

Pete Sanstøl

GJENNOM RINGEN

Oslo 1957

Til leseren

Dersom du i dag går inn på The Official Pete Sanstol Web Site, vil du finne utrolig mye stoff om mesterbokseren Peter Olai Sanstøl – bedre kjent som Pete. Det er ett av barnebarna hans, Richard (Ric) Kilmer, som gjennom flere år har samlet dette og lagt det ut på nettet. Der finnes også ”Boksingens ABC” på norsk, en liten bok skrevet av Pete. Men noe mangler: Boken som du nå holder i hendene.

Borgny og Karl Eik, sistnevnte leder for Lund Historie- og Ættesogelag, har en tid vært i kontakt med Ric. De har utvekslet informasjon. Nylig skjedde det gledelige at han sendte over manuskriptet ”Gjennom Ringen”, boken som Pete skrev ferdig i 1957, men som aldri ble utgitt. Grunnen er forståelig. På tross av det som står i forordet, ble ikke manus endelig gjennomarbeidet. Av en eller annen grunn stoppet arbeidet opp underveis.

Selv er jeg svært opptatt av personen Pete både i og utenfor ringen. I 2005, hundre år etter hans fødsel, fikk jeg gleden av å skrive en artikkel som er gjengitt i ”Årbok for Dalane 2004 – 2005” og ”Ætter-Mål” nummer 5. Nå har jeg ”renskrevet” Pete sin egen bok. Å blande seg inn i en annen persons arbeid uten at vedkommende har mulighet til å vurdere resultatet, er ganske alvorlig. Jeg har likevel gjort det – av to grunner: Jeg føler meg trygg på at det er Pete sin stemme du hører gjennom hele boken, og jeg vet at han ønsket den publisert.

Som en avslutning, finner du en artikkel av John W. Wiksén. Denne artikkelen har vi fått tilsendt i manusform av Eddie Peter Wiksén, sønn til John. Wiksén var venn og sparringpartner for Pete her i Norge. Han har skrevet en rekke artikler om berømte kamper og en bok om tungvektsboksing.

Med økonomisk støtte fra Lund kommune, kan Lund Historie- og Ættesogelag nå gi ut denne boken. Det gleder vi oss over. Sommeren 2005 ble det i Nystedparken på Moi avduket et minnesmerke over Pete. Der ser du ham som bokseren. Her kan du lese og lytte til det han har å si.

Torbjørn Kjømø

FORORD

Denne boken er tilegnet den søkende og utilfredse ungdom. Det er mitt håp at noen vil få glede av den. Jeg sier alt nå takk for følget, men håper å møtes igjen ved en fruktbar korsvei når boken er lest.

Det ville virke latterlig om jeg nå, i 1957, plutselig innbilte meg at jeg var blitt forfatter. Det gjør jeg da heller ikke. Når denne boken er blitt til, skyldes det at min venn, forfatteren Knut Wersvick, tok hånd om mine opplevelser, inntrykk og meninger, og hjalp meg med å få gitt uttrykk for dem gjennom de ord som fyller sidene i denne boken. Uten Knut var det aldri blitt noen bok i det hele tatt.

I årenes løp har jeg fått mange fristende tilbud om å skrive ned mine opplevelser, men da jeg innerst inne visste at det siste avsnitt av mitt livsløp ennå ikke hadde funnet sin endelige utforming og tilfredsstillende avslutning, har jeg ventet med å ta fatt på arbeidet. Nå vet jeg at en del av mitt liv er avrundet, noe vesentlig i meg har funnet sin form, og derfor kommer disse ord.

Egentlig er det mange forfattere til denne boken, og uten disse medarbeiderne, hadde jeg ikke klart å utrette noe av verdi. Med dengang for meg ukjente krefter, begynte Leif, Fridthjof, Andreas og de andre kameratene i skolens leketimer å forme det mennesket som skulle bli Peter Olai Sanstøl. Senere kom sportslivet med sin utfordring til unggutten, reisene ut i verden og livet blant fremmede, til å gjøre meg til den jeg er.

Jeg skylder en takk til alle, både venner og uvenner, som gjennom sin påvirkning har hjulpet meg til å finne ideen bak hele idrettslivet. Regnskapet kan fremdeles ikke gjøres opp – gjelden til Harald Undersrud fordi han stolte på meg i en kritisk situasjon, fordi han viste meg tillit og tok sjansen på meg – den gjelden kan kanskje aldri betales helt ut. Den gode Harald forsto at Pete hadde noe av verdi i seg, han ville hjelpe det fram, og så begynte han mitt eventyr med sitt gode humør – ga meg startskuddet for det store livsløpet.

Pete Sanstøl

Barndomsminner fra Moi

Foreldrene mine, Dortha og Jonas, var godt oppe i årene da sønnen Peter Olai kom til verden den 28. mars 1905 på Moi i Lund kommune, Rogaland. Det vil si: Gutten hette jo ikke Peter Olai da begivenheten fant sted; det navnet fikk han først etter diverse forviklinger. Foreldrene hadde noen tid før mistet en sønn som hette Peder Olaus, og nå mente de at denne nye gutten også burde ha dette trauste navnet. Men det viste seg at soknepresten ikke var enig. Han mente at her i Norge hadde man både rett og plikt til å gi gutten et godt norsk navn. Ansikt til ansikt med "han far sjøl" hjemme i stua, måtte foreldrene kapitulere. Slik gikk det til at Peter Olai Sanstøl kom inn i kirkebøkene.

Thea – vi kalte mor det til daglig – hadde gitt opp drømmen om å få en gutt som kunne føre Sanstøl-navnet videre. To gutter hadde allerede fått sin grav på Lund kirkegård. De to flittige menneskene hadde mer enn nok å gjøre i det daglige strevet med å holde butikken gående og hjemmet sammen. De fire jentene, som var ganske mye eldre enn vesle Peter Olai, måtte hjelpe til både tidlig og sent.

Det fortelles fra helt pålitelig hold at Thea ikke holdt seg etter forskriftene for god tone, da nabokonene kom med barselmat. Hun skulle jo egentlig holde seg i sengen, men de hadde fått et glimt av ansiktet hennes i vinduet da de kom. Nå forlangte de at hun skulle stå opp – og så viste det seg at hun lå fullt påkledd i barselsengen. For så vidt var dette ingen overraskelse for familiens venner og bekjente. De var vant med at Thea Sanstøl gikk sine egne veier.

Arbeidet i familiebedriften ble drevet som en slags kooperativ innsats. Alle måtte hjelpe til og gjøre sitt for at det skulle gå. Alle unntatt Peter – han gjorde som han selv ville.

Det tok ikke lang tid å finne ut at jeg ved å gråte en liten skvett, kunne oppnå store ting, men jeg benyttet meg av tårene litt for ofte og ble gjennomskuet av mor. Det var bare fanteri når Peter jamret seg! Dermed var det slutt på både medynken og forståelsen, selv om de nok var litt vare om guttungen, fordi den første Peder Olaus fikk en så trist skjebne.

En dag – han var omkring tre år gammel – ble gutten savnet. Han hadde som vanlig lekt ute omkring huset, men viste seg ikke da det ble mat å få. Til å begynne med var det ingen som fryktet for at noe galt hadde hendt, men da han ikke snart ble funnet, tok oppstyret til. Letingen ble mer og mer hektisk etter hvert som tiden gikk. Far og mor forlot arbeidet sitt og lette ivrigere enn noen andre.

Og det ble mor som fant gutten sin.

Hun hentet ham opp fra naboens brønn. Da Jonas fikk se sin kone komme med gutten deres i armene sine, gikk han bort til henne og ba om lov til å bære ham.

Men Thea så på ham og sa: "Eg kan klara å bæra min eigen son!"

Jonas ga seg. Han ble stående stille og fortenkt mens han mumlet: "En slik kvinne er sterkere enn døden! Hun har livet i sitt skjød."

Om naboene nok ikke helt ut skjønnte hva Jonas mente med det, nikkete de likevel at de forsto.

Denne nye gutten deres, Peter Olai, var vilter og urolig fra sine aller første dager. Far, som selv var rolig og stille av gemytt og en usedvanlig stødig natur, kunne ikke begripe hvor guttungen hadde fått all uroen fra. Han forsøkte å stagge meg, helst med gode ord og løfter om gaver, hvis jeg bare ville være litt roligere. Men det hjalp ikke stort. Når jeg hadde love å gå pent og stille, tok jeg noen skritt, men la så på sprang. Jeg sprang fordi det var moro å springe. Jeg hadde helt enkelt ikke tid til å gå, det var så mye jeg skulle ha gjort, og det var så mange ting i lekens verden som jeg skulle rekke over. Da var det ikke annet å gjøre enn å sette opp farten!

Fra først av var det vel den ufarlige og "tamme" leken jeg drev med, jeg som andre på samme alder. Men snart meldte det seg et behov for spenning og fare. Rent ubevisst følte jeg trangten til å få noe annet inn i det som ellers bare var lek.

For å hente brød til butikken, måtte vi over en ganske høy bro. Fra først av var det veldig moro å springe over broen, men en dag fant jeg ut at det var mye mer morsomt å hente brød når jeg spaserte fram og tilbake på rekkverket – og så ble det min daglige rute. Far forklarte gang på gang at slikt skulle jeg ikke gjøre – det var farlig – men det hjalp ikke. Rekkverket lå der og fristet, og det var så deilig høyt ned! Mor var også engstelig og tok hardere i, men heller ikke det nyttet.

Spenningen, det farlige, det dristige – og dragningen mot det ukjente, hadde allerede fått et fast tak i den vesle guttekroppen. Gang på gang måtte jeg love ikke å gjøre det mer, og jeg mente det ærlig i øyeblikket. Men når jeg så igjen var på broen, fristet rekkverket som før, og løftene var glemt i samme stund.

Mor trøstet seg med at Peter Olai nok ville vokse fra slike unoter, og far var enig. Etter hans mening, visste Thea best!

Og så fortsatte gutten med å leke på det høye rekkverket.

Moi i Lund ligger så vakkert til ved bunnen av Lundevannet. Det var i barnefantasier det deiligste stedet på jorden. Det var så mye fint på Moi, som det

sikkert ikke fantes andre steder. Ved brygga lå selve "Nøkken", en stor og fin båt med motor og all ting. Noe slikt var det bare Moi som kunne oppvise.

Eller se på den vakre fjellformasjonen omkring Moi, den peneste i hele verden. Den var Guds eget verk. Den store Gud hadde satt sitt stempel på Moi da han skapte stedet.

Dette med Gud og skapelsen var nå ikke helt enkelt å forstå for en liten vilter krabat, selv om foreldrene hjalp til så godt de kunne. Sikkert var at Gud måtte ha det veldig travelt, for alt mulig var han innblandet i. Fikk kua en kalv, hesten et føll eller høna kyllinger – alt sammen var Guds verk. Han hadde alltid en finger med i spillet.

Jeg kunne ikke begripe hvorfor en høne skulle få så mange barn, når andre bare fikk ett. Men da ble det fortalt at Gud hadde ordnet det slik, og da var alt godt. Da Kaninmor en dag fikk riktig mange unger, hadde Gud vært ekstra snill mot Peter Olai! Da fikk Gud ekstra takk og ære.

Stort sett var det godt med Gud. Det var trygt å se far sette seg til bords, folde hendene og be bordbønnen. Enkelte ganger dro det nok litt lenge ut, men vanligvis var det bare trygt og godt å høre far snakke med Gud.

Etter hvert som jeg vokste til, ble det mange vanskelige ting å holde styr på, og tiden strakk på langt nær til når jeg skulle være med på alt. Det var kua som skulle hentes inn fra jordet – det var viktig, for da fikk jeg en liten ridetur. Kua så nok litt forundret opp når den fikk gutten på ryggen, men far gikk bestandig ved siden av og holdt i "skatten sin", og da fikk det enda gå an.

På stallen sto det fullt av gilde hester. De tilhørte kundene i butikken vår. Jeg var ikke lite stolt av det. Mange av kundene kom langt oppe fra bygdene, og de måtte handle for mange dager når de først var på Moi. Alle var familiens venner, og alle skulle løfte på gutten til Thea og Jonas. Gildest var det når de åpnet reisekisten og tok fram de små pakkene som lå der. Det var som regel små lefser med forskjellige gode saker klint på – og noe bedre kunne jeg ikke få.

Men det aller mest festlige var når Grete kom for å bake flatbrød og lefser. Grete var ikke som andre, hun røkte nemlig krittpipe. Jeg satt spent og fulgte med i alt hun foretok seg. Hun pratet med meg, røkte og gjorde arbeidet sitt – alt på samme tid. Hele tiden hadde hun nye og merkelige ting å fortelle. De andre familiene på Moi hadde nok også sitt å berette om, men de hadde nå likevel ikke Grete. Hun var vår. Grete hørte på en måte med til familien, og mor var stolt av henne. Når kundene kjøpte av det gode bakverket, fikk de alltid grei beskjed om at det var Grete som hadde bakt. Mer var det ikke nødvendig å si.

Da jeg var fire år gammel, begynte jeg å forstå at livet ikke bare var å leve, men innbefattet også det å måtte dø. Og det er kanskje denne, min første klare erindring fra barndommens år, som i virkeligheten har lært meg å leve.

Min yngste søster, Emma, hadde i lengre tid ligget syk i skarlagensfeber, og det medførte visse ulemper for meg. Jeg måtte leke utenfor hjemmet, og jeg måtte leke stille. Emma tålte ikke det minste bråk. Doktoren kom og gikk til stadighet, mor og far så alvorlige og triste ut. Ingen ting var lenger morsomt.

Så en dag fortalte de meg at Emma hadde flyttet, hun var ikke lenger hos oss, hun hadde reist hjem til Gud. Noen dager senere kom en stor, svart kiste, og i den ble Emma lagt. Jeg fikk lov å se på henne der hun lå i kisten og sov, jeg syntes det var rart alt sammen og ville spørre om noe, men så kom det noen og tok kisten med seg. Da spurte mor om jeg ikke skulle gråte, nå da de reiste med Emma. Men jeg forsto det ikke. Hvorfor skulle jeg gråte fordi om Emma reiste til Gud, der det jo bare var godt å være?

Det ble liksom så tomt og rart etter Emma, og litt etter litt ble det vanskeligere å forstå dette med den gode Gud. Jeg ba ham om å sende Emma tilbake til meg, men det gjorde han ikke. Til slutt skjønnte jeg at Emma aldri ville komme tilbake. Vi skulle ikke leke sammen mer. Det var unaturlig og vondt, for hun var min yngste søster, hadde stått meg nærmest og alltid vært så god og snill. Gradvis fattet jeg at det var to sider ved livet: de lyse og lette med lek og moro, og de tunge og svarte med døden som det verste av alt.

Emmas bortgang var min første sorg.

Så ble jeg stor nok til å bli tatt med til kirke. Der måtte jeg sitte stille og høre på at presten snakket om Gud. Jeg forsto at presten var redd for Gud – og da måtte vel jeg også være det! Dette var noe nytt, og det gjorde livet innviklet og vanskelig for meg. Men straks jeg kom ut av kirken var det leken som opptok meg, og det vanskelige forholdet til Gud var glemt. Jeg, Peter Olai, grublet ikke lenge over slike problemer dengang. Uten å være meg det bevisst, følte jeg at livet var til for å leves i glede og fryd, og slik tok jeg det så langt jeg kunne.

Livet i det Sanstølske hjemmet var rikt på variasjoner og opplevelser for en liten gutt. Far strevet hele dagen med sine mange og forskjellige gjøremål, og de fleste av kundene i butikken var også familiens omgangsvenner. De kom like sikkert innom hjemmet som innom forretningen. De arbeidsfolkene vi hadde, spiste ved samme bord som oss. Det ble aldri gjort noen forskjell på høy og lav. Alle som kom innom, var like velkomne og like aktet. Og alle hadde de noe å snakke med mor om.

Presten kom av og til innom for en kopp kaffe og en prat med Thea. Jeg brukte da å gjemme hatten hans, få den på avveie på en eller annen måte. Men verken han eller mor ble sinte på meg av den grunn, de bare lo av den vesle geskjeftige krabaten som ikke kunne la være å gjøre ugagn. Jeg følte meg trygg sammen med presten, hadde ingen frykt for mannen som hver søndag snakket om Gud, og nå følte jeg heller ingen frykt for den store Gud selv.

Mange på Moi hadde visstnok den oppfatning at Thea Sanstøl hadde råd for

alt. Hun hadde vært i Amerika, og der lærte man å ordne opp. Hvis legen var borte og folk trengte medisin, kom de til mor. Hun laget i stand noe på en flaske, pasienten fikk seg en kopp sterk kaffe, og det var lett å se at han eller hun følte seg bedre alt da. En liten pose med snop eller "godter" fulgte alltid med medisinflasken. Posen var til de små som satt hjemme. Etter mange sukk og takksigelser og utbrudd som "du Thea, du Thea!" gikk pasienten igjen, glad og fornøyd – og mor gikk til sin neste oppgave.

Siden har jeg tenkt på hvor merkelig det var at så mange ble friske av mor sin medisin. Ofte kan hun ikke ha visst hva de egentlig feilte. Men grunnen var nok ganske enkelt den at når Thea hadde sagt det ville hjelpe, så hjalp det! Det var hemmeligheten ved suggesjon som sikkert ikke mor selv skjønnte det minste av.

Men det rareste av alt jeg så i barndommen, var de som kom i all stillhet, banket på kjøkkendøren, men likevel ikke ville inn. Da måtte mor ut, og jeg lurte meg med, holdt henne i skjørtet og prøvde å begripe noe av det som foregikk. Ofte var det en gammel kone som sto der ute, med svart sjal på hodet og uten tenner i munnen. Hun ville så gjerne få snakke med Jonas – om det lot seg gjøre. Så måtte mor og jeg gå helt ut og skyve kona innenfor døren. Snart kom kaffekoppen på bordet, og da tok det ikke lang tid før jeg satt på fanget til den gamle. Hun og mor pratet om løst og fast, om gården hun kom fra, om dyr og avling, og om hvordan det egentlig sto til med både mennesker og dyr. Da var de framme ved problemet! Jeg oppfattet at av og til syntes det viktigere å hente dyrlege enn doktor, for kua var helt nødvendig! Dyrlegen hadde kanskje sagt at kua ble nok bra igjen, hvis bare den fikk nok mat. Men uten penger – hvordan skulle de da kunne skaffe nok mat til både mennesker og fe? Mer mat til kua, betydde mindre til menneskene på gården.

Mor visste så mye fra før. Hun skjønnte selvfølgelig hva det dreide seg om nå også. Derfor ble det mulig for den gamle kona å fortelle alt som det var. Senere forsto jeg at når gromguttene til Thea satt på fanget til den besøkene ble det på en måte knyttet et spesielt bånd mellom de to kvinnene, noe som også gjorde det lettere å snakke.

Når mor hadde fått vite det som var nødvendig, ble Jonas kalt inn. Det hette seg at nå var det kaffe å få! Men før han var ferdig med kaffen, hadde kona fått navnet sitt på en ny side i den store kredittboka, og hjemme hos henne skulle det nå bli mat nok til alle.

Iblant var det en mann som banket på kjøkkendøren. Heller ikke han ville inn til å begynne med, men mors kaffe fristet nok – i hvert fall var det lettere å få en mann innenfor enn de gamle konene.

Nå var det andre problemer som kom for dagen. Forferdelige ting var i ferd med å skje. Tvangsauksjon. Jo, de hadde fått noen dager til å områ seg på, men hva hjalp det? Her var det nødvendig med penger for å komme seg ut av den vanskelige situasjonen.

Far ble ropt inn til kaffe!

I tilfeller som dette, kunne det nok hende at han brummet litt, og syntes han det ble riktig ille, ristet han på hodet. Men når mor snakket mildt og bestemt om kristent ansvar og forpliktelser mot medmenneskene, bøyde han seg alltid. Det var Thea som hadde rett.

Men ikke alltid handlet det om nød og mangel på penger. Det kunne handle om barna som vokste opp og giftet seg, og om dem som hadde reist til Amerika – det landet som mor selv hadde vært i for lenge, lenge siden.

Ja, var det noe nytt fra de unge der ute?

Ikke siden siste brevet – det Jonas hadde lest høyt her i stua, siden ingen av foreldrene var så sterksynte at de kunne lese med de brillene de hadde nå. De leste forresten ikke så godt heller. Om Thea husket hvor fint Jonas hadde fått til svaret? Hvor fint han hadde fått ordene til å si akkurat det som skulle sies? Hvor godt og vel alt sammen var?

Jo, mor husket da det, og nå var det snart jul igjen. Da kom nok brevet fra Amerika som vanlig.

Ja, ja, mente den gamle, det var nok så. Brevet hadde hun alt fått! Hva som sto i det? Nei, det visste hun ikke – hun hadde ikke hatt mot til å åpne det. Om ikke Thea trodde at Jonas ville hjelpe henne med dette brevet også?

Dermed måtte Jonas inn på kjøkkenet til kaffe, og brevet kom fram fra bringen.

Far tørket brillene ekstra godt, fant fram lommekniven, skar brevet forsiktig opp og tok ut innholdet. Ofte var det både et brev og en farget papirlapp i det. I brevet sto det så mye rart, om alt fra storm til merkelige ting, så utrolige at ikke noe normalt menneske kunne tro på det. Det kunne ikke være sant. Der var kornstrå så høye at en mann ikke nådde toppen på det om han strakte armen sin rett opp! Når brevskriveren hadde fått fortalt om alt det forunderlige, kom han fram til den egentlige grunnen for at brevet var sendt.

Kona med brevet hadde fått en sønnedatter, og barnet skulle døpes etter henne!

Til slutt ble det ønsket god jul til alle, og måtte den lille seddelen som lå i brevet hjelpe dem til å ha det litt ekstra hyggelig i julehelgen.

Da kom tårene. De fulgte rynkene i det furete ansiktet, og ble til små bekker nedover mot hakespissen. Jeg som hadde fast plass på fanget til de gamle, holdt da en åpen hånd under haken og syntes det var moro å samle tårene i den.

Etter en stund kom et stort lømmetørkle fram, nesen ble kraftig rensset og hele ansiktet grundig tørket. Så kom kjærtegnene. Jeg ble strøket over håret, jeg var en god gutt og alt var så godt, så inderlig godt på alle måter.

Stille og rolig hadde far forsvunnet uten at noen merket det.

Jeg var ikke stor før jeg merket meg at Amerika var noe som liksom lå bakom alt. Dersom en samtale kjørte seg fast, fikk Amerika den på sporet igjen! Mor var på en måte selvskreven til å snakke om dette landet, siden den første mannen

hennes var død der borte. Amerika ble etter hvert et sted hvorfra både sorger og gleder kom. Det var i Amerika hun hadde møtt Jonas! Og for en gammel, men nybakt bestemor, var savnet tungt etter dem som hadde reist, men et brev med en kjærkommen seddel i, skapte dyp glede.

Mange besøk med mange kaffekopper inne på kjøkkenet til mor, lærte meg at livet ikke var så lett og liketil. Ørene var åpne, jeg fulgte med så godt jeg kunne, men der var mye jeg ikke forstod. Den dag i dag har jeg ikke skjønt hva som egentlig hadde hendt, når unge menn måtte reise ut av landet fordi de hadde "syndet mot staten". Noen gangere var hemmelighetene så store at de ikke fikk noe navn. Ting ble bare antydnet. Og nettopp dette mystiske, dette uuttalte, ble for meg selve livet, det eneste som det var verd å vite noe mer om. Det var noe stort, i hvert fall så lenge jeg satt på fanget inne på kjøkkenet. Men ute var det mye annet som også var stort, og størst av alle de store, var Peder på Skåland, et stykke utenfor Moi, han som hadde gitt meg et helt kirsebærtre til odel og eie, og for meg alene.

Det var ingen grense for alt det Peder kunne og visste. Han hadde også vært i Amerika, og i mange andre land. Inne i bestestuen sin hadde han mye rart som han hadde samlet på sine reiser i utlandet. Han likte godt å fortelle om alt han hadde sett og opplevd, og jeg var levende interessert. Han snakket om sine underlige steiner, hva de inneholdt, hvor han hadde fått tak i dem og hva de kunne brukes til. Han snakket om slit og savn. Bedre var det når han tok meg i hånden og fortalte om fremmede land hvor folk nok hadde klær på seg, men klær som var helt annerledes enn våre. Men noe var ganske likt: De hadde barn der som her hjemme hos oss.

Enda bedre gikk det når Peder fortalte om indianerne. Det kjente jeg godt til fra bøker og bilder, og jeg var barnslig stolt over at nå sto en mann og holdt meg i hånden, en mann som hadde håndhilst på virkelig levende indianere. Jeg kjente navnet Sitting Bull, men du verden hvor ganske annerledes levende det ble når Peder fortalte om ham og hans plass i historien. Jeg holdt Peder ekstra hardt i hånden akkurat da.

Og så det fine kirsebærtreet mitt! Der kunne jeg sitte og spise mine egne kirsebær, og om jeg spiste opp alle det ene året, så kom det nye bær neste år. Dette skjedde bare av Guds godhet. Ja, Gud var god – det var sikkert og visst. Peder ble på en måte min norske høvding, min egen Sitting Bull, og han var ikke mye mindre enn Gud i mine øyne. Peder og indianerne han skildret så levende, vokste hos meg til en uklar forestilling om en fremmed verden, svært forskjellig fra den jeg hadde rundt meg på Moi. Det var en verden som jeg skapte og befolket med min egen fantasi, og lite ante jeg at i store trekk skulle den verden en gang bli min egen.

Etter Emmas død utviklet forholdene seg på en måte som forundret meg. De eldre søstrene mine reiste etter hvert bort, og snart var jeg, minstebarnet, alene hjemme med mor og far. På en måte likte jeg det, for det ble mer rom hjemme, og så var det slutt med at de plaget meg! Det var ikke ondt ment, de ville bare at jeg

stadig skulle skifte klær, og verst av alt: De ville absolutt vaske meg! Jeg mente at å vaske meg var helt bortkastet, for like etter var jeg like skitten igjen! Hva var vitsen?

På det spørsmålet fikk jeg aldri noe svar.

Når de eldre søskenene nå forsvant, fikk jeg bedre anledning til å farte rundt på egenhånd. Og godt var det, for jeg hadde mye å ta vare på og se etter. Det var katter på jakt etter småfugler og mus, det var fisker som svømte like forbi nesen min, men som forsvant så fort jeg grep etter dem. Det var min jobb å bygge en dam til å ha rumpetrollene i, og jeg sov godt om kvelden fordi jeg visste at dammen var full av slike sprellende og morsomme små dyr. Neste morgen lå de alle døde, og jeg sørget bitterlig. Men så fikk jeg forklart at det var Guds vilje, og da måtte det være slik. Det var så uendelig mye for en slik liten gutt å stelle med, og jeg var klar over at jeg ikke kunne rekke alt som jeg hadde lyst til.

En dag begynte et nytt avsnitt i mitt liv. Mor tok meg med til skolen og fikk meg skrevet inn der. Det betydde at nå skulle jeg begynne å lære for alvor, og det var frøken Berthe Svihus som skulle være lærerinnen min. Søstrene mine hadde alle gått på skole for henne, og de fortalte ofte om alt hun hadde lært dem, hva hun gjorde for å hjelpe dem, og hvor enestående hun var mot alle de små elevene sine. Jeg fant fort ut at alt sammen var sant. For meg ble skolegangen en ny måte å leke på. Riktignok var det litt vanskelig å sitte stille på en plass hele dagen med hele den store verden utenfor vinduene, men når frøken smilte til meg og så litt bebreidende på uroen i kroppen min, strevet jeg ekstra hardt for å sitte pent og stille. Jeg følte det slik at jeg måtte hjelpe henne med det, og det gikk ikke så aller verst.

De første tre årene på skolen gikk som en fei. Alt var bare moro. Vi fikk leke og lære på samme tid. Jeg ble så glad i frøken, for hun var så god og forståelsesfull på alle måter. Hun hadde lett for å lære fra seg. Hun kunne svare på alt mulig, hun visste alt, frøken vår.

"Frøken Svihus er meget lærd," sa far en dag, og for meg hørtes det veldig fint ut.

Leksene gikk som en lek. Det var ikke så vanskelig å huske det vi skulle lære utenat hjemme heller. Og så var det så deilig når lærerinnen vår var glad fordi vi kunne leksene så godt – da var det bare morsomt å leve – !

Dersom noen likevel svarte feil, hadde hun sin egen måte når hun skulle rette på det. "Du er inne på det rette. Vi skal bare føye til litt mer for å få det helt rett!"

Sammen med leken og utviklingen var ikke skolen på Moi bare en skole hvor vi lærte å lese; den var langt mer et sted hvor vi lærte å leve. Når jeg senere i livet har fått anledning til å se hvordan andre har formet utviklingen hos de små elevene, forstår jeg bedre hvor sundt og riktig det var å bygge det opp på den enkle måten, slik det ble gjort i skolen på Moi. Vi lærte at alt i naturen har sin plass, sin egen bestemte mening, sin gjerning å gjøre, og det blir ikke godt uten at det blir tatt

hensyn til alt sammen. Bakom alt sto Gud, lærte vi – han var det sentrale, selve læreren i livets skole, den som personlig styrte og stelte med alt. Det har tatt meg mange år å nå fram til en personlig forståelse av sammenhengen i disse ting, men nå skjønner jeg at i den oppdragelsen la skolen og foreldrene mine ned noe som jeg senere i livet har hatt stor glede av. Jeg lærte å stride meg fram gjennom feiltakelser og nederlag, lærte å forstå at ikke alt var akkurat slik som det så ut til å være. Det var en mening med motgangen og en vilje bak den, og dette måtte vi lære å møte med et smil – og med en visshet om at alt var til vårt eget beste. Det var et slags forsyn som ledet; en mild og kjærlig hånd som vinket oss framover.

Denne følelsen var grunnen til at jeg ble så glad i Tollak Østrem. Han hadde ikke bare en fin hest – han hadde også verdens beste hånd å holde i. Når jeg la min lille svarte guttehånd i den store neven hans, følte jeg en varme og trygghet som ikke kan beskrives. Det var i det hele tatt mye godt ved min venn Tollak. Han hadde langt, svart skjegg, var stor og kraftig, litt langsom, men trygg og rolig og sikker. Han hadde bare en eneste feil – iblant tok han seg en tur til Flekkefjord, og da kom han bestandig tilbake syk og elendig og ustø på føttene. Det syntes jeg var leit. Vi var nok like gode venner, men når Tollak var slik, hadde han liksom ikke tid til å snakke med meg eller bry seg om mine leker, og det likte jeg ikke.

En gang Tollak kom hjem slik, fikk jeg en bjelle av ham. Da ble jeg så glad som jeg aldri hadde vært. En så fin bjelle var det ingen i verden som hadde maken til. Når jeg ringte med bjellen, dro det tankene mine ut på marken, ut på veien som gikk der nede, ut til hestene og kuene som var der, til sauene og geitene som bykset rundt der ute – dit skulle jeg også en gang komme. Bjellen ble ikke bare en gave, et leketøy, nei, for meg ble den selve sangen til livet, og til alle dyrene som var til både i den virkelige verden og i den jeg hadde skapt i min egen fantasi.

Tollak forsto meg så godt. Det var så godt å sitte på fanget hans, dra ham i det lange skjegget og prate med ham. Men best likte jeg å holde ham i hånden. Da følte jeg på en merkelig måte at mannen var både glad og god.

Bjellen som jeg fikk av Tollak, har fulgt meg gjennom livet. For meg er den fremdeles sangen til dyrene, til skapningen, og den minner meg om at det en gang skal ringes i det evige kretsløp – og den er symbolet på det trofaste vennskap.

På en måte var det lettere å snakke med Tollak enn med far. Nå var ikke far noen sint og tverr far som vi var redde for, tvert imot – han hadde et tydelig drag av den særpregede vestlandske humoren. Men det var ikke så ofte han lot den få komme fram. Han ville ha orden i alt. Hvis jeg spurte ham om flere ting samtidig, fikk jeg ikke noe svar, men kom jeg tilbake etter en stund og gjentok ett av spørsmålene mine, svarte han med et par rammende ord. Han ødslet ikke med unødig snakk.

Men om far var taus og stille, så kan vi ikke si det samme om mor. Hun likte at andre diskuterte og deltok gjerne selv. Mellom henne og søstrene mine, da de var

hjemme, gikk det ofte hardt for seg, men selv om ordene kunne være skarpe, lå det ingen uvennlig stemning bak. I slike stunder gikk far omkring med hendene på ryggen og brillene langt nede på nesen, stille og uanfektet gikk han fram og tilbake mellom de diskuterende parter og virket som en slags bølgedemper. Når han syntes de var blitt altfor ivrige og høyrøstet, avsluttet han diskusjonen med å si: "Jeg hører at dere endelig er blitt enige!"

Dermed var det slutt på ordskiftet.

Verken hjemme hos oss eller i andres hjem på Moi, ble det kastet noe som kunne brukes. Ingen ting måtte gå til spille. Menneskegjødselen ble selvsagt trukket inn i hagebruket. Mor hadde fått til en vakker hage med blomster, grønnsaker og frukttrær, men far måtte til når trærne skulle gjødsles. En dag han hadde arbeidet med det, kom han inn i stuen med brillene usedvanlig langt nede på nesen og så svært betenkt ut. Da mor spurte hva som var i veien, kom det som et lite, men dypfølt hjertesukk: "Eg synes dokker bruker litt mye papir!"

Ethvert misbruk og enhver overdrivelse, var synd i fars øyne. Gud hadde satt oss på jorden for å gjøre vår plikt, og i den anledning hadde han gitt oss forskjellige gaver. De skulle vi forvalte med respekt og sunn fornuft. Etter hans oppfatning var ikke dette noen religion, det var bare noe som skulle være slik. Enhver skulle alltid prøve å gjøre det som var rett og riktig.

Jeg likte så godt å være sammen med mor når hun stelte med blomstene sine. Hun småpratet så fortrolig med dem. Hun delte sine sorger og sine små gleder med potteplantene i vinduet på samme måte som hun delte med oss. Hun fortalte dem ting som hun påsto de likte å høre, hun ga dem kjærlighet. Blomstene hadde like stort behov for kjærlighet som menneskene, og var det en plante som ikke viste den rette trivsel, så sørget mor. På den måten lærte hun meg å se skapningen som en stor, levende enhet, uten at jeg likevel skjønnte sammenhengen i alt.

Det var mange andre ting som jeg heller ikke forsto. På veg hjem fra skolen, hendte det at jeg havnet i et lite gutteslagsmål, og da fikk jeg, liten som jeg var, ofte juling. Mer enn én gang kom jeg hjem med et blått øye. For meg var det bare lek og moro alt sammen, men når jeg skulle forklare for far hva som hadde hendt, ble det vanskelig. For meg var det svært enkelt: En annen gutt hadde kranget seg inn på meg, han hadde slått først, så slo jeg igjen – altså var det ikke min skyld.

Men far ville ikke se det slik.

"Det må være to for å få til et slagsmål," sa han, og var stå på det. Han var overbevist om at en gutt alene ikke kunne slåss, og det var en overbevisning som det ikke gikk an å forandre.

Det skulle gå mange år av mitt bevegete liv før jeg helt ut fattet visdommen i fars ord.

Alt den gangen hadde jeg vel det behovet for spenning som senere utviklet seg. Jeg så på fare som en utfordring; var det farlig og vanskelig, kalte det fram krefter i

meg som tok makten over meg og drev meg lenger enn jeg ville. Det var ikke mye som ble liggende uprøvd av guttegjengene, og var det noe som var spesielt farlig, som det skulle dristighet til for å utføre, så følte jeg at dette *må du* gjøre – og gjøre det *nå*. Jeg gikk både fare og vanskeligheter i møte med åpne øyne og en barnslig tillitsfullhet som ikke hadde noe med verken mot eller overmot å gjøre. Det var på en måte en naturlig og riktig livsglede, og uten at jeg dengang visste det, følte jeg meg som et lykkebarn, et vesen som det ikke kunne hende noe ondt, og som derfor kunne gjøre hva som helst. Denne følelsen – har jeg forstått ble en slags lykkebringende maskot for meg.

Med min sanne livsglede og muntre sinn, ble jeg selv som en maskot for skogsarbeiderne oppe i heia ved Moi. De tok meg med seg, og var sikre på at Peter Olai ville bringe lykke og glede inn på arbeidsplassen. Det var ikke alltid at det ble gitt beskjed om at jeg var med i tømmerkogen, og så begynte letingen etter den bortkomne, først noe nølende, men raskt med stadig større iherdighet og kanskje også med litt skrekk i blodet. For mor glemte selvfølgelig aldri Peder Olaus og brønnen han druknet i...

Da kom jeg – høyt til hest med tømmerlasset – kaut og kry, og ante ikke noe om alt oppstyret som hadde vært på grunn av meg. Litt skjenn ble det kanskje, men ikke ris. Til det ble mor for glad når hun fikk meg frisk og rask hjem igjen.

Ute i vedskjulet hadde vi en stor og skarp øks, og den ville jeg gjerne leke med. Det kunne vel ikke være noe farlig! Jeg så jo at folk brukte øks hver eneste dag, og da ville jeg også prøve. For å stagge meg, kjøpte far en ganske liten lekeøks, men det kunne han ha spart seg. Riktignok var den vesle øksa morsom for en dag eller to, men så var det forbi. Det gikk ikke an å hogge med den som med den store, den som jeg ikke fikk lov til å bruke.

Men jeg fant snart en utveg. Kunne jeg ikke bruke den store øksa selv, så kunne jeg få andre til å gjøre det. Jeg fikk Peder Arnfeldt som var større og sterkere enn jeg, til å bruke den. En dag hadde vi det veldig morsomt med å hogge opp en tauende i bitte små biter. Han hogg, og jeg la tauet fram etter hvert. Til slutt hadde jeg bare noen få centimeter igjen. Jeg la tauet fram og trakk fingrene til meg. Men så slo det meg at det var feigt. Derfor stakk jeg likevel fram hånden for å holde i tauet mens Peder hogg.

Selvsagt traff hogget meg. En av fingrene ble kuttet av slik at den bare hang i en skinnfille. Da var jeg ikke særlig kaut lenger. Jeg vrælte og bar meg og sprang inn til mor, og derfra bar det rett til doktoren. Ingen kunne forstå at jeg kunne hogge av meg fingeren med den vesle øksa som jeg hadde fått av far, og de ble ikke klokere av mine merkelige forklaringer. Jeg løy på en måte, framstilte hendelsen litt annerledes enn den virkelig var, men noe annet kunne jeg ikke gjøre.

Å fortelle at det var Peder som hadde hogget meg, var umulig.

Litt leit var det da det ble klart at fingeren kom til å bli stiv og ubrukelig for hele livet, men verre var det å høre på far når han bebreidet seg selv for at han hadde kjøpt den vesle øksa til meg. Han trodde hele tiden at jeg hadde hogget meg med den.

Men jeg trøstet meg dengang, som jeg også siden har trøstet meg med, at selv om jeg hadde fortalt sannheten, så ville aldri far ha forstått en slik handlemåte. Hemmeligheten med hogget og fingeren ble mellom Peder og meg.

Far til Peder var smed og brukte en stor slegge. Det var utrolig morsomt å følge min større bestevenn bort i smia til faren og se på ham når han arbeidet. Han formet det gloende jernet til den tingen han ville ha av det, og når det hadde fått sin rette form, spyttet han på det på en bestemt måte, før han stakk det ned i kjølevannet. Alt var som det skulle være i smia til Peders far.

Lukten, ilden, jernet som lå der og glødet – alt fortalte meg at det var smed Peter Olai skulle bli, når han bare ble voksen og stor. Dermed hadde Peder og jeg to hemmeligheter sammen: Historien om fingeren, og det at vi begge skulle bli smeder. Da vi var enige om det, ble livet lyst. Det var godt å være til, på samme måte som det senere i livet har vært godt å leve når jeg hadde et mål klart foran meg.

Så kom dagen da mor fortalte at vi hadde solgt hjemmet vårt og skulle flytte til Stavanger. Det likte jeg ikke, og hadde jeg da visst noe om det miljøet som jeg der skulle møte, hadde jeg likt det enda mindre.

Om det miljøet må jeg si noen ord før vi går videre på vegen framover.

Møtet med Stavanger

Da vi endelig satt på toget, hadde spenningen fått tak i meg. Jeg forsto at nå skulle jeg få se og oppleve noe fremmed og stort som de andre guttene på Moi ikke visste noe om. Slik ble det også. Den første reisen i livet mitt er faktisk også blitt for meg den største. Jeg kan ikke glemme den.

De fem timene reisen tok, ga meg mer viten om verden utenfor Moi enn jeg den gangen forsto. Bilde etter bilde rullet opp for meg, alle like nye og forunderlige. Alt var større og prektigere enn hjemme, eller i hvert fall annerledes: husene, jernbanestasjonene og landskapet. Jeg stirret og stirret og kom i begynnelsen med begeistrede utrop, men til slutt visste jeg ikke hva jeg skulle si. Far senket brillene lenger ned på nesen og smilte litt rart til meg. Mor ga gutten sin en ekstra klem, og kanskje kom det også en tåre eller to. Men det hadde jeg ikke tid til å bry meg med akkurat da.

Menneskene i byen hadde stor fart. De sprang fram og tilbake og lignet på maurene hjemme på Moi. Jeg la også merke til at de var svært alvorlige, som om noe trist hadde hendt. Luften var heller ikke slik jeg var vant til. Hjemme var det godt å dra den inn i lange drag, noe vi ofte gjorde for moro skyld, men her smakte den noe merkelig, ikke direkte vondt, men ikke godt heller. Jeg likte ikke denne luften.

Men ute av stasjonsområdet, glemte jeg fort luften. På vei mot vårt nye hjem i Skolegaten 25, gjorde jeg stadig nye oppdagelser. Jeg så barn som lekte nesten som på Moi, de lo og snakket og jeg forsto hva de sa, men det lød annerledes enn hjemme. Her møtte jeg noe kjent og fremmed samtidig.

Flyttelasset kom fra stasjonen, og straks samlet det seg en stor flokk gutter og jenter rundt oss. Far og søstrene mine strevet med å bære sakene våre inn i huset, mor var inne og satte på plass og ordnet til, men jeg fikk være ute og se meg rundt. Barna holdt seg litt på avstand, men det var klart for meg at det var meg de snakket om. Det gikk opp for meg at de vurderte meg som liten, og at meg skulle de klare!

Det var første gang jeg hørte fremmede snakke om at jeg ikke var stor av vekst. Visst nok hadde jeg skjønt at jeg var mindre enn andre på min alder, men både mor

og far mente at det ville ordne seg etter hvert. En gang ville Peter Olai begynne å vokse for alvor, og da ble han like stor og kraftig som andre gutter. Men dette var noe helt annet. Her sto en flokk fremmede gutter og var enige om at meg skulle det bli lett å banke – noe annet kunne det ikke bety. Skulle de ta meg fordi jeg var mindre enn dem? Hjemme på Moi var det en skam å slå eller gi juling den som var mindre. Var det ikke slik i Stavanger? Dette lovet ikke godt, og jeg begynte allerede å mislike at vi skulle bo i denne byen.

Men de første dagene ga meg likevel ikke tid til å gruble. Alt var nytt og rart og på mange måter spennende. Riktignok fant jeg ingen kamerater å leke med, men det ordnet seg nok med tiden, sa mor. For mor og far ordnet alt seg med tiden. Fra Moi hadde vi med oss flatbrød og lefse, og når mor dekket bordet, var alt omtrent som det skulle være. Men utenfor huset møtte jeg en slags kald motstand, en form for fiendskap som gutten fra landet ikke hadde kjennskap til fra før. Jeg kom med en fin gummiball hjemmefra og ville gjerne leke, men de andre drev og sparket på en større ball, og i deres lek var det ikke plass til meg. De ropte ord til meg som jeg ikke hadde hørt før, og som jeg heller ikke forsto.

Både mor og jeg håpet at det skulle bli bedre når jeg begynte på skolen, men der tok vi grundig feil. Det første jeg opplevde der, var at de større guttene dannet en ring, og så puffet de meg fra den ene til den andre inne i ringen. Jeg vet ikke om lærerne så dette, men jeg vet at ingen grep inn og stoppet denne leken. Friminuttene ble et mareritt, det var en lettelse å komme inn, for der ville frøken ha ro og orden. Hva som foregikk ute, raket tydeligvis ikke henne.

Men det var ikke bra inne heller, ikke som på Moi. Jeg savnet frøken Svihus, savnet hennes måte å være på. Min nye frøken var sikkert også snill, men hun sa så mye som jeg ikke riktig forsto, og jeg gruet allerede for å bli hørt i leksen – selv om jeg visste at jeg ville kunne den.

Mange av guttene i klassen var helt sikkert *ikke* snille. De satt der og glodde og glodde.

Da skoledagen var over og jeg var klar til å gå hjem, oppdaget jeg en flokk gutter som hadde samlet seg nede ved skoleporten. Det kunne se ut som om de ventet på noen. Rent instinktivt skjønnte jeg at det var meg de ventet på, og jeg kan ikke beskrive hva jeg følte etter hvert som jeg nærmet meg. Jeg var nødt til å gå. Det fantes ingen andre veier ut.

De viste ingen skånsel. Slagene haglet over meg. Det virket som om det var viktig for så mange som mulig å få bidra litt. Hvordan jeg egentlig kom meg igjennom og løs fra flokken, aner jeg ikke, men da jeg først var fri, var jeg også reddet. For jeg kunne springe fort, selv om jeg var liten av vekst.

Da jeg kom hjem, betraktet mor lenge både meg og klærne mine. Så kom hun med den beste trøsten hun hadde: "Det ordner seg nok med tiden."

Det fikk hun rett i. Men noe fremmed og stygt hadde kommet inn i livet mitt, og skolen ble aldri mer slik som jeg hadde oppfattet at skolen skulle være.

Skulle jeg bli godtatt, måtte jeg lære meg å snakke slik som de snakket i Stavanger. Men det var så vanskelig å få til den nye betoningen på ordene. Jeg klarte heller ikke å uttrykke meg, når jeg samtidig skulle passe på å snakke "rett". I lesetimene lo mange av de andre elevene, og det gjorde ikke saken bedre at frøken også smilte, som i en slags samklang med dem. Snart hadde frykten for å bli hørt i lesing blitt større enn frykten for erting i friminuttene og angrep på vei hjem.

Som om ikke dette var nok av vanskeligheter, kom det nye i tillegg. Om mor var aldri så forståelsesfull og gjorde sitt ytterste for å hjelpe meg, så var det likevel noe som heller ikke hun forsto. Da jeg kom så langt at jeg hadde noen å leke sammen med i gaten, inviterte hun disse nye vennene mine inn på sjokolade og hjemmebakte kaker. Hun hadde godt lag med barn, og alltid hadde vi det moro på kjøkkenet hennes. Men tenk om hun kunne forstå at "de andre" hadde underskjorte som var kjøpt i butikken! Jeg hadde underskjorte som hun selv hadde strikket og som var nødvendig for at jeg skulle holde meg god og varm. Det fantes ingen veg utenom. Men hver gang når vi skulle ha bading og måtte skifte tøy, ble jeg utledd. De lo av underskjorten min, lo av alt fra fargen til tykkelsen. "Se på den skjorta!" sa de på stavangerdialekten sin, og gjorde badetimen nesten like ille som det var i norsk.

Heldigvis hadde skolen noe å tilby meg også! I gymnastikksalen hadde jeg mine store timer. Ingen klatret fortere til topps i tauet enn jeg, og få hoppet bedre over bukken. Linjegymnastikken fikk gleden til å boble i meg. Jeg likte øvelsene og behersket dem. I gymnastikksalen fant jeg igjen den gode følelsen fra rekkverket på broen på Moi! Her gikk jeg inn i min egen verden. Her ble latteren fra norsktimene ikke så vond lenger, og her bremsset guttene opp eller lo ikke i det hele tatt av min blanding av dialekter. Kanskje var livet godt likevel?

Utenfor gymnastikksalen fikk jeg også så smått begynne å vise mine beste sider. Det var ikke umulig lenger å få være med når de andre sparket fotball, og her kom smidigheten og hurtigheten min til sin rett. Jeg hevdet meg der andre også ønsket å være gode. Det ble lagt merke til og verdsatt, og det ga meg selvtillit. Da jeg var tolv år gammel, hadde merkelig nok de strikkede underskjortene blitt borte. Ertingen hadde avtatt sterkt. Bare i norsktimene var det fremdeles enkelte som hadde det svært morsomt, men nå begynte jeg å vise tenner. En av guttene – utvilsomt et lyst hode, men svært dårlig i gymnastikk – hadde ertet litt for ofte og litt for lenge. Nå var det jeg som kranglet meg inn på ham til han ikke kunne unngå et slagsmål. Det gjorde godt å slå ham. Det føltes som om jeg vokste under slagene. Hvor var nå fliret hans? Han fikk en omgang juling som han utvilsomt kom til å huske.

Men samtidig opplevde jeg selv noe merkelig: Da kampen var over, følte jeg ingen glede, og senere så jeg ofte bort på nettopp denne gutten som satt der så stille.

Kanskje hadde også han sine vanskeligheter, slik som jeg?

Brytningstid

Fotballen ble en viktig del av livet mitt. På fotballbanen var det liv og bevegelse, stor fart og mye moro. Det var samspill og kamp, utallige situasjoner som krevde lynraske avgjørelser og øyeblikkelig handling. Jeg opplevde at jeg mestret denne leken bedre enn mange av de større guttene, og jeg ble fylt av noe uforklarlig som bare gjorde så inderlig godt.

Den gang var "Jeja" den store fotballhelten. Han hadde nok ingen anelse om hvor mye han egentlig betydde for oss guttunger. Fremdeles kan jeg se meg selv på banen der jeg i timevis øvde på å få til det samme tilslaget på ballen som det "Jeja" hadde. Noe mindre enn det, var i lengden ikke brukbart. Og treningen min bar frukter, det var der ingen tvil om. Jeg utviklet meg stadig som spiller, og i fantasien så jeg meg selv på landslaget. Da jeg hadde det som verst på skolen, gråt jeg meg i søvn om kveldene, og det hendte at jeg tisset meg ut om natten – nå lå jeg og fablet lykkelig om Peter Olai fra Moi som skrev seg inn i norsk fotballhistorie!

Men snart skulle det vise seg at nye skuffelser ventet. Det var på de små områdene hvor vi spilte at dyktigheten min kom til sin rett. Da jeg fikk prøve meg på en vanlig, stor fotballbane, strakk ikke størrelsen min til. Jeg kunne holde plassen min på laget, var rask og kjapp på ballen, men noe vesentlig manglet – den nødvendige tyngden bakom sparket. Denne mangelen kunne jeg ikke gjøre noe med. Så ble det til at jeg var en mester på små baner, men på de store banene sto jeg bak målet og heiet på de andre guttene som spilte. Noen ganger fikk jeg også prøve meg, men banen var for stor og kroppen for lett. Det beste jeg kunne gjøre, var å erkjenne nederlaget.

Og det gjorde jeg.

Stavanger hadde mer enn fotball å by på. Kanskje var det *turn* som var idretten for meg?

Med samme kraft som jeg hadde lagt i fotballen, gikk jeg nå inn for min nye idrett. Jeg boltret meg med mine ferdigheter, og steg snart til nye høyder. Turningen var virkelig mitt felt! Her kunne jeg mine saker fra linjegymnastikken ned til de minste detaljer, og leken tok meg med til nye ferdigheter og oppgaver.

Det var godt å ha en kropp som oppfattet og øyeblikkelig utførte den minste ordre fra hjernen. Og hele kroppen måtte være med. Det ble spilt på alle strenger: styrke, spenst, hurtighet, balanse... Alt var like viktig.

Men så var det denne størrelsen igjen.

Skulle jeg opp i ringene, måtte jeg løftes opp, og skulle jeg opp i svingstangen, skjedde det samme der. Dette førte til at noen unektelig trakk litt på smilebåndet, og selv om dette ikke kunne sammenlignes med flirene og latteren fra norsktimene, så gjorde det vondt at de smilte av størrelsen min. Jeg kunne ikke slå fra meg, og jeg kunne heller ikke trekke meg tilbake til en mindre bane og være helt der.

Det endte med at jeg avsluttet turningen også.

Livet var rett og slett ikke så enkelt.

Mor var det faste og uforanderlige holdepunktet. Hun ble redningen nå også. Jeg hadde lært å spille litt, og ønsket meg sterkt et trekkspill. Men da jeg fikk tak i et, viste det seg at far ikke likte å se et slikt spill i huset. Jeg måtte gjemme det under sengen, og tok det bare fram når jeg kunne spille for mor alene. Da begynte hun å svinge på seg som i en slags dans, og jeg forsto at mor var noe ganske spesielt. Uansett hva som oppsto av vanskeligheter både rundt meg og inne i meg, så hadde jeg alltid mor.

Igjen husket jeg noe som far hadde fortalt om henne. I årenes løp hadde han fortalt mye om henne, og noe flere ganger. Denne historien hadde jeg bedt ham fortelle igjen og igjen.

Det var da jernbanen ble bygget til Flekkefjord og "slusken" var på Moi. Da var det vanlig at noen reiste til "byen" og kjøpte brennevin. Etterpå var det fest, og gjerne med slagsmål. Hjemme ble det ikke drukket noe sterkere enn kaffe, og husefreden var viktig. Fyll og spetakkel var en vederstyggelighet.

Så var det en kveld at far fant en sovende kjempe med brennevinsflasken ved siden av seg. Da tok han vare på flasken, men lot mannen sove videre.

Men utpå natten ble det bråk! Da hadde mannen våknet, savnet flasken og fått seg fortalt at den hadde Jonas tatt med seg!

Snart begynte hamringen på døren. Samtidig ble det ropt forskjellig som ikke var til å misforstå. Det var krav om utlevering av den flasken med en eneste gang, og rike løfter om juling hvis så ikke skjedde.

Foreldrene mine hadde lagt seg, men sov ikke. De hørte godt alt som ble sagt, men far gikk ikke ut. Han sa selv at han ikke hadde noe ønske om å møte den mannen akkurat da.

Men da ble mor sint.

Hun steg ut av sengen, og i bare nattkjolen gikk hun bort til døren, åpnet den fort og hoppet fram – og slo til den brølende kjempen midt i ansiktet!

Han tumlet bortover, stoppet og snudde seg langsomt, så forundret på mor som sto der.

Så kom det: "Å så glad jeg er for at det er deg, Thea! Jeg trodde først at det var selve fanden!"

Deretter unnskyldte han seg for sin egen oppførsel og gikk sin veg.

Mor hadde mot for to. Hun hadde handlekraft og en voldsom vilje. Og hun minnet oss alle om at vi alltid måtte holde humøret oppe.

Når mor så kontant fikset opp med "slusken", var det fordi hun ikke kjente noen frykt. Hva betydde egentlig det? Guttehjernen fikk plutselig en ny sport å bryne seg på, den begynte å gruble, spekulere og tenke på sammenhengen i tingene. Jeg kjente ikke begrepet årsak og virkning, men var likevel i gang med å finne ut av nettopp det.

Det var spennende å tenke igjennom hva svaret kunne være på mange spørsmål. Selv om jeg måtte løftes opp i ringene og noen lo: Hvorfor likte jeg da likevel best at ringene hang høyt? Svaret kunne være at da økte faremomentet, og dermed også spenningen. Og hvis dette ble tatt som en utfordring, i stedet for å prøve å "sikre seg", ble øvelsene dristigere og bedre. Uten spenning ble alt tamt og meningsløst.

Ved å begynne å stille kritiske spørsmål, oppdaget jeg at også det å lese lekser, kunne bli spennende. Hjemme hadde vi nesten bare religiøse bøker, og det som sto i dem, ble bare lest. Det ble aldri diskutert om det var *rett* alt som sto der. Men skolebøkene var ikke hellige, og en dag leste jeg noe som jeg ikke var enig i, og da stilte jeg spørsmålet: Var det virkelig slik som det sto i boken? Jeg godtok ikke lenger uten videre at alt som sto i bøkene var sant.

Det ble spennende å lese og lete etter ting som jeg kunne dra i tvil og begynne å krangle med på en måte. Lover og regler som før hadde vært helt greie, ble plutselig sett på med stor mistenksomhet. Jeg ville vite *hvorfor* det ene eller andre skulle være akkurat slik eller slik. Famlende og usikker begynte jeg å utforme mine egne meninger om saker og ting. Jeg følte uvilje ved å ta imot det som andre hadde tenkt ut, og ville ikke lenger bare lystre ordre hvis jeg ikke selv var enig i den.

Peter Olai hadde begynt å gå sin egen vei – uten at han selv visste det!

Det viste seg snart at mange andre heller ikke forsto dette, og dermed begynte en ny type konflikter å kaste skygge inn over dagene mine.

Det var under en oppstilling i en eller annen anledning at det begynte for alvor. Vi skulle stå med føttene i 45 graders vinkel når instruktøren stilte oss opp. Jeg forsto ikke hvorfor akkurat denne fotstillingen var så viktig, og ville ha rede på hvorfor det skulle være akkurat slik. Det kunne ingen fortelle meg, og da fant jeg heller ingen grunn til å gjøre det. Jeg syntes det var dumt å stå slik, og det passet meg ikke.

Jeg fikk vite at jeg kunne like regelen eller ikke like den. Jeg kunne være med eller ikke være med.

En 14-års gutt som begynte å ha egne meninger og stilte spørsmål, hadde ikke noe han skulle ha sagt mot autoritetene.

Det var et nytt nederlag.

Men kanskje var det ikke et nederlag likevel. For denne gangen handlet det ikke om at jeg var liten eller at jeg ikke kunne gjøre det som ble forventet av meg. Jeg tapte fordi de andre kunne beskytte seg bak noen regler som ikke var til å rokke ved, selv om de ikke skjønnte hvorfor de var slik!

Da skjedde noe annet som skulle få stor betydning for meg. Vi flyttet igjen – men bare litt, bare til et annet hus i samme kvartal, likevel nok til at jeg fikk kontakt med en ny guttegjeng. Sønnene til bakermester Fredriksen ble mine nye venner. Alle var større og eldre enn meg, bortsett fra Sverre som var på min egen alder. Disse guttene kunne både leke og slåss, men slåssingen var egentlig bare lek, det også. Dette var en lek jeg likte! Vi kunne være sinte, men det var bare påtatt – en del av leken. Når slagsmålet var over, var også sinnet blåst bort. Slike kamper gjorde oss bare til bedre venner.

Ingen av foreldrene til disse guttene, tok noen notis av disse kampene. Det var som det skulle være. Mor Fredriksen var så lett å snakke med, hun forsto oss så godt, hun lignet på mor. Og så kunne hun kunsten å sette oss til noe å gjøre. Når hun skar opp wienerbrød, ble det alltid noen skalker igjen, og de kunne ikke selges. Disse skalkene fikk vi, men til gjengjeld måtte vi rydde opp et eller annet sted, pusse opp ute på gårdsplassen eller gjøre noe annet som hun mente var nødvendig. Når vi først hadde kommet i gang med arbeidet, endte det ofte med at vi holdt på til vi også hadde gjort oss fortjent til en flaske rød brus! Fredriksen-familien var mennesker som jeg virkelig følte meg vel sammen med.

Men mor merket nok at gutten hennes var i ferd med å bli voksen og fant det nødvendig å stramme tøylene. Hun satte opp en slags timeplan som jeg skulle følge, det var skole og lekse, regelmessige måltider og fast sengetid – alt etter klokken. Men er det noe som guttunger misliker, så er det regelmessigheter som bestemmes av klokken. Spesielt ille var det å legge seg når jeg visste at kameratene mine ikke la seg så tidlig. Dermed ble det til at jeg lurte mor. Vinduet mitt vendte slik at det ikke var vanskelig å komme seg ut, og selv om jeg skaffet meg en ganske vond samvittighet, begynte jeg likevel å smyge meg ut og inn gjennom det vinduet når mor trodde jeg lå og sov.

Det var vel på denne tiden jeg begynte å få det som kalles "religiøse anfektelser". I min intense søken etter å få svar på alt som trengte seg på – fra hvorfor jeg skulle stå med føttene i 45 graders vinkel på oppstilling til selve meningen med livet – var jeg i ferd med å komme ut på virkelig dypt vann. Jeg måtte finne noe å klamre meg til. Ikke en gang de nye kameratene mine var nok.

Jeg meldte meg inn i I.O.G.T.

Det skjedde etter at nysgjerrigheten var vakt, og jeg virkelig begynte å oppdage noe av alt det stygge og triste som skjedde i gater og smug etter mørkets frembrudd. Verst av alt, syntes jeg, var å se de mange unge guttene som ravet rundt, overstadig beruset. Det var ille å se de gamle fylle seg, men vi brydde oss lite om den situasjonen de befant seg i. Vi hadde det moro med dem. Helt annerledes var det med de unge guttene – de var jo ikke stort eldre enn oss selv. Med ord og fakter ga de seg ut for å være svære karer, uovervinnelige i styrke og mannsnot, men etter en stund var de redusert til nesten ingenting.

Men så fantes det altså noen som åpent og ærlig kjempet mot denne drukkenskapen, mot rusdrikken som de kalte det. For mange mennesker var det blitt en hjertesak og en æressak å være med der. Dette forsto jeg meningen med, og jeg ville kjempe sammen med dem.

Det ble en stor forandring i livet mitt. Her kom jeg inn i et miljø hvor det også ble stilt spørsmål, hvor man undersøkte ting og sammenhenger slik det skal gjøres, og hvor man lette etter riktige svar. I lyse og vennlige lokaler møttes vi vennene, leste, samtalte og lærte. Bokhyllene i leseværelset inneholdt ikke bare kristelige oppbyggelsesbøker, men også bøker med annet innhold. Dessuten fantes aviser fra mange kanter av landet. I dag vil jeg si det slik at jeg utvidet horisonten min betydelig, men dengang oppfattet jeg bare at dette var en ny måte å se tingene på. Disse menneskene hadde gitt seg selv en oppgave å løse – og gikk i gang med å løse den!

Nå vil det ikke være rett å si at i losjen var alt bra, for jeg merket snart at noen av medlemmene ikke klarte å holde løftet som ble gitt. Det grublet jeg over, men kom ikke til noe resultat. Selv hadde jeg ingen problemer med å holde meg borte fra alkoholen.

Senere har jeg forstått at jeg i min medfødte idealisme hadde en god støtte, og jeg hadde fått med meg noe hjemmefra som kanskje mange andre ikke hadde. Jeg skjønnte ikke at noen kunne være så svake at de ikke kunne holde det de hadde lovet, noe som resulterte i hovmod. Uten å være meg det helt bevisst, ble jeg med på å støte de svake ut. Når de etter en passende tid fikk lov til å komme tilbake på møtene, så noen av oss temmelig skjevt på dem, kalte dem frafalne og det som verre var. Jeg var en av dem som hadde fått losjens lovregler og ritual inn i hodet, men selve bevegelsens ånd og mål hadde jeg nok skjønt lite av. Å dømme et medmenneske, er en dårlig begynnelse hvis man virkelig ønsker å gi en hjelpende hånd. Men det kan ta sin tid før man innser dette.

Bildet av en mann på en krakk, en mann med lyttende mennesker rundt seg, ble starten på enda noe nytt i det søkende sinnet mitt. Hans Nielsen Hauge – det var ham jeg lignet på! Han ble satt utenfor fordi han hadde sine egne meninger, de som virkelig hadde noe å si i samfunnet, var etter ham, men de kunne likevel ikke si hva Hauge gjorde som egentlig var galt. Han kunne bare ikke gjøre det på sin måte! En

vanlig mann kunne ikke slå opp i Bibelen og lese og fortelle andre hva som sto der! Det måtte man ha lært for å kunne gjøre!

Jeg leste alt jeg kunne finne om denne nye helten min. Men snart forsto jeg at ingen hadde tenkt på slike som meg når de skrev. Det var ikke en tvilende og spørrende ungdom de henvendte seg til. Alle store og avgjørende spørsmål i livet skulle besvares med tro, men jeg ønsket å vite.

Og det gikk med Hans Nielsen Hauge som det få år tidligere gikk med fotballhelten "Jeja": En stjerne viste seg og forsvant.

Med boksehansker på hendene

Jeg vet at det lyder merkelig, men hvordan jeg egentlig kom bort i boksingen og ble helt oppslukt av den, kan jeg ikke gjøre skikkelig rede for. Men det må ha vært de eldre Fredriksen-brødrene som ledet meg videre til kjellere hvor gutter møttes og trente boksing. De igjen må ha hentet kunnskap og inspirasjon gjennom SIF, Stavanger Idrettsforening, og den bokseentusiastiske treneren der, Johan Jarmann. Med boksehansker på hendene var det som om en helt ny verden plutselig åpnet seg for meg, og nå behøvde jeg ikke stille noen spørsmål. Jeg visste det bare. *Dette* var min lek!

De som bokset, hadde sine egne hansker, og jeg kunne ikke drive på og låne av andre. Jeg måtte også ha hansker. Men jeg kunne ikke gå hjem og fortelle mor og far hva jeg nå hadde oppdaget, og be om å få kjøpe et par boksehansker! Noe slikt ville være umulig for dem å forstå. Men mor kunne bli redningen nå som så mange ganger før. Hvis jeg kunne få noe passende stoff av henne og låne symaskinen, skulle jeg klare resten selv.

Mor ble meget betenkt. Nå var det hun som stilte spørsmål. Så sa hun nei. Men etter en stund sa hun likevel ja, og jeg kunne gå i gang med arbeidet. Nede på havnen lå det store baller med bomull. Der fant jeg det som var nødvendig å fore hanskene mine med. En slik handling kunne ikke kalles annet enn tyveri, og slik ble det ene verre enn det andre, men jeg nektet å se det slik. De hadde vakt der nede! Dessuten kunne umulig så lite bety noe som helst i den store sammenhengen. Uansett – med den oppdragelsen jeg hadde, plaget dette tyveriet meg ganske lenge.

Men det var glemt når jeg bokset. Det var så vidunderlig! Ganske snart oppdaget jeg at ingen av vennene mine klarte å utbokse meg. Det gjorde ingen ting om de fleste var langt større og sterkere. Når slagene mine nådde dem i rette øyeblikk, var det som om et lite orkester inne i meg spilte vakker musikk! Men like fint var det å vike unna for slag, kjenne dem stryke ufarlig forbi, fordi jeg ikke lenger var der min boksevern mente jeg burde være. Etter hvert ble jeg overbevist om at jeg kunne banke dem som før hadde vært mine plageånder – hvis jeg ville. Det fylte både kropp og tanker med en egen ro og sikkerhet, og bønner som jeg

fortsatt ba hver eneste kveld, ble inderligere og mer fortrolig. Gud hadde virkelig vist meg veien, hadde gitt meg nøkkelen til ekte, indre glede. Det gjorde ikke noe om jeg var liten. Jeg var sikkert minst like lykkelig som noen annen.

En ny helt dukket opp.

Denne gangen var det franskmannen Georges Carpentier, Europamester i boksing før han var nitten år gammel, og omtalt som en av verdens beste teknikere i ringen...

Gjennom avisene fikk jeg rede på at Georges Carpentier var både intelligent og kunnskapsrik, noe som førte til at jeg kastet meg over leksene mine med ny iver.

Da byen fikk besøk av et amerikansk krigsskip, fikk jeg en herlig anledning til å vise kunstene mine. Byens gutter ble invitert ombord for å bokse mot gastene. Der skulle vi få bokse med virkelige, "levende" boksehansker. Noe slikt kunne jeg ikke en gang ha drømt om. Etter noen runder, og uten at jeg kan forklare hva som skjedde, var jeg den som mannskapet på båten la merke til. Det smilet som en ung negergutt møtte meg med, glemmer jeg aldri, det lyste opp hele ansiktet hans, og uttrykte ekte glede og anerkjennelse. Til slutt gikk det ut en utfordring til gastene om å ta en dyst med meg, og de som forsøkte, kom til kort. Jeg kunne virkelig bokse! Og da jeg kom hjem etter dette besøket, fant jeg fram et bilde av Carpentier, så på mitt eget bilde i speilet og fant ut at vi var svært like. Bare se på måten jeg holdt forsvaret mitt på. Bare se på *det* og se på *det*, og bare kom igjen! En vidunderlig sikkerhetsfølelse kom inn i livet mitt – nå var jeg ikke redd for noe som helst!

Etter denne opplevelsen tok det meg ikke lang tid å finne veien opp til Stavanger Idrettsforening sin bokseavdeling, og til treneren der, Johan Jarmann. Fra første dag tok han hånd om meg og kunsten min. Ja, for det var kunst. Kunst og lek. Jeg lekte og lo meg gjennom de øvelsene og oppgavene jeg fikk av ham, og han på sin side stilte opp både åndelig og legemlig for treningen min. Jeg kunne slå og slå på ham uten at han ble sint, og stadig lærte han meg nye detaljer som økte min kunnskap.

Den nye trygghetsfølelsen virket også inn på skolearbeidet. Jeg følte ingen frykt for at jeg ikke skulle klare middelskoleeksamen. Verre var det for mor, og den dagen hun ventet på at jeg skulle komme hjem med resultatet, trøstet hun seg med den ene kaffekoppen etter den andre. Men jeg kom lykkelig hjem, med eksamen bak meg og leken og livet foran meg.

Men det var noe som ikke var særlig morsomt likevel – mor og far visste ikke hva jeg egentlig drev på med. Ofte når jeg trente boksing, trodde de at jeg var på møter i losjen. Jeg løy for dem, og hadde selv vondt av det, men så ingen annen måte å gjøre det på. De ville aldri kunne forstå og godta at Peter Olai skulle bli bokser. En god utdanning og en sikker jobb – det var slik det skulle være. Løgnene mine hadde jeg begynt med for lenge siden. I den tiden da jeg gikk bort til en av

vennene mine, hentet fotballstøvlene og trente i timevis for å få til "Jeja"-snerten med venstre fot, trodde de jeg var på søndagsskolen. Dengang hadde jeg tenkt at Gud sikkert forsto at jeg måtte gjøre det på denne måten. Han forsto alt. Da forsto han at jeg ikke kunne sitte og høre på at noen snakket om ham, når det var den sjansen jeg hadde til å trene fotball. Noe jeg selv *ikke* forsto, var hvorfor ikke jeg kunne vokse like mye som alle andre.

Nå hadde jeg ikke lenger behov for å være som andre. Med boksehansker på hendene, var jeg vel tilfreds med å være den jeg var.

Så en dag kom avsløringen.

Mor satt og leste i avisen at Peter Olai Sanstøl hadde oppnådd 2.-premie i et boksestevne!

Det ble en dag med mange forklaringer. For både mor og far må alt sammen ha vært uvirkelig. Men samtidig må de ha skjønt at her møtte de noe som de ikke hadde kontroll over, og som de derfor heller ikke kunne stanse.

For meg ble det store spørsmålet hvorfor jeg på det stevnet ikke ble nummer 1!

Hva var det som gjorde at jeg ikke vant?

Det var for enkelt bare å si at han var bedre enn meg. Jeg begynte å analysere kampen for å finne ut hva vi begge hadde gjort, og hva dommerne kunne ha sett hos ham som jeg selv ikke var oppmerksom på. Hvis jeg klarte å avsløre dette, hadde jeg selv lært noe. Og plutselig gikk det opp for meg at det å tape en kamp, ikke var det verste som kunne skje. Hvis jeg bare kunne avsløre hemmeligheten hos den andre, det som jeg fremdeles ikke hadde kunnskap om og som ga ham seieren, hadde jeg selv kommet videre. Det var med andre ord tapene jeg kunne lære noe av, ikke seierene. Mitt første nederlag i ringen, var det en lang bergenser som hadde gitt meg. Han skulle også gi meg det andre.

Da gjaldt det ikke noe mindre enn Norgesmesterskapet i boksing.

Stevnet gikk i Bergen i 1921.

Fra amatør til profesjonell

Mor og far bestemte seg igjen for å flytte. Far var plaget av gikt, og han mente at klimaet i Oslo ville være bedre for helsen. Jeg var nå blitt atten år, men likevel slo det inn over meg igjen hva jeg møtte da familien kom til Stavanger. Nå snakket jeg flytende stavangerdialekt, og var redd for at det i Oslo ville bli en ny "kamp for tilværelsen".

Men det skulle vise seg at jeg ikke hadde noe å frykte. Jeg ble mottatt med åpne armer. Min påbegynte boksekarriere ga meg faktisk en viss posisjon i samfunnet. Først ble jeg medlem av Turnforeningen, hvor George Brustad var trener, en mann som jeg personlig kjente litt til fra før.

Gjennom Turnforeningen, og senere OAK, Oslo Atletklubb, fikk jeg i møte med trenere og flere kjente bokser, ny framgang som bokser.

Men først av alt fikk jeg meg jobb på et kontor. Jeg likte arbeidet, og enda bedre likte jeg at sjefen min forsto at jeg måtte bokse.

Leken fortsatte, og det ble helt klart for meg at hvis jeg ikke kunne tape med godt humør, var det ingen mening med det hele. Og nettopp fordi jeg ikke var redd for nederlaget, var jeg heller ikke redd for kampen. Nervøsitet foran en dyst, visste jeg ikke hva var, men jeg var til tider spent på om teoriene mine ville holde mål og taktikken føre fram. Jeg hadde fremdeles mye å lære.

En gang tapte jeg en kamp mot Einar Nilsen Skar. Den husker jeg fremdeles, og jeg håper Einar også husker den kampen. For meg var dette en jagende dyst mot en av Norges beste teknikere. Etter tre runder sto vi så likt at det ble forlangt en ekstrarunde for å komme til en avgjørelse. Men jeg hadde aldri gått en kamp ut over tre runder og orket ikke mer. Dermed fikk Einar seieren.

Dette ga meg ny lærdom, og jeg tenkte at neste gang skulle utfallet bli annerledes. Men i ringen møttes vi ikke igjen.

I 1925 ble jeg Norgesmester i bantam, og dermed ble jeg rammet av den farligste lidelsen et menneske kan få – den som kommer med popularitet – jeg solte meg i min storhet! Jeg hadde bevist at min måte å gjøre tingene på holdt mål – jeg

hadde seiret. Visst nok hadde jeg blitt en slags kvartmester allerede i 1923, men det telte ikke. Det var toppen jeg ville nå, den og intet mindre.

Plutselig hadde jeg blitt stor – rent legemlig. Mine venner, både mannlige og kvinnelige, så på meg med andre øyne enn før, og mennesker som før hadde vært fremmede for meg, la merke til meg og søkte mitt selskap. Ingen brydde seg lenger om dialekten min. Alt var såre godt.

Nei, ikke alt.

For å si det litt forsiktig, hadde jeg ingen støtte i foreldrene mine når det gjaldt boksing. Med lys og lykte hadde de i lengre tid lett etter et arbeide som ville gi meg nok å stelle med, slik at boksingen kom på avstand. Jeg hadde gått metallskolen, og fikk jobb på et mekanisk verksted. Det var greit og interessant nok, men ikke spennende – og spenning måtte jeg ha i livet mitt. Etter mine seks måneder som soldat på Kjeller Flyplass, kom jeg i så god kontakt med en av mine boksevenner, Axel Norman, at vi bestemte oss for å starte et reparasjonsverksted sammen. Det var virkelig interessant, men også her manglet det viktigste – den gode spenningen. All den balansekunst, hurtighet og bokseteknikk som jeg hadde tilegnet meg, formelig ropte etter å bli brukt til noe. Jeg begynte å føle at jeg var sperret inne – og det ikke bare på verkstedet vårt.

Jeg hadde i den senere tid oppdaget at mor med sin kraft og vilje på en måte forlangte å ordne livet mitt for meg, det hadde hun vært vant med, men det passet meg ikke lenger. Vi hadde til tider meningsutvekslinger som var voldsomme nok til at vi begge viste tenner, men dette gjorde vondt, for jeg var uhyre glad i min mor, og hun ville meg bare det beste. Hun hadde sin bestemte mening om alt, fra mat og klær til piker og dans. Ringte en pike opp til meg for en kort samtale, satt mor der og lyttet, og så snart samtalen var over, kom hennes bemerkninger. Det var da ikke noe å kaste sin tid bort på, slikt tøys. Nå *ville* hun ikke forstå noen ting. Det nyttet ikke å diskutere med henne lenger – det ble enten meg eller mor.

En dag bestemte jeg meg for å flytte fra hjemmet og ta et rom ute. Men da ble det oppstandelse! Mor raste, truet og kom med sine betingelser, men jeg hadde ikke noe valg: Jeg måtte ut, ut for å se og leve. Da jeg endelig hadde fått pakket sakene mine og sto ferdig til å dra, la mor seg på terskelen og sa at hvis jeg gikk nå, så gikk jeg over hennes lik. Jeg svarte ikke, men steg over kroppen hennes – og dermed begynte min videre reise i livet.

Nå hadde faktisk boksingen kommet på avstand. Jeg hadde arbeidet mitt, og selv om det ikke alltid passet meg, og selv om jeg langt fra kjente meg tilfreds, forsøkte jeg likevel å gjøre mitt beste. De gamle boksevennene mine skjønnte at jeg ikke hadde tid til å trene og bokse også, så alt forløp rolig og greit inntil noen få uker før Norgesmesterskapet i boksing skulle avvikles, denne gangen også i Bergen. OAK, som nå var min forening, hadde mange gode bokserere, og dersom de kunne vinne Kongepokalen som dette året var satt opp i bantam, var sjansene gode

til også å vinne pokalen for beste forening. Siden jeg bokset i bantam-klassen, ble det presset på for at jeg skulle stille opp. Jeg unnskyldte meg med at jeg ikke hadde trent på lang tid, at jeg ikke hadde tid til å trene nå heller og at jeg ikke kunne reise ifra arbeidet, men som svar på innvendingene mine, sa Arne Knardahl at alt dette lot seg ordne. Han hadde allerede vært i kontakt med kompanjongen min – jeg kunne bare reise. Og hva treningen angikk, så ville jeg i hvert fall få et par dager da jeg helt og fullt kunne konsentrere meg om den! Dessuten var det ingen motstand å snakke om i min klasse, det vil si motstandere som nådde opp mot mitt nivå. Kjente jeg noen som ville holde i tre runder?

Til slutt var det bestemt at jeg skulle trene én dag, ordne opp og så reise til Bergen for å hjelpe foreningen min med å vinne pokalen de var ute etter. Hadde det ikke vært for dette siste, hadde jeg ikke reist.

Jeg tapte norgesmesterskapet mitt til Odd Nøsdahl fra Bergen, og tapte det så grundig at det nesten er en skam å fortelle. Ingen ting fungerte. Jeg følte at armene nektet å utføre ordrene som ble gitt, slagene mine nådde ikke fram, og uansett hvor hardt jeg prøvde å utmanøvrere Odd, så hadde jeg ham alltid like foran meg. Jeg fikk juling i ringen etter alle boksekunstens regler – og en uforglemmelig lærepenge. Aldri, aldri mer skulle noe slikt som dette hende!

Da kampen var over, spratt jeg bort til Odd sitt hjørne og gratulerte ham med seieren, ja, for det fantes ikke tvil om hvem som var vinneren. Men publikums jubel steg likevel ikke til taket i Bergens gamle turnhall før dommeravgjørelsen hadde bekreftet dette. Med huiing og skrik brøt levenet løs, og selv om jeg hadde tapt, ble jeg med på festen. Både Odd og jeg ble løftet på strake armer og båret fra ringen til avkledningsrommet. Alt var bare moro og glede. Det Odd hadde levert i ringen, var god og redelig boksing. Han var en kjernekar.

Hjemkomsten til Oslo ble noe helt annet. Nederlaget og detroniseringen som norgesmester, resulterte i at de nye "vennene" mine plutselig var borte. Ingen hadde behov for å hilse på eller bli sett sammen med en taper. Dette møtet med virkeligheten gjorde vondt en dag eller to, men så bestemte jeg meg for noe som skulle få avgjørende betydning for resten av livet: Kampen i Bergen var første og siste gang jeg gikk til en oppgave uten å være klar for den!

Igjen var det altså et nederlag som virkelig lærte meg noe.

Og jeg bestemte meg for å begynne å trene igjen, enten jeg hadde tid eller ikke. Et par uker etter Norgesmesterskapet, skulle OAK arrangere et stort boksestevne, og da ville jeg ha revansje. Odd Nøsdahl var påmeldt, og nå skulle det virkelig bli moro! Jeg lå oppe ved Lillevann hos min gamle sjef og venn, Wilhelm Køltzow. Der hadde jeg naturen like utenfor døren, og det ble mye og variert løping. Besøkene i treningssalen ble heller ikke forsømt – nå skulle de få se en annen Peter Olai enn den de hadde sett i Bergen!

Stevnedagen kom, men ikke Odd Nøsdahl.

Jeg gikk flere kamper – og vant.

Etter dette stevnet, begynte jeg ikke bare å bokse igjen for alvor – jeg bestemte meg for å ta steget fullt ut. Etter å ha beseiret flere gode amatørboxere også utenfor Norges grenser, satset jeg på en profesjonell karriere.

Min første profesjonelle kamp gikk i Oslo 2. mai 1926.

Jeg vant på knock-out i første runde.

Via Berlin til Paris

For Harald Undersrud var saken klar: Nå ventet Europa på oss! Han hadde flere gode kontakter. Først skulle vi til Berlin.

Hvor enkelt og greit alt ville vært om bare foreldrene mine hadde gitt meg den oppmuntring og støtte som jeg lengtet så inderlig etter! Men de forsto mindre og mindre hva gutten deres tumlet med av tanker og ideer, og ikke kunne jeg fortelle dem noe heller. Jeg kunne ikke i fullt alvor gjenta det som jeg noe tankeløst en gang hadde uttalt, og som journalistene hadde smilt overbærende av, at jeg tok mål av meg til å bli verdensmester i boksing! Det eneste jeg kunne gjøre, var å begynne å gå i den riktige retningen.

Møtet med Berlin, de første inntrykkene, de første dagene i storbyen – fikk meg unektelig til å føle meg noe bortkommen. Usikkerheten grep tak i meg, som om en vond overraskelse satt og ventet rundt hvert hjørne. Språket gjorde sitt til at alt syntes noe vanskelig.

Men Harald hadde mot og freidighet som kjente få grenser, og han var overbevist om at dette skulle gå bra. Når bare vi kom igang, ordnet alt seg. Det var toner jeg kjente igjen! Og uten at jeg vet hvordan han egentlig fikk det til, var den første kampen avtalt, og jeg var i full trening.

Den 5. juli møtte jeg Urban Grass i Luna Park, Berlin. Kampen var stipulert til fire runder, men jeg vant på teknisk knock-out i tredje. Harald var i strålende humør. Dette gikk som smurt. De to neste kampene skulle også gå i Berlin, begge i juli, men Harald hadde ikke tid til å vente på utfallet av disse. Det ville gå greit! Han ville dra til Paris og starte forhandlinger om kamper der. Etter å ha skaffet seg en stedfortreder som skulle ta seg av alt det praktiske i forbindelse med kampene i Berlin, utstyrt meg med det som skulle være nok penger og ønsket lykke til, reiste han.

Jo, neste kamp gikk bra – og det ble god presse. Men dessverre hadde jeg fått problemer med nesen min, den blødde ganske lett, og jeg bestemte meg for å få den operert. Dermed var jeg tom for kontanter! Jeg dro da til kamparrangøren for å få utbetalt de pengene jeg skulle ha for siste kamp, men fikk vite at beløpet allerede

var utbetalt til den nye manageren min, og at han for tiden var bortreist! Jeg forklarte at jeg verken hadde penger til husleie eller mat – jeg var blakk – men det bekymret ikke de herrer. Da jeg kom til rommet mitt og ikke kunne betale, fikk jeg klar beskjed om at da ble bagasjen min holdt igjen som garanti, mens jeg selv sto på gaten. Mine første tanker var å telegrafere til Harald og be om penger, men noe slikt hadde jeg aldri gjort i mitt liv – og så gikk vegen til Tiergarden. Der fant jeg en benk som kunne brukes som seng, og en drikkefontene som inneholdt både frokost, lunsj og middag.

Du kan tro det eller ei – det falt meg aldri inn å se det vanskelige i situasjonen eller bli forbitret på noen på grunn av det som hadde hendt. Nei, jeg så bare på dette som noe jeg måtte igjennom, en ny lærdom, en erfaring som jeg senere en gang ville ha nytte av. Det hendte at sulten ble voldsom, men jeg døyvet den med vann. Og slik gikk noen dager. Et par nye besøk hos kamparrangøren, førte ikke til noe resultat, bare til en påminnelse om at snart var det ny kamp, og da ville det bli mange, mange penger. Jeg måtte bare vente!

Det kom brev fra Harald. Han skrev at han hadde snakket med en amerikansk boksemanager som var interessert. Jeg måtte bare passe på å holde meg i form. Dessuten hadde han truffet min gamle boksevenn, Trygve Stokstad, og nå ville de snart gi beskjed om at jeg måtte komme til Paris. Jeg svarte på brevet, men nevnte ikke at jeg ikke hadde trent på en stund, og at jeg heller ikke hadde spist på flere dager. En varm ettermiddag da jeg sto på Unter Den Linden og leste på Aftenpostens oppslag av avisen, hørte jeg en stemme som spurte om jeg var Peter Sanstøl. Jeg snudde meg og så en mann stå der. Han var fra Flekkefjord og hette Tore Tjersland. Etter noen ord, ble jeg invitert hjem til middag. Den første suppetallerkenen gikk ned på høykant, og straks fulgte nummer to. Alle andre goder som ble servert, gikk ned i dobbel porsjon, inkludert desserten. Da Tore forundret og med vennlig stemme spurte når jeg egentlig hadde spist sist, kjente jeg at rødmen kom i kinnene, og tårene rant uten at jeg vil kalle det gråt. Følelsene ble bare plutselig så altfor sterke. Det endte med at jeg fortalte hele historien. Tore ble der og da manageren min for de nærmeste dagene, jeg fikk låne penger, og treningen begynte igjen.

Noen venner og bekjente av Tore ordnet det slik at jeg kom sammen med Arthur Bullup, manager for tungvekteren Max Schmeling, som sørget for at jeg kom i samme treningsleir som den gode Max. Det ble noen herlige dager. Her ble boksingen utvidet til noe langt mer enn det jeg noen gang hadde hørt om. Langsiktig, målrettet arbeid. Grundighet i alle detaljer. Sunt levesett, vilje og disiplin, variert trening, innsats og avslapning, glede, musikk, harmoni...

Da den tredje kampen i Berlin var unnagjort – her ble det ikke erklært noen offisiell vinner – kom det igjen brev fra Paris. Vi skulle møte amerikaneren Mr. Lew Burston snarest mulig. Jeg måtte skynde meg til Paris. Men på stasjonen viste

det seg at jeg ikke hadde penger nok til billetten, jeg ville bare komme til en angitt stasjon i Belgia. Javel – det bar da den vegen jeg skulle, så jeg sa farvel til Berlin, reiste fra en ubetalt husleie og koffertene som var tatt i pant, og fra mannen som hadde løpt av gårde med min del av oppgjøret for en kamp. Han hadde vel en eller annen forklaring på det. Alle hadde sine små problemer. Jeg var bare glad for at jeg igjen var underveis. Målet for drømmene mine – Amerika – var plutselig kommet mye nærmere. Når Mr. Burstan fikk se meg i aksjon, ville han bli så begeistret at han straks tok meg med over Atlanteren – og derfra var det strake vegen til verdensmesterskapet! Det hele fortonte seg så enkelt at det nesten ikke var spennende lenger.

Det viste seg snart at jeg hadde gått inn på feil vogn, en vogn som skulle helt til Paris, mens jeg bare skulle til Belgia! Konduktøren sa at jeg måtte flytte. Men i stedet for koffertene, hadde jeg seks pakker av forskjellig størrelse, så det å flytte til en annen vogn var ikke helt enkelt. Det ble så bestemt ved hjelp av mine medpassasjerer at jeg kunne få sitte der jeg var til jeg måtte stige av toget. Nå var det plutselig blitt interessant å få vite hvor jeg *egentlig* skulle hen, og da jeg svarte Amerika, smilte de fleste. Særlig en av dem begynte å vise meg spesiell interesse. Han spurte meg ut om yrke og fremtidsplaner. Han var selv amerikaner, men snakket godt tysk, og han lurte på hvordan jeg skulle komme meg videre fra Paris til Amerika – hvis jeg da *kom* til Paris!

Jeg hadde ikke noe godt svar på det, men slapp å svare, for nå var jeg på rett stasjon i Belgia og måtte stige av. Konduktøren hjalp meg ut med pakkene mine, og jeg vinket farvel til min nye venn.

Så sto jeg da der på en stasjon hvor de kun snakket fransk, men spurte likevel en funksjonær på godt tysk om når neste tog gikk til Paris. Han nikket mot toget som sto like foran nesen min, og svarte på fransk. Jeg forsto at toget gikk om ti minutter, og var naturligvis det samme som jeg nettopp hadde steget av.

Da toget var klart til avgang, ble planen født, og jeg handlet på sekundet. Med et smil trådte jeg inn igjen i vognen som jeg før hadde forlatt, inn til amerikaneren og mine andre nye "venner". Forbauselsen var stor, men jeg hadde jo uttrykkelig forklart at jeg skulle til Amerika, og da var det ikke stort annet å gjøre enn å prøve å komme seg videre! Igjen begynte han å spørre om både det ene og andre. Om jeg visste at Belgia hadde vært i krig med Tyskland, og at det tyske språket ikke klang særlig godt verken i Belgia eller Frankrike? Jo, jeg visste mye om krigen, men det var noen år siden den sluttet.

Da kom konduktøren.

Denne gangen var det en ganske liten franskmann med små barter. Da han spurte etter billett, svarte jeg at jeg ikke hadde noen, men at den saken ville bli ordnet av Harald og Trygve straks jeg var i Paris! Men det skulle jeg tydeligvis ikke sagt, eller kanskje var det språket han reagerte på. I hvert fall tok han det svært

ille opp. Han freste av sinne, slo seg på hodet og låret og andre steder, og fortsatte å stille spørsmål på fransk. Jeg forsto absolutt ingen ting. Men så fortalte jeg ham at jeg snakket norsk, svensk, dansk, tysk og engelsk. Det siste var en liten nødløgn, men han skulle skjønne at jeg var ganske språkmektig! Vi kunne nok alltid finne et språk så vi forsto hverandre. Men dette skulle jeg heller ikke ha sagt, for nå ble han helt ildrød i ansiktet og sluttet å slå seg selv. "Jeg er norsk," fortalte jeg ham på tysk, "på vei til Amerika via Paris!" – og demonstrerte med armer og knyttnever at jeg var bokser.

Da forsvant han.

Men det tok ikke lang tid før han var tilbake igjen, sammen med en mann av betydelige dimensjoner. Denne store mannen tok uten videre alle pakkene mine, og så bar det av sted: Konduktøren først, deretter jeg, og så mannen med pakkene mine til slutt. En dør ble låst opp og pakkene slengt inn. Deretter havnet jeg blant pakkene mine, og døren ble låst. Jeg satte meg opp og så på det vakre landskapet vi kjørte gjennom. Nå tvilte jeg ikke på at jeg ville komme til Paris hvor Harald og Trygve utvilsomt sto på stasjonen og ventet.

Mens jeg nå satt der ganske stille og fredelig, ble døren låst opp igjen, og inn kom amerikaneren. Han verken smilte eller lo, bare så på meg med de tankefulle øynene sine. Så spurte han om jeg fremdeles trodde at jeg ville komme til Amerika. Ja, hvorfor ikke? I Paris ventet Harald og Trygve og amerikaneren Mr. Burston – og resten ville gå ganske lett. Da brukte han et ord som festet seg i minnet mitt, og det var "spirit" – og så smilte han og ristet på hodet. Plutselig åpnet han døren og ba den lille, franske, illsinnte herremannen komme inn. Jeg likte ham ikke, men det var nok gjensidig.

Amerikaneren sa noen ord til ham, så kom det fram en liten bok, han skrev noe på en side som ble revet ut og levert til amerikaneren, som igjen leverte den til meg sammen med en pengeseddel. Denne siste ble tatt fra meg av konduktøren, mens han forbauset så på amerikaneren. Nye spørsmål og svar – og så fikk jeg både billett og en hel haug med pengesedler i hånden min. Jeg rakte pengene til amerikaneren, men han ristet på hodet. Deretter rakte han en seddel til konduktøren, og enda en til den store mannen som nå dukket opp i bakgrunnen. Begge tok luene av, takket, snudde seg til meg og takket igjen – og så hjalp den store mannen meg med å få de seks pakkene tilbake til plassen min i vognen.

All prat stanset da vi kom, alle ventet liksom på noe, men ingen av oss hadde noe å meddele.

Så rullet vi inn i Paris.

Jeg så direkte på amerikaneren og fikk fram en stille takk, men la til at jeg helst så at han fikk tilbake pengene sine.

Da sa han noe forunderlig: "Stans aldri den gaven du får; den tilhører deg kun når du gir den bort."

Jeg skjønnte ikke hva han mente, men husket ordene.

Deretter smilte han på sin spesielle måte og ønsket meg velkommen til Amerika!

Drøm og dåd i Paris

Ganske riktig – Harald og Trygve sto og ventet. Jeg fortalte fort om opplevelsene på toget, og ville gjerne presentere amerikaneren for dem, men han var allerede forsvunnet.

De to hadde også mye å fortelle, Harald om Mr. Burston, og Trygve om fransk boksing.

Jeg ventet bare på å få komme igang.

Møtet med Mr. Burston på Café Le Dom, ble ganske merkelig. Det eneste jeg visste om ham, var at han kom fra Amerika og var jøde. Med Trygve som tolk, begynte samtalen.

Først ville han vite hvordan jeg hadde hatt det på reisen, deretter om når jeg var klar til min første kamp, og så kom han med noen spørsmål som jeg ikke en gang forsto betydningen av.

Angående tidspunktet for den første kampen, svarte jeg: "Når som helst!"

Burston så på meg og sa at han hadde bedt om et bestemt svar – i dag, i morgen eller neste år.

Jeg var forbauset, jeg trodde han ville komme med et forslag, men så svarte jeg: "Jeg er klar i kveld."

Nesten før jeg fikk sanset meg, satt vi i en bil på vei til en treningshall. Klærne kom av, bokseutstyret på – og så var treningen i gang sammen med en annen ung gutt.

Det ble litt av en opplevelse. Tenk – ingen ting av hele mitt bokseprogram nyttet mot denne gutten! Alt jeg hadde lært gjennom alle mine tap, var til ingen nytte. Her var jeg virkelig liten. Likevel forsøkte jeg mitt beste gjennom tre runder, men tenkte at dette var mitt farvel til Amerika!

Etterpå ville Mr. Burston vite hva jeg mente om treningskameraten min. Jeg innrømmet at i kveld hadde jeg fått ganske mye juling, men tilføyde at det kom en dag etter denne. Mr. Burston må ha funnet svaret tilfredsstillende, for en liten mann ble kalt bort til gruppen – og jeg fikk min første profesjonelle trener. Det var franskmannen Gloria.

Så ufattelig fort alt nå skjedde! Allerede neste dag skulle treningen begynne for fullt. Gjennom Trygve fikk jeg vite at vesle Gloria var en usedvanlig dyktig trener, og at han en gang for lenge siden hadde kjempet mot helten min, Georges Carpentier. Nå var jeg i de beste hender. Resten var opp til meg selv.

Et helt nytt liv hadde begynt.

Hele tiden under treningen, passet Gloria på meg, og Mr. Burston sto på avstand og betraktet det hele. Jeg fikk hilse på René Devos, europamesteren i mellomvekt og Mr. Burstons bokser – og så tilbake til treningen. Treningen, ja. Jeg fikk jo ikke trene i det hele tatt etter min oppfatning. Jeg skulle bare gå på to streker fram og tilbake, om og om igjen. Gloria hadde sin egen måte å kommunisere på. Han viste meg hva han ville jeg skulle gjøre, snudde så ansiktet mitt mot veggen og lot meg gå fram og tilbake til det svimlet for meg. Mr. Burston forklarte at han ville jeg skulle trene på dette minst åtte timer om dagen. Ikke den minste begrunnelse. Deretter et kort adjø.

Da Harald reiste hjem, flyttet jeg over til Mr. Burstons hotell, og der begynte en annen form for trening. Fra nå av fikk jeg ikke lov til å spise noe som helst uten at Mr. Burston visste hva det var. Jeg hadde fått tilsendt geitost fra mine foreldre, og dette sammen med en slags franske kjeks, hadde jeg et ønskemåltid. Men heretter skulle jeg så å si leve på gress: tomater, salat og alle andre slags grønnsaker, blandet sammen med en olje som jeg ikke likte. Det var samme kost hver dag. Han tilberedte måltidene selv, og kontrollerte at jeg spiste det som ble satt fram. Morsomt var det ikke, selv om Mr. Burston nå ble til Lew, og jeg ble døpt Pete – uten noen slags form for seremoni.

Snart begynte kampene på et lite sted som het Central Boxing Club. Der bokset man alle dager unntatt onsdag, for da var det kamper i Sal Wagram under Jeff Dicksons ledelse, og der bokset René Devos. Jeg forsto at Lew flere ganger hadde forsøkt å få meg med på disse onsdagskampene, men uten å lykkes. Jeg var ukjent og uinteressant. Men kampene i Central Boxing Club hadde tross alt begynt å få en viss oppmerksomhet fra byens bokseeksperter. Om ikke lenge hadde Lew skapt en spesiell boksedag for meg under navnet Pit Sanstol, og billettene gikk unna i en fart blant nordmenn på den norske restauranten Chez Les Vikings. Det ble formelig en festaften på skandinavisk, og selv franske kvinner kom til tilstelningen vår. Det var forresten morsomt å se mitt franske publikum, og høre uttalelser som kom. Jeg ble godtatt, ingen tvil om det, og det ble kastet penger inn i ringen etter dagens dyst.

Erfaringen vokste, og kampene ble tøffere. Så en dag fikk jeg være med på en oppvisning til inntekt for skadete, franske soldater, og der møtte ingen ringere enn Georges Carpentier. Han ledet min oppvisningskamp. Avisene hadde begynt å kalle meg ”den lille Carpentier”, og noen større heder kunne de ikke gitt meg. Min popularitet vokste så fort og til de grader at jeg ikke fattet noen ting, men jeg prøvde ikke å tenke for mye på det som skjedde *utenfor* ringen – det fikk Lew ta

seg av. Så hendte det at selve Jeff Dickson ble interessert i meg og henvendte seg til Lew, men avtalen som alt var gjort med promotoren av Central Boxing Club, gjorde at jeg ble stående der.

Gloria jobbet utrettelig med fotarbeidet mitt, det skulle innøves så grundig at ingen feil under kamp var mulig. Treningen var som en vanlig arbeidsdag – åtte timer, men det ble som oftest mer. For når Gloria var ferdig med meg, overtok Lew. Det var boksing til frokost, og boksing til aftens. Lunsj spiste jeg ikke lenger. Maten var næringsrik, med melk til frokost og te med sitron til aftens. Var det ikke Gloria, så var det Lew, og var det ikke Lew, så var det å se på andre som bokset. Der måtte jeg sitte i timevis bare for å *se*. Lew snakket om *øyet*, og det var all den opplysning jeg fikk. Boksing, boksing – fra jeg sto opp om morgenen til jeg la meg om kvelden. Jeg forsto at dette virkelig var et håndverk som ikke ble lært på en dag eller to, og det ante meg at selv store bokkere aldri lærte å kjenne boksekunsten helt til bunns. Når Gloria kjørte sine utallige repetisjoner, gjorde jeg jobben med et smil, for jeg merket utviklingen og framgangen gjennom mine anstrengelser. Og Gloria – med sine få ord – smilte også når han så min iver og vilje til å gjøre mitt absolutt beste.

Det hendte at tankene mine gikk tilbake til det norske gymnastikk programmet som jeg hadde vært med på, det som gikk etter et bestemt mønster og som "ekspertene" hadde utarbeidet. Et slikt program begynte nå å virke meningsløst. Hvordan kunne kroppen få fritt spillerom ved å trene bare etter oppsatte øvelser? Det var innlysende at mange, mange muskler ikke kom i sving i det hele tatt.

Forholdet til foreldrene mine hadde bedret seg betydelig, og bortreisen fra Norge var nå akseptert av dem begge. Især mor forsto nå at jeg *ville* noe, og at jeg måtte gå min egen vei. Da Lew så at avreisen til Amerika snart kom til å bli virkelighet, mente han det var best at jeg reiste og rådslo med foreldrene først. Besøket hjemme ble koblet sammen med en ny neseoperasjon – noe jeg måtte igjennom. Lew mente at jo før jeg fikk ordnet med den operasjonen, jo bedre.

Etter sykehusoppholdet, gikk turen tilbake til Paris og en lang hvilepause. Utsettelsen av reisen til Amerika, gjorde at jeg tok et par kamper for å holde meg i form, men så viste det seg at enda en operasjon var nødvendig. Treningen fra nå av ble fotarbeide og atter fotarbeide. Og så plutselig en dag avslørte jeg en hemmelighet som gledet Gloria: Hemmeligheten ligger i hoftene, tyngdepunktets plassering og forskyvning gjennom rytmen, koordinasjonen, melodien, samklangen i det hele. Men Gloria betrodde meg at det var mer å finne fram til. Åpenbarelsen ville komme når tiden var inne – når jeg var klar til å gå videre.

Siden jeg for øyeblikket ikke kunne bokse, oppfattet Lew meg som arbeidsløs og lånte meg ut som modell for malere og skulptører. I den anledning ble jeg kjent med en mann som drev kunstscole i Paris, og dette kjennskapet ble en stor vinning. Det gjorde så godt å sitte sammen med denne mannen og lytte til hans forklaring av

mormonenes mening om livet. Han likte å snakke, og jeg likte å lytte – og ordene satte seg fast i hjernen min. Jeg skjønnte at jeg måtte videre, ikke bare i bokseringen, men på flere områder.

Og så Lew – og hans forklaring av jødedommen. Foreldrene hans kom fra Russland og slo seg ned i Brooklyn, New York. Gjennom religionen, begynte Lew virkelig å utfordre tankene mine. Han stoppet ikke med jødedommen, men tok etter hvert for seg alle de store religionene i verden. Dermed var en omfattende reise også i tankenes verden begynt.

Paris, verdens hovedstad, ble for meg en drøm for livet. Paris – stor og vakker i sin nakne sannhet, stor i historie, og stor i forståelse. Det fantes mye jeg selv aldri ville forstå om Paris, men den hadde plass også til meg.

Men – så var det igjen å si farvel. Denne gangen til drømmen om og livet i Paris.

Amerika!

Liberty-støtten, Frihetens Gudinne, lyste så vakkert i solen da jeg, Lew og René seilte inn mot havnen i New York. Et nytt kapittel sto uskrevet foran meg. Visst hadde jeg fått meg fortalt hva jeg ville møte, men ord kan ikke beskrive mine første inntrykk. De var faktisk helt annerledes enn jeg hadde tenkt meg det. Noe helt nytt, noe usikkert og hardt, talte ut fra de høye bygningene som sto som en mur foran inngangen til Manhattan. I dette landet ville ikke lenger boksingen være hovedoppgaven, den ville bare være et middel til å skaffe meg penger. Jeg ønsket penger til studier. Studier uten navn. Men det skulle handle om livets pust, om sekundet som lever og dør, om menneskets streben og kamp før døden får overtaket. Hundrevis av spennende oppgaver lå foran meg, hvis bare jeg hadde evne og vilje til fatt på dem. Men aller først gjaldt det å finne nøkkelen til den amerikanske boksingen.

Det første besøket på Stillman Gymnasium, ga meg en rar følelse. Den hardheten som ble vist der, var drepende og brutal. På spørsmålet mitt om dette var boksing, svarte Lew: "Dette er Amerika!"

Jeg begynte å få øynene opp for den menneskelige brutalitet, og jeg lengtet allerede tilbake til Paris, tilbake til Gloria og smilet hans, til musikken og rytmen i leken, til kunsten og den gode drømmen.

Nå var alt dette gode borte.

Varmen og støvet – og ikke minst *jaget*, resulterte i både hodepine og mageverk. Jeg ble både åndelig og legemlig syk. Magen var det verst med. Maten passet meg ikke. Nå skjønnte jeg hvor sunt og riktig jeg hadde spist i Paris. Da var jeg frisk og opplagt. Her var jeg syk og elendig.

Brevene hjemmefra fortalte at de var bekymret for meg, men at jeg selv var redd, kunne jeg ikke skrive. Den første måneden var slik at jeg ikke vet hvordan jeg kom igjennom. Men endelig begynte magen å innrette seg etter det nye, og jeg kviknet til. Lew glemte meg ikke. Han så hvor ondt jeg hadde det, og prøvde stadig å trøste. Snart ville jeg være i form som før. Jeg skulle bare få se. Men jeg visste at

dypt inne i meg var det noe som verken Lew eller jeg selv helt forsto. Det hadde sammenheng med brutaliteten jeg hadde sett på Stillman Gymnasium.

Da jeg omsider var i gang, møtte jeg en ny trener, en ny metode – og nye vanskeligheter. "Hemmeligheten" som jeg hadde med meg fra Paris, passet ikke inn i disse omgivelsene. Her snakket ingen om lek og musikk! Her fantes ingen hemmeligheter! Her lød det som en militær ordre: Forsér, slå ned, vis ingen nåde, vinn – og pengene er dine. Men en slik brutalitet visste jeg at jeg ikke kunne tilegne meg. Skulle jeg fortsette å bokse, måtte jeg finne mitt eget system som var fullt på høyde med det som her var alminnelig godtatt. Men foreløpig hadde jeg ikke annet å gjøre enn å hive meg uti det, og prøve å spille på alle de strengene jeg tross alt hadde.

I Paris hadde jeg gått seks hovedkamper, stipulert til ti runder. Tre av dem hadde gått full tid. Nå skulle jeg innledningsvis gå kamper på fire runder.

Lew ville begynne forsiktig, og han valgte motstanderne med omhu. Vi skulle gå skritt for skritt. Likevel ble det bokstavelig talt banket inn i hjernen min at her var det livets lover som gjaldt: øye for øye, ingen forståelse og absolutt ingen unnskyldninger for noe som helst. Brutaliteten satt i høysetet. Jeg fikk se den jagende higen etter berømmelse uten hensyn, men klarte ikke å tenke meg selv inn i en slik rolle. Jeg begynte å tro at jeg ikke lenger hadde noe i en boksering å gjøre, jeg mistet gradvis troen på meg selv, og all glede ble borte. Hver dag begynte å fortone seg som et mareritt, og selve livet ble en plage.

Men merkelig nok – midt oppe i alt dette, skjedde det andre ting som ledet meg videre. Plutselig kunne jeg oppdage venner blant bokserne. Enda til tidligere verdensmestere, kom smilende og viste interesse og forståelse. De så på boksingen min med både forbauselse og anerkjennelse. De hadde merket seg mine forsøk på å liste meg innenfor eller gå utenom motstanderens forsvar og angrep, slik at jeg kunne score poeng uten å bli et offer for brutaliteten. Med den hurtigheten jeg hadde, var dette et system som jeg burde satse på og utvikle videre.

Gjennom alle sorger og gleder, hadde jeg aldri glemt min barnelærdom, og fram til nå hadde jeg takket Gud for at han lot meg få bruke de gavene han hadde gitt meg til å komme fram gjennom livet. For meg var boksingen livets skole, og gjennom et mylder av feiltagelser, søkte jeg en større mening med det hele. Men på mange viktige spørsmål hadde jeg ikke fått noe svar.

På mine vandringar omkring, utenfor boksehallene, traff jeg en dag en forhenværende norsk kaptein, godt oppe i årene. Det viste seg at han likte å sitte og snakke med meg. Vi samtalte om så mye, men helst om de spørsmålene jeg ikke hadde funnet svar på. Så en dag fikk jeg nesten som en beskjed fra ham om å ta turen opp til Vedantic Society og hilse på hans venn, en indisk swami, altså en lærer i hinduisme. Hva som der skulle hende, hadde jeg ingen formening om.

Indisk religion og filosofi lå langt utenfor mine tankebaner. Men jeg tok imot utfordringen og trasket av sted.

Minnet om dette står fremdeles for meg som noe merkelig, noe mystisk, noe som ikke lar seg forklare.

Mottakelsen var hjertelig, fortrolig, og før jeg visste ordet av det kom jeg fram med alle mine ubesvarte spørsmål, også om hva som måtte til for at jeg skulle bli mester i boksing.

Han svarte ikke, satt der bare og stirret rett ut i luften med et svakt smil. Lenge etter at det var blitt stille mellom oss, satt han der og smilte, langt borte, helt i en annen verden.

Sekundene tikket. Stillheten, og en lukt av røkelse, senket seg over meg. Øyeblikket stanset.

Som langt bortefra kom spørsmålet: Om jeg var villig til å betale prisen for å bli mester?

Til dette svarte jeg "ja", men etterpå ble det vedvarende stille. Ikke et eneste ord mer.

Før jeg gikk, ble jeg bedt om å komme til en ukentlig time i konsentrasjon, meditasjon og pustelære. Videre fikk jeg forklart at til å begynne med, ville jeg intet forstå og heller ikke merke noe, kanskje ville det aldri bli til noe – jeg måtte være mottakelig for læren. Det kostet svært lite, bare en ærlig oppfatning av tanken. Hva jeg enn fikk ut av det hele, så ville jeg uansett bli en langt bedre bokser enn jeg var, hvis jeg lærte pustens hemmelighet. Den vestlige verden forsto ikke å puste.

Fra nå av begynte noe av det rareste jeg har opplevd i hele mitt liv. Det føles rart når jeg nå skriver om det. Min læremester spurte aldri om noe, ordene mine interesserte så lite. Atmosfæren sa så mye mer! Litt etter litt satt jeg med hendene foldet og sendte en stille bønn ut i livet, en bønn til den Lutherske Gud som mine foreldre hadde lært meg å snakke med. Men selv om mye var som før, så var det tross alt en forskjell fra min tidligere forståelse av livets alvor.

Forundringen vokste når jeg begynte å analysere min fremgang i boksingen. Det som skulle være en anstrengelse, føltes lettere og lettere, jeg kunne nesten ikke jobbe meg trett engang. Jeg lærte meg å puste med magen, barnets måte å puste på. Jeg begynte å studere barns lek i parken, ja, i timevis kunne jeg bli sittende og bare se på leken. Jeg så på øvelsen av den vidunderlige balansen, på rytmen, på fallene og skadene. Aktivitet hele tiden, absolutt hele tiden. Som de åndet og pustet! Det var som om noe trengte inn gjennom skinnen og inn i kroppen, noe ekstra, noe uforklarlig som stadig ga ny styrke. Barnet lekte en ærlig lek i Guds rike, fri fra alt innlært og tilgjort. Barnet bar på en hemmelighet som det ikke kunne forklare den voksne, og de voksne kunne ikke engang se for øynene var i veien.

Men noe mer enn barnets lek måtte til – det skjønte jeg – for den voksne kan ikke gå tilbake. Jeg tok med meg mange og nye spørsmål til min swami, men

svarene kom ikke så fort. Han sa liksom mor at jeg måtte ta tiden til hjelp – jeg kunne ikke lære noe jeg ikke hadde inne i meg. At jeg hadde det, var ikke ensbetydende med at jeg kunne uttrykke det eller ta det i bruk.

Forundringen steg alt etter som jeg fortsatte min søken med de redskaper læreren min ga meg. De tok meg til kunstgallerier, til kunst på alle fronter, til foredrag, til de forskjellige religioner – mens jeg følte at jeg hele tiden hadde barndommens Gud ved siden av meg. I møte med alt dette, snakket jeg med foreldrene mine. Mor sto meg så uhyre nær, far satt litt bakom, men trygg og sikker. En glad følelse og en trygg visshet tok liksom hånd om hele livet mitt.

Igjen gikk dagene med liv og lyst. Jeg var som i et stort klasserom hvor noe nytt skulle læres hele tiden, men her var ingen tvang og ergrelser – skolegangen skapte glede! Hver ledig stund utenom den regulære boksetreningen, brukte jeg til å drive studier i yoga-læren. Karma-Yoga het læreboken min. Det var læren om kroppen, handlingens verden. Alt hadde en mening, alt hadde en virkning, handling og virkning, likevekten i tilværelsen. Og alt etter som mine studier brakte meg mer forståelse, ble boksingen lettere. Livet fikk mening. Tidligere spørsmål besvarte seg selv. Jeg hadde begynt å se.

Det fysiske hardkjøret i tilværelsen hadde tatt så mye av min tid at jeg nesten ikke hadde hatt tid til å se på den psykiske tilstanden. Nå oppdaget jeg hvordan andre mennesker også levde og kjempet, ga liv og drepte. Om jeg personlig hadde funnet noen svar, hadde ikke hardheten ellers forandret seg. Om jeg personlig kunne komme i balanse, så fantes det ikke mye likevekt i det samfunnet jeg levde i. Fred og harmoni hadde tapt for hektisk jag. Utilfredsheten hos menneskene viste seg i deres måte å gå på. Det var i det hele tatt få mannfolk som forsto hva det ville si å gå grasiøst. Faktisk var det fasinerende å studere hvordan folk til vanlig tok seg fram til fots! Ved forskjellige anledninger begynte jeg å snakke med mine nærmeste venner om dette, men la meg like godt si det rett ut: De fleste syntes det var noe tull.

Jeg oppdaget at kvinner går på en helt annen måte enn menn, og i naturlig lek med barn, blir det en fullkommen harmoni. Dette hadde jeg ikke sett eller visst før. Nå visste jeg det.

Hos min swami var det liksom svarene hadde stoppet opp, men da jeg en dag spurte om han hadde mistet interessen, svarte han: "Det tar mange år for et eiketre å vokse opp, så hvorfor tror du at du kan ta en snarvei?"

Mens alt dette pågikk, fra sommeren 1927 til sommeren 1929, bokset jeg jevnt og trutt, vanligvis to kamper i måneden. Vi gikk også for det meste alle de oppsatte rundene, fra fire i begynnelsen til seks, åtte og ti senere. Jeg vant de aller fleste på poeng. Det hadde sammenheng med min stil, og det var et bevis på at brutalitet og rå styrke kunne beseires med hurtighet, mot og teknikk. Lew forsto sin forretning og visste å få solgt boksingen min til høystbydende. Ridgewood Grove i Brooklyn

ble min hovedarena. Her møttes alle raser og nasjoner, og her var nordmenn og andre skandinaver. Lørdagskveldene ble gode for meg, og pengene rullet inn.

Joda, sett utenifra, så fungerte systemet også her. Det burde vært fest rundt gullkalven, men lykkefølelsen manglet. Mens kampene ble mer prestisjetunge og honorarene vokste, følte jeg at jeg fjernet meg mer og mer fra hele miljøet. Her var så avgjort noe som ikke stemte.

Studiene mine fortsatte. Jeg besøkte mange kirker som ga meg den samme sannhet: Det var bare én Gud. Men det fantes mange veier å gå som førte oppover til lyset. Menneskene hadde åpenbart ikke lært hva Jesus mente med ordene sine – de som var talt for å omsettes i handling. "Hva du gjør for en av mine minste, det gjør du for meg". Det var ikke til å misforstå. Og uten at vi blir som barn, kan vi ikke komme inn i Guds rike. Bergprekenen ble nøye lest igjennom, og den fikk en ny, forståelig forklaring. Alt ble så enkelt hvis man bare lot alle bortforklaringer ligge. Det var liksom en tung, mørk tåke hadde løftet seg fra hjernen min. Solen skinte.

Svarene som til slutt kom fra min swami, ga ingen virkelig avklaring på verken det ene eller det andre, bortsett fra at jeg hadde en oppgave som bokser foran meg – så hold deg til din lest. Fortsett de fysiske fremskritt, så vil resten komme i rett tid.

Da jeg en ettermiddag etter dette igjen satt i Central Park og studerte barna, slo det meg hvor enestående lett de kunne forandre sitt sinn fra ondt til godt, og fra tårer til smil. Det var forunderlig og rørende å se hvordan enkelte barnepiker kunne stoppe tårene når noen hadde slått seg, bare ved å flytte oppmerksomheten og tankene til noe annet. Smertene lot til å forsvinne på sekundet! Hvor forsvant de hen? Hvor ble de egentlig av?

Jeg ble nødt til å bringe også disse to spørsmålene fram for min indiske lærer. Han så på meg med noe nesten sørgmodig i blikket og sa at endelig hadde jeg nådd fram til livets største gåte, nemlig kjertlenes funksjon.

Nådd fram til gåten.

Men gåten ville ikke gi ifra seg svaret.

Jeg satt i timevis og stirret på et punkt på veggen, satt og ville samle tankene mine til ett punkt, til en enhet, men det nyttet ikke. Jeg klarte ikke å samle tankene mer enn noen få sekunder, hvordan skulle jeg da kunne klare å holde dem samlet?

Ingen forklaringer fra noen. Ingen oppmuntringer.

Hemmeligheten var innelukket og utilgjengelig.

Men på boksearenaen hadde Lew fått meg fram til en "stjerne" som lyste klar og ren på boksportens himmel. Foran oss lå en lovende fremtid. Men manageren min hadde umerkelig overtatt der mor sluttet; han kommanderte og ordret så pass at jeg igjen følte at nå handlet det om et enten – eller. Ett var dog sikkert: Hvis vi fortsatte på denne veien, ville vi før eller senere nå fram til mesterskapet. Lew forklarte og forklarte. Vi måtte ta tiden til hjelp. Fremskrittene mine måtte

underbygges med solid erfaring. Vi satset ikke på tilfeldigheter, men på matematikk. Veggen framover var åpen. Verdensmesteren het Al Brown, negeren fra Panama, og han var en kunstner i yrket sitt. Jeg hadde selv sett ham i Paris og visste hva Lew snakket om. Men også mesteren ville engang oppleve svakhet, og da skulle vi slå til. Jeg forsto argumentasjonen. Men Lew forsto ikke at jeg *måtte* ha min frihet ved siden av boksingen. Jeg kunne ikke oppgi selve livet for å bli mester. Var det ikke livet som skulle vise veien og frembringe et resultat? Det å bli verdensmester i boksing, var ikke lenger det største målet jeg kunne se for meg. Kunne jeg avsløre kjertlenes hemmelighet, var mye mer vunnet.

En julidag i 1929, bestemte vi oss for å reise til Paris, og det ble ordnet i en fart. Deretter kom turen til Norge, et gjensyn med mor og far, søstre og venner. Så godt det hele var!

Far sa lite, men betraktet meg mye.

En kamp i Oslo brakte gamle minner tilbake. Det var utrolig morsomt være populær i sitt eget hjemland; det kjentes virkelig som et brus gjennom kroppen. Merke anerkjennelsen, se blikkene som ba om å få leke sammen, oppleve det hele og smile.

Men noen "utskeielser" ble det ikke tale om. Lew sørget for at treningen fortsatte uavbrutt, disiplinen slapp aldri taket. Men det var et hyggelig besøk likevel.

Tilbakekomsten til Manhattan og gjensynet med Stillman Gymnasium og elendigheten, den skitne, råtne luften – så tykk at den kunne skjæres med kniv – gjensynet med folk som ikke forsto meg, men som Lew i lojalitet forlangte at jeg skulle betale, fremskyndte en beslutning hos meg: Jeg måtte komme meg bort eller gå under.

Jeg valgte det første.

Jeg brøt med Lew og reiste til Montreal.

Seier og nederlag

Togreisen til Montreal lukket et kapittel i mitt liv. Bakom meg lå en verden av opplevelser. Etter to år forlot jeg Amerika, to år med sorger og slit, men også mye erfaring – og ikke minst mange seire i ringen. Men visste at nå måtte jeg søke noe nytt. Jeg innrømmet at Lew sikkert hadde rett når han sa at Stillman Gymnasium var verdens største bokseskole, og at der fant jeg både det beste og det verste av alt innen boksesporten. Nå tok jeg et nytt sprang inn i det ukjente, men jeg visste at det var riktig, uten å kunne forklare hvorfor det var slik.

Før avreisen snakket jeg med min swami og fortalte ham om beslutningen som var tatt, og så spurte jeg hvor jeg kunne finne en ny lærer.

Da svarte han: "Gjør deg beredt, og læren kommer til deg."

Han forklarte at en lærer alltid sto ferdig, hvis bare jeg selv var rede. Det kunne være en skomaker, en fugl, en setning, en tanke, et sekund...Det viktige var stadig å søke mens livet gikk videre.

I Montreal fant jeg et virkelig hjem, og da mener jeg at det føltes som om jeg var født og oppvokst der. Fransk-kanadieren, Raoul Godbout, ble min nye manager og trener, og jeg ble boende hjemme hos ham. Igjen kjente jeg gleden strømme gjennom meg. Ensomheten fra New York City var borte. Det tok ikke lang tid før jeg fant nye venner og bekjentskaper, og den naturlige, oppriktige og nesten barnslige lek blant voksne, ga meg akkurat det jeg trengte for å fortsette min boksekarriere. Maten var god. Alt lå så godt til rette som jeg kunne ønske meg det. Og Raoul forsto kunsten å få meg framover og oppover mot toppen, uten å ødelegge min måte å bokse på. Ja, det opplevdes faktisk som om jeg trygt kunne gå tilbake til Gloria og bruke alle de gode råd som han hadde gitt meg.

Plutselig var det boksingen som igjen tok hele min tid, fordi gleden ved den hadde vendt tilbake. Jeg oppdaget at også her var det bokserer som tilhørte de fremste i verden. De kjempet innbitt for å nå toppen, og det viste seg at det fantes flere systemer som handlet om noe annet enn brutalitet og rå kraft. Dette var *mitt* miljø. Mine andre "studier" måtte vente. Her hadde jeg venner som støttet meg

helhjertet, som trodde at jeg hadde det i meg som var nødvendig for å bli mester, og jeg bestemte meg for at så sant det var mulig, skulle de ikke bli skuffet.

Anerkjennelsen vokste.

Jeg bokset meg opp til jeg sto som nummer to på listen over verdens beste, og den plassen klarte ingen å ta fra meg, viste det seg. Montreal Boxing Commission hadde i lengre tid prøvd å få i stand en kamp om mesterskapet mellom Al Brown og Pete Sanstol, men den smidige verdensmesteren hadde ingen lyst på denne kampen. Etter lange forhandlinger lyktes det å få National Boxing Commission med sete i Chicago, Illinois, til å anerkjenne en kamp mellom meg og Archie Bell, New York City, som en mesterskapskamp.

Dermed var forberedelsene i full sving, og hardheten i treningen ble skrudd opp mot det maksimale.

Det er umulig å fortelle på en forståelig måte om all den forsakelse man må igjennom for i det hele tatt å nå fram dit jeg nå var. Jeg stilte meg ofte spørsmålet om resultatet av kampen, uansett hva det ble, virkelig var verdt slitet. Men jeg visste at jeg kunne ikke trekke meg. Dette var sjansen jeg hadde drømt om, og både mine venner og mitt publikum forlangte at verden skulle få se en ny mester!

Den 20. mai 1931 møttes vi i ringen. Kampen skulle gå over ti runder. Spenningen var drepende, men det var som det skulle være. Jeg var ikke nervøs, bare så utrolig spent på om jeg nå kunne omsette i handling alt det jeg hadde trent på og alt jeg hadde planlagt.

Så var det i gang. Runde etter runde – og jeg visste at alt fungerte som det skulle. Da tiende runde var til ende, ble jeg foran et jublende publikum erklært som vinner.

Jeg var verdensmester!

Det er ikke for mye sagt at det svimlet for meg. Det var vanskelig å fatte. Men det var virkelighet. Tankene gikk til mor og far og til venner i Norge. Nå hadde jeg bevist for meg selv og for alle andre at gutten fra Moi kunne gjøre det som få eller ingen hadde trodd var mulig.

Etter seieren senket det seg først en god fred over meg, men så var liksom jeg våknet – våknet og oppdaget at jeg hadde gått inn i et helt nytt liv! Om jeg hadde hatt noen timer for meg selv før, så hadde jeg absolutt ingen nå. Før jeg slo øynene opp om morgenen, lå programmet for dagen ferdig for meg, og så var det å gå omkring og smile og være kjekk kar. Igjen og igjen måtte jeg fortelle det samme, skrive navnet mitt – og plutselig var det interessant å høre min mening om alt og ingenting. Snakke, snakke, snakke. Etter en stund kjente jeg hvordan humøret begynte å dale. Nervene ble trette, og den gode søvnen ble borte.

Nå som før trengte jeg frihet for å leve.

Nye kamper og nye seire, men nå hadde kritiske røster begynt å bli høylydte. Ikke mot meg personlig, men mot det faktum at det satt en verdensmester i Paris og

en i Montreal – og begge var i samme vektklasse! Den endelige avgjørelsen nærmet seg. Den var nødt til å komme.

Samtaler og forhandlinger var i gang, og så falt avgjørelsen: Al Brown hadde akseptert at han og jeg skulle møtes i tittelkamp her i Montreal.

Det som skulle være nye forberedelser, ble til en oppstandelse og et kjøp så jeg til slutt ikke visste hvor jeg skulle gjøre av meg. I stedet for en gradvis stigende form, tok en følelse av tretthet bolig i kroppen min. Dette var ikke den gutten jeg kjente. Noe var så avgjort galt. Men de oppstrekte planene ble fulgt til punkt og prikke. Tilsynelatende var alt i godt gjenge. Vi satt her med alle kort på hånden. Bare det at Al Brown måtte komme til Montreal, var en halv seier.

Men så kom han ikke likevel.

Billettene hadde gått strykende, treningen var avsluttet, alt var klappet og klart – det var bare å spise og sove og så gå i ringen. Men jeg ble revet ut av søvnen ved at telefonen ringte. Jeg måtte komme til arrangørens kontor med en eneste gang – en vanskelighet hadde oppstått. Hva i all verden kunne dette være? Jeg kledde på meg og tok en drosje til kontoret. Der var journalister samlet, og der var en representant for Al Brown, og en fra min egen leir. Alle snakket. Stemningen var amper.

Det viste seg nå at manageren til Al Brown nektet å akseptere den oppsatte kampløperen, dommerne og hele opplegget for kampen! Han krevde betydelige forandringer, og hvis ikke disse kravene ble innfridd, ble ikke noen kamp!

Prat og prat med mange hissigste ord, forandret ikke på denne avgjørelsen. Kampen kunne betraktes som avlyst!

Nå kom det fram hva som gjorde denne konflikten mulig: I sin iver etter å få Al Brown til Montreal, hadde arrangøren unnlatt å sikre seg de vanlige garantiene for en slik kamp.

Vi var trengt opp i et hjørne og holdt fast der – utenfor ringen.

Ord i det uendelige nyttet ikke. For meg var saken ganske klar: Kampen kunne ikke avlyses, men skulle den finne sted, var det *vi* som måtte gjøre viktige innrømmelser. Eller enda mer presis: Det var jeg som sto med nøkkelen i hånden. Det var bare jeg som kunne løse opp i denne floken.

Jeg aksepterte at kampløperen ble byttet ut, og at de fikk med sin egen dommer.

Tilbake til sengen og hvilen, visste jeg at nå ventet en helt annen kamp enn den jeg hadde forestilt meg. Jeg var for gammel i ringen til ikke å kjenne konsekvensene når kampløperen ikke var nøytral. Det var som å møte en motstander som hadde en medhjelper for hånden. Jeg måtte ikke bare være bedre enn Al Brown for å vinne denne kampen – jeg måtte helst slå ham ut.

Fra første øyeblikk ble det kjempet med innbitt hardhet. Al Brown kjente alle tricks, alle former for angrep og forsøk på å få ham ut av hans egen rytme. Han var fenomenal, og på tross av all den erfaring jeg nå satt inne med, representerte han

noe nytt. Runde etter runde viste at en knock-out var umulig. Dette kunne jeg ikke vinne – hvis ikke noe aldeles uventet hendte med min motstander. På avstand hadde jeg ingen sjanse. Hodet hans raget 21 centimeter over meg, og hans lange, rytmiske legger og armer ga ham en rekkevidde som jeg aldri tidligere hadde vært utsatt for. Det virket helt umulig å komme inn på ham.

Det er svært forsiktig å si at jeg ikke likte meg. Jeg kjempet ikke slik som det var vanlig for meg å kjempe – jeg bet fra meg i ergrelse. Men det var ikke Al Brown som ergret meg. Han var bare den beste bokseren jeg noen gang hadde møtt, og beviste nå hvorfor han var verdensmester. Nei, det som gjorde vondt, var at jeg følte meg sviktet av mine egne. Vi var i Montreal, det var her *jeg* var helt, det var her jeg skulle vært garantert er rettferdig kamp, og så hadde jeg i stedet havnet i denne situasjonen. Det var *jeg* som kjempet foran mitt eget publikum, og nå forsto ikke publikum engang hva som foregikk i ringen! Jeg kjente meg trett, ikke fysisk, men åndelig. Jeg prøvde alltid å bokse med et smil. Nå smilte jeg ikke. Kampen var stipulert til 15 runder. En hel time skulle vi holde det gående i samme stil og etter samme mønster – hvis vi begge holdt oss på bena så lenge.

I åttende runde kom de første tegnene på at angrepene mine tross alt hadde hatt sin virkning. Jeg merket det på pusten til Al. Han pustet faktisk ganske tungt. Gang på gang hadde jeg dukket under guarden hans og satt inn slag mot kroppen. Kanskje hadde jeg der et bedre våpen enn jeg fullt ut var klar over. Men var jeg for sent ute? Så langt ledet han utvilsomt stort på poeng.

Jeg merket at det gikk lettere og lettere å smyge seg inn under de lange armene hans – og ut igjen, uten at han selv fikk inn noen støt. Men han hadde all den ringerfaring som en bokser kunne ønske seg og manøvrerte mesterlig. Likevel vant jeg nå runder, og i den fjortende og nest siste hang han over tauene.

Kanskje hadde jeg ham!

Den siste runden vil alltid stå for meg som noe helt spesielt. I tre minutter fosset alt det jeg hadde av kraft, hurtighet og erfaring ut av meg, men Al Brown ble stående, og da jeg gikk til hjørnet mitt for siste gang, visste jeg hva utfallet av kampen ville bli. Det var ikke min hånd som ville bli løftet i været som tegn på seier.

Dommeravgjørelsen viste 2 - 1 seier til Al Brown.

Suset i ørene mine ville ikke stanse. Jeg var overtrett. Jeg hadde tapt, og det kunne vært et ærlig og redelig nederlag. Men reaksjonen som kom, handlet om noe langt mer enn et tap i ringen. Jeg hadde lyst til der å da å ta avskjed med all boksing. Men først måtte jeg finne ut hva som *egentlig* gjorde at alt plutselig var fullstendig feil.

Et røntgenbilde av den høyre hånden min viste at der var en mellomting mellom forstueelse og brudd. I kampens hete hadde jeg kjent at noe skjedde, men der og da var det noe som bare angikk meg selv og ingen andre. Ingen måtte

avsløre at jeg var skadet! Skaden var stor nok til at legen var klar i sin uttalelse: Jeg kunne aldri mer stole på at den hånden ville holde under en hard slagveksling. Dermed kunne jeg egentlig bare innrømme det – men fremdeles kun for meg selv – min skjebne var avgjort; karrieren var over.

Noe langt mer alvorlig hadde likevel skjedd med meg. Forhistorien til kampen, da tilliten til mine nærmeste støttespillere brøt sammen, førte til en mistenksomhet nær det sykelige. Allerede under kampen, da sekundantene mine rakte meg vannflasken, ville jeg ikke drikke vannet. Jeg forlangte en ny flaske! Etterpå fikk jeg mistanke om at hele oppstyret like før kampen var et spill hvor mine egne venner var innblandet. Jeg fant ingen logisk støtte for slike tanker, men det var ingen hemmelighet at mange slags veddemål kom i stand, og store pengesummer skiftet eier under innbringende kamper. Jeg ville ikke at bitterhet og slike tanker skulle få makten over meg, men jeg klarte heller ikke bare å skyve det unna. Innerst inne var jeg dypt skuffet over meg selv, noe som resulterte i det mest urimelige av unnskyldninger og forklaringer. Jeg hadde hatt min store sjanse uten å være i stand til å gripe den.

Igjen måtte jeg vekk. Jeg pakket og reiste til Europa, reiste til mitt alltid kjære Paris.

Comeback uten glød

Ikke en gang et strålende Paris kunne forhindre at det ble mange mørke dager. Hånden trengte tid for å bli så bra igjen som den kunne, og de andre "skadene" jeg hadde pådratt meg i forbindelse med den siste kampen, trengte minst like lang tid for å leges.

Etter en stund bestemte jeg meg for å reise til Oslo – vende hjem.

Det opplevdes merkelig å bli mottatt med åpne armer. Var det ikke jeg som nettopp hadde tapt? Både foreldrene mine, venner og mitt gamle publikum lot til å ha forstått noe. Det overrasket og gledet meg. Nye forklaringer eller bortforklaringer vedrørende nederlaget, viste seg å være helt overflødige.

Hjemme fant jeg igjen søvnen og hvilen, den gode roen, og dette virket som alltid før: Aktivitetstrangen vendte tilbake. Det var som om en gammel, kjent melodi igjen begynte å tone. Dermed kom beslutningen om å gå videre i studiene som hadde med betydningen av kjertlene i kroppen å gjøre. Jeg var en fri mann, ikke lenger bundet av timeplaner og intens trening for å vinne boksekamper. Jeg kunne helhjertet gå inn for å løse en stor og viktig gåte.

Gjennom måneder testet jeg ut nye ideer gjennom forskjellige kombinasjoner i helt nye systemer, og mer og mer følte jeg at jeg fremdeles ikke var ferdig som bokser! Men på veien videre skulle jeg ikke la meg fange av noe eller noen.

Etter nesten ti måneder var jeg tilbake igjen i Canada, klar til det som må kunne kalles et comeback. Det var satt i gang en rekke "kvalifiseringskamper" for å finne den beste utfordreren til en ny tittelkamp mot Al Brown. Nå følte jeg sterkt hvordan skuffelsen fra Montreal satt i kroppen. Tiden kunne ikke viske vekk det som hadde hendt like før og under den kampen. Det hjalp ikke om jeg nå hadde fått sikre beviser for at jeg ikke var sviktet av mine egne medhjelpere – vi *var* alle sammen blitt utspilt av klikken rundt Al Brown. Spillet var en del av det hele. Det kjente vi alle til og hadde ikke noe å beklage oss over. Videre forsto jeg nå bedre enn før innstillingen til Lew, den som gikk ut på å få kampen i det øyeblikket som passet *meg*. Slik det gikk, var det Al Brown og hans folk som styrte hele løpet. Alt i alt så vant Al Brown mens jeg tapte, fordi de behersket spillet best. I ettertid så jeg også

forskjellen på den profesjonelle treningen fra Stillman Gymnasium, og på den mer amatørmessige i Montreal. Men ingenting kunne gjøres om igjen. Nå var et helt nytt spill i gang.

Min kvalifiseringskamp gikk i Toronto, og jeg vant på poeng etter ti runder.

Fra juni 1932 til utpå høsten 1933, bokset jeg 17 kamper på forskjellige arenaer både i Canada og Amerika. De fleste av disse kampene vant jeg på poeng, men jeg opplevde også tap, og noen ny tittelkamp syntes ikke innen rekkevidde. Etter hvert slet jeg ikke bare med håndskaden – jeg hadde problemer med en ankel. I bokseringen kan et godt fotarbeide ikke vurderes høyt nok. Jeg hadde lagt ned utallige treningstimer for å bli så dyktig som mulig, og nettopp fotarbeidet hadde vært min aller sterkeste side i ringen. Nå begynte en ankel å svikte. Det betydde en svekkelse av både angrep og forsvar, med de følger som det kunne få. Og som om dette ikke var nok: Det høyre øyet hadde etter hvert blitt så sterkt skadet at jeg risikerte å miste synet hvis det fortsatt ble utsatt for nye slag.

De to siste kampene gikk på min gamle arena i Montreal, begge mot Bobby Leitham, Canadas egen sønn. Det ble mye blod underveis, og buing i stedet for jublende begeistring fra publikum. Jeg vant begge kampene, men følte ingen glede over seierene.

Enda en gang reiste jeg hjem.

De siste oppgjør

Sammen med gode venner i Oslo, begynte jeg arbeidet med å sette en idé ut i livet. Jeg ville skape det motsatte av Stillman Gymnasium. Jeg ville få i gang boksing etter en helt ny tankegang. *Leken* var det fundamentet som alt skulle bygges på. Det viktige var ikke å stå imot harde slag eller selv slå hardt. Det viktige var bevegelse, hurtighet og spenst, balanse og rytme. Slagkombinasjonene skulle vise den boksetekniske dyktigheten, men ikke for å skade, bare for å demonstrere ferdighet. Boksehallene skulle være for alle som ønsket sunn mosjon, for unggutter så vel som for menn i alle aldre. Dyktige trenere og ledere skulle stå som garantister for leken med hansker på hendene kunne bli en god lek for alle.

Det begynte godt. "Sanstøl-instituttet" ble åpnet på Majorstua i Oslo. Selv ble jeg mer og mer fortrolig med at den brutale leken i proffringen var over.

Men så begynte planene om en ny "publikumskamp" nettopp i Oslo!

En dag kom det uventet tilbud fra ingen ringere enn tidligere verdensmester i fluevekt, Victor "Young" Perez, om en kamp, og jeg så straks hva en "fin" og teknisk god kamp på Bislett kunne få å bety for bokseinteressen, og ikke minst for hele sportens omdømme. Jeg aksepterte, og kampdatoen ble fastsatt til 1. september 1934. På det tidspunktet ville det være nesten et år siden jeg forlot Montreal, og etter det hadde jeg ikke hatt noen kamper.

Så var det å trene jevnt og målbevisst igjen.

Kampen gikk over ti runder. Helt fra første runde visste jeg at jeg hadde kontroll, og selv om jeg hadde trodd på seier, så vant jeg lettere og klarere enn jeg hadde ventet.

I tiden etterpå, skjedde det noe som fikk drømmene fra "gamle dager" i ringen til å bli levende igjen. Al Brown tapte tittelen sin til en spanjol som ikke var å finne blant de beste i vår vektklasse. Den nye mesteren ville aldri bli anerkjent på den andre siden av Atlanteren. Men var ikke Al Brown lenger bedre enn om så? Deretter kom det telegram fra Montreal om jeg ville møte en for meg ukjent, ung bokser, Sixto Escobar, i det som ble kalt en tittelkamp!

Hadde jeg allerede forlatt proffringen for godt, eller var jeg på vei inn i den igjen? Uansett – det var nå avgjørelsen måtte falle. Et slikt tilbud ville jeg aldri få igjen.

Jeg takket ja og begynte hardtreningen.

Men jeg måtte ut av landet for å teste meg i kamp. Etter to kamper i Sverige, dro jeg til Berlin. Der møtte jeg den tyske mesteren i fjærvekt, klassen over bantam. Vi gikk ti runder, og jeg vant på poeng.

Da jeg dro til Montreal, var det i troen på at jeg hadde en reell sjanse i den forestående kampen.

Men under den siste oppladningen før kampen, vil jeg ikke si at lykken smilte. Først fikk jeg problemer med ankelen, og deretter med magen. Dessuten visste jeg nå at Sixto Escobar var ingen kasteball – det viste merittlisten hans. Og han var ung. Da jeg var på hans alder, hadde jeg servert mange eldre bokkere en bitter medisin. Nå måtte jeg bevise for meg selv at jeg var klar til å svelge den samme medisinen.

Kampen var satt opp med tolv runder.

Allerede under de første slagvekslingene, ante jeg i hvilken retning det bar. Her var en ærlig kjemper og en verdig motstander. All min erfaring var ikke nok. Jeg sto ansikt til ansikt med min overmann. Det var ikke lenger et spørsmål om å vinne, men om å holde det gående gjennom alle tolv rundene. Til dags dato hadde ingen klart å få meg ned for telling, og de kampene jeg hadde tapt, hadde jeg likevel fullført. Ingen hadde klart å tvinge meg til å gi opp. Men nå visste jeg at alt kunne skje.

I sjuende runde traff Sixto meg med en venstre hook som dreide meg halvt rundt, og jeg kjente at nå var jeg på vei mot gulvet. Jeg var der jeg aldri hadde vært før, og det var et forunderlig øyeblikk. En serie bilder raste gjennom hodet mitt, bilder fra stoltere stunder enn denne. Aldri hadde noen tatt et bilde som viste meg liggende på canvasen, men nå var det like før blitzlampene kunne begynne å lyne. Om jeg ikke falt, visste jeg at Sixto sto der klar til å gi meg nådeslaget.

Hva som egentlig skjedde i neste sekund, kan ikke forklares. Jeg visste bare at jeg måtte samle meg. Dette måtte få en verdig avslutning. Kall det rutine eller instinkt – jeg har ikke noe navn. Men jeg svingte tilbake igjen og hoppet fram i et angrep. Var drivkraften mitt gamle publikum som jeg ville vise noe? Jeg hadde vært "stjerne" og vunnet med et smil. Nå skulle jeg tape, men også da kunne jeg smile. Angrepet ble utført med all den list som bare erfaring kan gi, men Sixto møtte meg med imponerende ro. I stedet for å gå inn for en rask knock-out, manøvrerte han unna. Han hadde fremdeles igjen fem runder til å gi meg så mye juling som han ønsket.

Neste dag kom avisen med en anerkjennelse som for alltid vil bli husket, anerkjennelse fordi jeg ikke passivt hadde ventet på det avgjørende slaget, men

tvært imot hadde angrepet – og stått kampen ut. Vennene mine kom og gratulerte. Dette var nytt for meg. Jeg ble gratulert for det jeg hadde vist som taper! Dette hadde både med forståelse, respekt og den rette sportsånd å gjøre. Nå kunne jeg trekke meg tilbake fra ringen og minnene i Montreal med æren i behold og hodet hevet.

Da tikket et telegram inn fra Oslo. Det dreide seg om en ny kamp på Bislett. Nå kunne jeg igjen få møte Al Brown!

I den store sammenhengen var vi ferdige begge to. Men et nytt møte med Al Brown var noe jeg hadde lengtet etter og drømt om. Spørsmålet var bare om jeg var i stand til å ta imot utfordringen.

Etter kort betenkningstid, bekreftet jeg at jeg var klar for et slikt møte!

På hjemreisen hadde jeg følge med fire fransk-canadiske venner. Foten fikk hvile og massasje. Fra dag til dag fortonte alt seg lysere. Men noe gjorde jeg klart for meg selv: I det nye møtet med Al Brown, måtte jeg overgå meg selv – og etterpå var det slutt. Ingen flere fabler og fantasier. Jeg nærmet meg veis ende.

Etter som forberedelsene gikk sin gang, steg både spenningen og humøret. Det var åpenbart at interessen for kampen var økende. Noe av sparringen både for Al Brown og meg, foregikk offentlig. Folk betalte for å få se oss i sving! En egen Sanstøl-avis så dagens lys. Her sto det viktigste om oss begge som bokserere. Kamparrangørene begynte å snakke om publikumsrekord!

Kampdagen var satt til fredag 30. august 1935. Men den ble utsatt tre ganger. Al Brown slet med forskjellige skader! For meg var det helt i orden med disse utsettelsene, for mine egne skader trengte all den hvile og pleie de kunne få.

Men fredag 13. september sto vi tå mot tå i ringen.

Jeg visste ikke hvor mange tusen som hadde funnet veien til tribunene, men jeg følte stemningen og ante noe om forventningene. Spenningen var voldsom, men likevel kjente jeg den gode roen. Dette var selve *øyeblikket*. Det var all tanke og konsentrasjon samlet i et eneste punkt!

Angrep, angrep! Ustanselig. La armene gå. La hanskene fly. Over, under. Ingen unnskyldninger, ingen tilbaketrekning. Skader eller ikke skader – det er *nå* det kjempes. Det er *nå* det gjelder. Bevegelse, bevegelse. Finter og støt. Du kjenner ham fra før. Forrige gang begynte pusten hans å gå tungt, og han ble trengt over på defensiven i åttende runde...

Det var ikke noe pent bilde vi viste fram. Det handlet ikke om sport; det handlet om å vinne en kamp ved bruk av alle tillatte midler. Den sporten jeg selv snakket så varmt om, boksersporten for hvermann, hadde ingenting med dette å gjøre.

I Montreal i 1931 hadde jeg startet innspurten for sent. Den feilen skulle jeg ikke gjøre om igjen. Nå var alle kluter satt fra første runde. Jeg hadde så lenge håpet på en ny kamp mot nettopp denne mannen. Endelig kunne alt som hadde lagret seg gjennom fire år, få strømme ut.

Men ikke så å forstå: Underveis fikk jeg mitt. Huden rundt øynene hadde lett for å revne, og et kutt over høyre øye blødde sterkt. Jeg så bare med det venstre da det gikk mot tiende og siste runde. Slik kampen hadde utviklet seg, visste jeg at seieren var min. En klar poengseier. Men for først gang ønsket jeg virkelig en knock-out-seier. Slik ble det likevel ikke.

Så var det over. Ikke bare denne kampen, men min boksekarriere!

Jeg kastet hanskene ut av ringen.

Peter Olai fra Moi, som ikke kunne la være å bokse, hadde gjort sitt!

Nedoverbakke

Jeg er takknemlig for at jeg fikk avslutte akkurat slik. Da jeg kom hjem og fortalte mor at nå var det slutt, gråt hun av glede. Det var første gang jeg så henne gråte. Freden senket seg etter årelangt jag. Endelig kunne jeg hvile.

Jeg leste presseoppslagene, og fikk kanskje mer ros enn jeg fortjente for en kamp som var taktisk god, men som rent teknisk ikke var all verden. Det var ikke uvesentlig hva som ble skrevet. Nå var alt bra.

Eller...?

Jeg ble gjort oppmerksom på en artikkel som viste at noen slår under beltet både inne i ringen og utenfor den. Denne journalisten kunne fortelle at jeg hadde betalt Al Brown for å få seieren. Gjennom alle år var det første gang jeg ble beskyldt for noe slikt. Det var en løgn som såret dypt. Hvis den som skrev hadde ant noe om de tusener av timer med slit, med mismot, med ensomhet som var gjennomlevd før denne siste kampen – ville han da likevel ha kommet med en slik påstand? Smaken i munnen og et dusin sting for å lukke kuttet over øyet, vitnet om noe annet enn en seier kjøpt for penger. Og denne ærekrenkelsen fikk jeg altså her i Oslo, fikk den blant landsmenn og venner. Ufattelig. Det ble en artikkel som forandret mye i livet mitt.

En kjærkommen innbydelse til å ta en Nord-Norge-turné, ga meg en sjanse til å komme bort fra sentrum for en stund. Denne turen skapte en ny forståelse av mangt og mye. Mottakelsen i byene nordpå var hjertelig og oppriktig. Jeg møtte noe friskt og direkte som jeg ikke kunne drømt om. Jeg ønsket å bo privat og delta i det daglige arbeidet, for på den måten å lære menneskene å kjenne. Og slik ble det. Jeg fikk oppleve fiske og andre former for slit, skuffelser og nytt håp. Men jeg fikk også oppleve lyse netter med sang etter endt besøk og sammenkomster. Dette var mennesker i nær kontakt med naturen, og avhengig av den, ofte i kamp mot en langt sterkere motstander enn den som var å finne i en boksering. Dette var kvinne- og mannsmot! Hvis noen hadde grunn til å føle seg tilsidesatt og urettferdig behandlet, måtte det være menneskene i utkantene i nord.

Jeg vendte tilbake til Oslo med mange nye inntrykk og tanker.

Her ventet en operasjon. Det høyre øyet hadde fått mer enn det tålte. Kort tid deretter kom operasjon nummer to – etterfulgt av en lang hvile i mørke. I lange og tause stunder ble det smertelig klart at enhver medalje har sin bakside. Jeg var merket for resten av livet. Synet på høyre øye var borte for alltid. Da jeg nevnte dette for mor, avslørte hun en hemmelighet. Selv så hun også bare med ett øye. ”Men jeg har sett for meget med det ene,” sa hun.

For meg syntes prisen å være for høy, men jeg kunne ikke stoppe opp. Jeg fikk reise til olympiaden i Tyskland som sekundant for bokserne. Berlin var noe kjent for meg – trodde jeg. Men igjen møtte jeg noe helt nytt, noe så fremmedartet at jeg ikke kunne skjule min forbauselse. At Europa og kanskje resten av verden gikk noe skremmende i møte, var jeg overbevist om. Men det olympiske programmet ble gjennomført på en nærmest feilfri og strålende måte.

Hjemme igjen begynte det som jeg vil kalle veien tilbake. Jeg hadde vært på toppen og kunne aldri komme dit mer. Det er utrolig hva man skal gå igjennom før man kan si at et liv er levd! Nå kom stillheten som en trussel. Jeg savnet tilropet fra tusen struper. De uforglemmelige dagene kom liksom i vegen for alt jeg satte meg fore å gjøre. Snart forsto jeg at det ikke var "de andre" som sviktet, men "lille jeg" som ikke klarte å sette tingene på rett plass. De første dagene etter avskjedskampen, hadde jeg våknet opp til behag og velvære. Jeg behøvde ikke lenger å tenke trening og atter trening, avslapning, pustøvelser og konsentrasjonsøvelser. Jeg kunne rusle bedagelig rundt og kose meg. Ganske fort ble morgenen tiden for å gjøre intet. En morgen uten plikter, førte igjen til at det ikke var så nøye med nattesøvnen. Jeg leste til langt på natt, og fortsatte med å gruble. Etter noen timer var det å stå opp til en ny dag uten spenning og utfordring.

En dag gikk jeg inn i enda et nytt landskap. Jeg tok en cocktail for å skjerpe appetitten. Det smakte ikke direkte vondt. Jeg kjente andre som gjorde det samme, men min motstand mot alkohol, hadde hindret meg selv i å prøve. Helt til nå. Men en cocktail før maten var vel egentlig ikke noe galt. Det skulle vise seg at den føyde seg fint inn i det intetsigende behaget, og etter en stund var én drink noe lite! Dessuten var det ikke dumt med en liten etter maten heller.

Jeg merket at mor ved enkelte anledninger så nøye på meg, men ikke et ord om hva hun tenkte, kom over leppene hennes. Hun forsto vel kanskje mer enn jeg forsto selv.

Sakte vandret jeg nedover og lenger og lenger vekk fra den verden jeg kjente, en verden med god søvn, hard trening, et våkent hode og en frisk kropp. Nå var alt dette borte. Noe var revet i stykker. Før hadde jeg hatt lett for å komme til en forståelse med mine omgivelser. Smilet hadde vært mitt varemerke. Nå merket jeg krigsstemningen som bygget seg opp mot alt og alle. Det var ingen grenser for hva jeg fant av feil omkring meg. Til slutt gikk det opp for meg at jeg måtte vekk, langt vekk, i et forsøk på å bygge noe nytt blant ruinene i mitt indre. Min innstilling til

livets lover, og hele min filosofiske og naturlige oppfatning av livets sang til menneskene, passet ikke sammen med daglig arbeid og slit. Ingen av mine nærmeste eller andre omkring meg lot til å skjønne hva jeg egentlig snakket om, og ingen fant ideene mine brukbare til noe. Utenfor det profesjonelle boksemiljøet, sto jeg ensom og alene.

En erindring fra et idrettsstevne dukket opp. Arrangøren måtte ha kontanter på timen for å få et amerikansk lag videre fra Sverige til Norge. Hva som hadde gått galt, skal jeg ikke prøve å forklare, men det var behov for pengehjelp uten garanti. De fikk pengene, stevnet ble en suksess, og da jeg fikk innbydelse til fest og forretningsmøte på Frognerseteren, ga det meg en god og varm følelse av at jeg hadde vært med på å skape denne festen. Den smilende vennligheten fortalte at jeg var en viktig del av suksessen, og når talene senere skulle holdes, var det ikke mer enn rett og rimelig at jeg også ble nevnt! Dette hadde jeg ikke ventet, men det var en fin gest.

Men da tiden var inne, og den ene stortalen etter den andre ble utøst, var jeg glemt. På vei nedover mot byen sammen med min borddame, i en strålende, stjerneklar kveld, kom jeg inn på dette som var et litt underlig fenomen i mine øyne. Hun så på meg med både smil og alvor. Så sa hun: "Du er en utflytter. Du er spedalsk!" Da jeg senere gikk på dem som hadde fått pengene uten kvittering og etterlyste en mer menneskelig forklaring, fikk jeg vite at man ikke godt kunne rose en profesjonell som hadde hjulpet en amatørklubb!

Savnet etter mitt gamle liv ble voldsomt, alt fra svette og blod til beundringen av mitt lille jeg. Ja, kanskje savnet jeg det siste aller mest, men det ville jeg liksom ikke innrømme. Så kom flasken stadig oftere fram, som medisin til å komme over de første vanskelige timene inntil jeg kom meg ut og bort til venner i samme situasjon. Vi diskuterte og kritiserte og var enige. Skål!

I noen glimt så jeg ganske tydelig de falne stjerner fra Amerika, menn som jeg hadde sett ned på. De var forhenværende, men hadde ikke selvrespekt og mot nok til å se sannheten i øynene. Nå var jeg der selv.

Min gamle venn, Marcello Haugen, ga meg i korte setninger oppskriften for mitt videre liv: Ødelegg hva du gjennom årene har bygget opp, og gå ut i livet og søk sannheten!

Det handlet om å miste sitt liv for å vinne det.

Nå ble det fart i forberedelsene.

Vi skrev 1937 da jeg igjen satte kurs for New York, Amerika.

Det finnes alltid en vei ut!

Min ankomst til New York City hadde intet med tidligere ankomster å gjøre. Ingen, ikke en eneste person, visste at jeg nå var tilbake der det for alvor begynte, uten selv å ane hva jeg egentlig ville. Marcello Haugen hadde sagt at jeg måtte ødelegge alt det gamle før jeg kunne finne noe nytt. Men var jeg ikke allerede på bunnen? Jeg husket da jeg for mange år tilbake hadde uttalt at å se en gammel bokser hoppe rundt og agere ”stjerne”, måtte være å se det laveste et menneske kunne komme. Det var ikke lenge siden noen av mine norske venner hadde minnet meg om de ordene. Jeg skjønnte hvor de ville hen, og det svidde.

Selv om forretningsforbindelsen med Lew Burston var brutt i 1929, betydde ikke det at vi hadde sluttet å snakke med hverandre. Vi hadde et vennskap som sto over meningsutvekslinger og forskjellige oppfatninger om min utvikling som bokser. Nå oppsøkte jeg ham og fikk oppleve at forholdet oss i mellom var så godt som noen gang før. Det var noe jeg gjerne ville høre hans mening om.

Hvis jeg hadde vært rette mann på rette sted, kunne jeg sagt at jeg slett ikke reiste tomhendt fra Oslo. Tvert imot. Jeg hadde en 10-års kontrakt i lommen! Det dreide seg om å skrive for en avis. I samarbeid med en journalist hadde jeg skrevet noen artikler om min egen start som bokser, og nå skulle samarbeidet i utstrakt grad videreføres. Ingen nordmann kjente boksemiljøet i Amerika og Canada bedre enn jeg. Ring-side kunne jeg få med meg alt av betydning, fra norske unggutter som prøvde å gjøre karriere, til å følge den nye, lysende stjernen, Joe Louis, i tungvektsringen. Det kunne fremdeles bli boksing fra morgen til kveld hver eneste dag – bare på en noe annen måte. Det var et tilbud om en sikker framtid!

Liksom i forbifarten fortalte jeg Lew om dette, og han nikkete smilende, men ikke overbevisende. Da jeg presset ham for å få vite hans oppriktige mening, ba han meg sove på det før jeg tok en endelig avgjørelse.

"Tenk på moroen bak alle feiltakelser," sa han. "Den går du nå glipp av, og spenningen er borte for godt!"

Lew kjente meg. Han visste at jeg måtte ha spenning for å kunne leve. Jeg måtte ha den usikkerheten som følger med kamp. Min livsbane kunne ikke gå gjennom en sikker fremtid.

Neste dag brøt jeg kontrakten. Jeg skrev og fortalte at det var umulig for meg å følge opp.

Dermed hadde heller ikke Lew noe mer han kunne hjelpe meg med. Uten å være meg det bevisst, hadde jeg begynt å følge rådet til Marcello Haugen!

Jeg kastet meg ut i "livet", brukte og forbrukte både penger og kjærlighet. Dansen etter dette livets glade musikk, tok meg til og fra alle sjanser hvor spenningen bodde. Jeg satset penger på hester, på billøp og bryting – inngikk veddemål om hva som helst, bare jeg så en sjanse til å *tape*! Og jeg tapte. Tapte og hadde det fint. Så lenge jeg hadde penger, kunne det rulle videre nedover. Jeg ville ikke *gi bort* det jeg spart meg opp – jeg ville miste det, og jo fortere jeg kunne få det unnagjort, jo fortere kunne jeg finne fred. Jeg var manager for bokserer, finansierte tvilsomme patenter, og støttet gryende stjerner innen teater og musikk. Ingen ting kunne stanse dette ville jaget mot det totale nullpunkt.

Søvnen kom lett i denne tiden. Jeg behøvde ingen sovemidler når jeg lukket øynene etter dagens fornedrelse. Noen respekt for meg selv hadde jeg egentlig ikke lenger. Nåvel – det er ikke helt sant. Da jeg fikk tilbud om å selge mitt sportsnavn til en kneipe, eller fungere som en slags lokkedue for å trekke kunder til en spillebule, sa jeg nei. Men ellers hadde jeg ikke mye igjen som kunne kalles ære.

Ensomheten var trykkende.

Jeg snakker ikke om at jeg ikke hadde mennesker å være sammen med. Jeg var fremdeles Pete Sanstol! Men altfor mange trodde tydeligvis at minner om min storhetstid var noe jeg likte å snakke om. Det eneste som var av en viss interesse, var å få bekreftet hvor lite en person utenfor ringen egentlig forstår av det hele. Selv journalister og "eksperter" som uttalte seg etter en kamp, syntes uvitende om plan og taktikk. "Virkelighetsbeskrivelsen" av en kamp, var som en skisse av et stykke natur. Likevel var det denne skissen som fungerte som "sannheten".

Det var som i livet ellers: Den sagnomsuste friheten, sangen om skjønnheten, kjærlighetens kraft og livets under – alt sammen viste igjen som undertrykkelse, smålighet, begjær og kamp om posisjoner.

Midt i nedbrytningen av meg selv, fantes likevel noe som nektet å gå under. Jeg kastet meg over bøker, skrifter, artikler, foredrag og hva som helst som kunne bidra med noe positivt. Jeg lette i historien for å finne ut om moderne forskning viste en ny "sannhet" enn den som tidligere var skrevet om forskjellige begivenheter. I den anledning oppdaget jeg blant annet at min ungdomshelt for en stund, Hans Nielsen Hauge, hadde fått oppreisning. Historien bekreftet nå hans fredsbudskap, og berømmet ham for hans kamp for tankens frihet!

Min søken viste meg den prisen mennesket må betale, hvis det kjemper for noe langt større enn sitt eget jeg. Jeg skjønnte utsagnet "be different and be damned". Med historien på passe avstand, kunne feilgrepene innrømmes, og bedrageren kunne bytte rolle med helten – eller omvendt. På nært hold klamret de fleste seg fast med hender og tenner og hadde nok med det.

Jesu' lære hadde på ingen måte tapt sin styrke; den var bare fremdeles ikke omsatt i praksis. Jeg var altså i min gode rett til å rette en drepende kritikk mot det meste. Men hovedpersonen i evangeliet viste meg plutselig mitt eget skalkeskjul, mitt eget hykleri. Jeg søkte ingen sannhet. Jeg søkte avgrunnen!

Sannheten kunne jeg bare finne ved å rette fullt søkelys mot meg selv.

Så langt i erkjennelse, kom krigen.

Beretningen om Tysklands okkupasjon av Norge, og avbrytelsen av normale forbindelser med hjemlandet, kom som et slag på meg. Opplysninger om det hærtatte landet kom langsomt inn, mens forberedelsene i Amerika til en større krig fortsatte. I de stille timer kom bilder om hjemmet tilbake. Jeg var overbevist om at mor ville greie seg, men far var ikke så sterk lenger. Ordene og påminnelsen om at jeg en gang ville bli den eneste mann i vår familie, ble påtrengende. Fars ord bestyrket at han var ferdig til å gå først. Skulle det nå bli slik? Alt var blitt så usikkert, og det urolige Amerika ga ikke svar på noe som helst. Krigen – det forferdelige som jeg tidligere ikke hadde ofret mange tanker – hadde kommet til meg.

Økt produksjon tok hånd om menneskets liv. Gammel og ung, mann og kvinne, ga seg arbeidet i vold. For å drive en krig, krevdes så mye. Hjulene gikk fortere og fortere, pengestrømmen økte. Hjemmet ble forretning. Barnepassere kom på møte – en stedfortreder tok over mens foreldrene beklaget at de måtte hjelpe til for å få denne krigen over i en fart. Amerika hadde en riktig forståelse av hva som var rett og galt, landet hadde aldri forlangt gjengjeld for hjelp til venner i Europa. Nå handlet det igjen om å være i stand til å hjelpe.

Meldingene ble mer og mer faretruende. Nederlag etter nederlag ble slått opp på førstesidene, men nøytrale sto vi til det siste. Enkelte grupper som hadde funnet sitt nye hjem i Amerika, ropte på forpliktelser og moralsk ansvar. Forvirringen økte. Få så annet en usikkerhet, slit og penger.

Den store forandringen kom da Pearl Harbor ble bombet 7. desember. Det var som om en ond hånd hadde strukket seg ut mot oss og trukket oss til seg. Jeg meldte meg til krigstjeneste, men innkallingen av min årsklasse lot vente på seg. Dessuten var sikkert mangelen av syn på høyre øye en god grunn til at jeg ble tatt sent. I denne sammenhengen kunne jeg ikke gjøre stort mer enn å vente. Ventetiden varte til april 1942.

Mitt kjennskap til tysk, fransk, amerikansk og alle skandinaviske språk gjorde at jeg skulle få sjansen til å komme ut, selv om øyet og alderen min ikke talte til

min fordel. Endelig, endelig opprant dagen da ordren lød: Vær beredt! Det minnet om noe. Trening og forberedelse var avsluttet. Nå gjensto bare kampen.

Et par dager gikk.

Mens jeg sto og barberte meg, falt jeg plutselig om på gulvet. Jeg reiste meg opp igjen – men så kom smerten. Neste stoppested var militærpsykehuset. Jeg hadde fått en nyrestein som det viste seg umulig å få på glid, og dermed havnet jeg på operasjonsbordet. Jeg vet ikke hva som gikk galt, men noe må det ha vært. I hvert fall ble jeg liggende og liggende uten sjanse til å komme i tjeneste.

Men her lærte jeg noe viktig nytt.

Tidligere hadde jeg tydelig nok forstått at Amerika som alle andre land, hadde sine gode og onde sider, men her på sykehuset kom det beste fram på en nesten rørende måte. Det er umulig å beskrive i sin helhet den omsorg og forståelse som ble vist oss i sykesengen. Selv det beste syntes ikke godt nok, og selv om vi imellom følte at de besøkende behandlet oss som små barn – noe som ergret oss – så var de likevel fortryllende med sine små gaver og oppmuntringer.

Da jeg selv kom meg på bena igjen, begynte jeg å hjelpe til i arbeidet med å hjelpe andre, noe som klargjorde betydningen av ordene om at det er bedre å gi enn å få. En ny kraft og livsglede slo rot i meg, og hele min tankegang begynte å forandre seg. Jeg begynte å glede meg til hver ny dag med nye tjenester. Etter hvert hadde sykepleierne ingen hemninger med å spørre om jeg ville bringe en pasient en "bed pan", for de visste at det gjorde jeg med glede.

Det de ikke visste, var at jeg i tillegg til å ha et ønske om å hjelpe, også prøvde å avbetale på en gjeld. Jeg hadde vært så langt nede at jeg ikke så noen som helst hensikt med et videre liv. Smertene – sammen med andre vanskeligheter – samlet seg til en varme som ville kvele meg. Tappet for kraft og vilje sto jeg i noen sekunder og vippet mellom liv og død, og det syntes som om døden var den riktige og letteste løsningen på dette regnestykket.

Da var han der, den ukjente sjømannen, en matros, som spottet meg i min hjelpeløshet, fordi han så min selvmedlidenhet. Han lo av min surhet og mitt mismot, og forlangte å få benytte seg av sin rett til å hjelpe meg! Jeg svarte ham med dårlig humør og utakknemmelighet, men neste morgen var han der igjen og fortsatte sin gode gjerning. Merkelig. Han var ikke sint på meg engang, men oppriktig smilende. Da jeg ble litt bedre, spurte jeg ham hvorfor han gjorde dette, og hvordan det var mulig å være slik.

Svaret var enkelt og likefram: "Jeg betaler min gjeld på denne måten, og således fortsetter jeg den gode gjerning i livets kretsløp."

Han hadde vært i samme situasjon som jeg, men så hadde han fått møte et menneske som lærte ham hjelp til selvhjelp i tjeneste for sin neste. Hemmeligheten lå i å gjøre det gode, uten tanke på noe mer enn akkurat det. Da fant mishagytringer og fornærmelser ingen grobunn, og fikk heller ingen betydning.

Her på sykehuset fant jeg en ny swami – en havets mann, en ukjent matros. En morgen satt jeg i sengen og ventet på ham, men han kom ikke. Da jeg stilte spørsmål om ham til min sykepleier, fikk jeg overbrakt en hilsen med takk for følget og vel møtt igjen.

Han hadde vært der da jeg hadde behov for ham. Nå var det kanskje andre som hadde behov for det som jeg var i stand til å gjøre.

De fleste som tok imot mine tjenester, så på meg med forundring. Noen lurte på min bakgrunn. Jo, visst kjente de Norge, men de hadde alltid trodd at det var omtrent det samme som Amerika. Hvis de spurte, forklarte jeg gjerne litt mer. Hvis ikke, gikk jeg videre uten annen tanke enn neste mann på listen. Her var mange som hadde behov for hjelp, jeg var frisk nok til å hjelpe, og noen annen grunn for å gjøre det jeg gjorde, hadde jeg ikke.

Da jeg ble utskrevet fra sykehuset, fikk jeg ordre om å ta det rolig en stund framover. Jeg kom tilbake til mitt eget kompani og skulle hjelpe en mann med å holde vårt "day room" i orden. Dette var et kombinasjonsrom. Her kunne man sitte og lese i bøker og magasiner eller spille forskjellige spill – et rom til hvile og hygge for en trett soldat.

Her kunne jeg utrette noe. Det viste seg nemlig snart at de fleste soldatene i leiren var ulykkelige. De lengtet hjem. Likevel hadde de ingen kontakt med hjemmet. De skrev ikke brev. Hva skulle de fortelle? På spørsmål om de da heller ikke fikk noen brev, var svaret et nølende nei.

Jeg skaffet det som var nødvendig for å få av sted noen brev, og hjalp til med innholdet så ikke alt bare ble elendighet. Når svarene kom, steg humøret betydelig. De var så visst ikke glemte. På den hjemlige front ble det også kjempet, om ikke med våpen, og det gjorde alltid inntrykk å få bekreftet at det ble bedt for dem. Måtte en usynlig, men sterk hånd beskytte mot det onde. Og så – skriv igjen!

Forandringen ble etter hvert merkbar. Moralen fikk en oppstrammer, og gleden hadde framgang. Avskjed med noen tok ikke humøret fra dem som reiste, og heller ikke fra dem som ble igjen. Vi var alle i samme båt, selv om ikke alle kunne komme til fronten. Litt etter litt skjønte jeg at min misjon var viktig, at moralen var en byggende og usynlig tjener i kampen som ble ført, og at livet igjen hadde bevist at alle har noe å gi – vi glemmer bare så ofte at det lille vi kan bidra med, kanskje er helt nødvendig.

Da min overordnede en dag fikk reiseordre, ble jeg ansvarlig for vårt dagligrom. Jeg bestemte meg for å gjøre det så oppmuntrende som mulig, noe som ga meg mange ekstratimer. Renslighet var første bud, så jeg begynte med børster, kluter og vann. Ikke så å forstå at det var skittent fra før, men nå ble det likevel merkbart bedre. Igjen dette lille som tross alt fører til en forandring.

Så kom meldingen om at far var død. Han døde stille. Mor skrev stødig og fornuftig som før. Hun hadde alltid mye å fortelle, og hun fortalte godt. Nå var hun selv så langt oppe i årene at hun stundet etter å se meg før reisen gikk videre.

Videre. Alt måtte gå videre.

Jeg prøvde å gjøre mitt beste på den posten hvor jeg var satt, til den dagen jeg ble utskrevet fra Arméen. Jeg hadde ikke vært i begivenhetenes sentrum, men jeg følte meg likevel som en medspiller.

Med krigen bak meg, reiste jeg til Chicago.

Hva nå?

Siste hilsen fra mor

Krigen var over, og for den som ikke var direkte rammet, lå verden åpen. Selv hadde jeg ikke vært ved fronten, men jeg hadde likevel sett prisen som enkelte måtte betale. I møte med lidelse og ensomhet på sykehuset og senere i soldatleiren, hadde jeg funnet det som tross alt løftet meg opp. I Chicago var det mismotet som igjen truet med å få overtaket.

Jeg møtte dansen rundt gullkalven som jeg kjente så godt fra før. Men den dansen snakket man ikke om; man bare kastet seg inn i den. Den var en del av sivilisasjonen – det gode, rike liv.

Jeg vandret gatelangs, den ene gaten opp og den andre ned – og helst om kveldene når jaget var dempet. Da viste byen et nytt ansikt. Visst ropte man om fremskritt for alle, men her fantes mennesker som neppe var med i det begrepet. Det fantes noen som det ikke nyttet å hjelpe! Men i møte med disse samfunnets ulykkelige, avslørtes igjen dette forunderlige: Den ulykkelige var kanskje tross alt mer lykkelig enn den lykkelige. Den første visste at der var ikke så mye å se etter i denne verden. Den andre kjempet seg fram for å vinne enda mer rikdom og makt, noe som igjen ga en følelse av å *være* noe. Humbugen hadde overlevd krigen med glans og satt tryggere enn noensinne.

En dag kom telegrammet fra Norge: Mor hadde fått hjerneblødning; hun kjente ingen lenger.

Døden banket på døren.

Det kjentes underlig. Jeg stanset opp og begynte å tenke igjennom hva vi to hadde hatt sammen. Nå var det over. Vi skulle aldri snakkes sammen mer.

Så mye strømmet gjennom minnet. Jeg så meg som barn i sengen, nesten knekket av motgang – og så mor på sengekanten. Hun snakket enkelt, om hva livet forlangte av et menneske. Det var ikke barneprat. Hun snakket om livets utfordring, om vanskeligheter som først måtte overvinnes før veien gikk videre. Det var så lett å forstå mor og stole på henne. Hun hadde råd for alt.

Mor husket det som var viktig å huske – og glemte resten.

Den lille og viljesterke damen hadde aldri hatt noe godt å si om boksing, men da jeg først hadde gjort sporten til mitt arbeide, sto hun ved min side. Aldri beklaget hun seg, og mang en natt satt hun sammen med far og ventet på telefonen med resultatet fra kampene mine.

Nå var det jeg som satt og ventet på utfallet av hennes dramatiske kamp, skjønt jeg visste hvem som ville seire.

En gang kom hun og hentet meg inn fra gutteflokken – det var en 17. mai – til alles latter. Det kjentes virkelig hardt, og jeg forsto det ikke, hun fikk viljen sin. Dagen etter fikk vi høre at, en av guttene hadde fått ødelagt et øye. "Det kunne ha vært deg!" sa mor. Da jeg spurte henne om hvordan hun hadde klart å finne meg, svarte hun at hun hadde fulgt linjen. Mer fikk jeg ikke ut av henne.

Når noen var syke, var det mor som fant noe som lindret. Hun mente at det fantes råd for alt; man hadde bare å søke etter det. Når mor var inne på sitt felt, hadde ikke far noe han skulle ha sagt.

Hva avisene kunne fortelle, brydde hun seg ikke om. Avisene var for far.

Da jeg engang kom på besøk fra Amerika og forklarte for mor at nå hadde vitenskapen funnet en oppskrift for barnemelk som var sunnere og mer næringsrik enn morsmelk, svarte hun ganske enkelt at mannen med det vanskelige navnet ville engang finne ut at han tok feil!

Og ganske riktig: Vitenskapen *fant* ut at morskjærlighet og nærhet ikke kan overføres til en flaske.

Besøkene på mor sitt kjøkken, stanset ikke da vi flyttet fra Moi. På forunderlig vis ble det akkurat likt i Stavanger. Mennesker fra forskjellige land satt og snakket med henne over en kopp kaffe. Hun var et naturbarn som alltid og på så mange måter hadde noe å gi.

En historie som far fortalte, dukket opp. Mor ville kjøpe et hus i Stavanger, bare for å selge det videre. Dette var spekulasjon, noe som normalt ikke lå i mor sin gate. Men denne gangen ville hun det. Problemet var bare at nå beveget hun seg inn på far sitt område, og han ville ikke være med på denslags handel. Det ble oppstyr, men mor måtte gi seg.

Andre benyttet sjansen. Huset ble kjøpt og solgt igjen to ganger – begge gangene med god fortjeneste.

"Da var mor sint," sa far.

Jeg spurte hva han *da* gjorde.

"Jeg tidde," sa han.

Jeg visste hva det betydde. Han sa ikke et eneste ord på to-tre dager. Da var mor klar til å ta opp et nytt samtaleemne.

De to motsetningene hadde sterke sider som balanserte hverandre. Der mor var rask i sine avgjørelser, der måtte far ta tiden til hjelp. Men overfor andre, var det mor som hevdet at *alle* måtte ta tiden hjelp. Alt ville falle på plass i sin tid.

Som kokke var hun spesiell. Hun kunne ta litt av hvert, ta det hun hadde for hånden, og lage den beste mat. Underveis kunne hun stikke en finger i gryten og teste smaken. Det ferdige resultatet smakte alltid godt.

Timene gikk.

Jeg sendte telegram til Oslo, og sa at jeg ville telefonere på et bestemt tidspunkt. Jeg fikk snakke med mine søstre, som bare kunne fortelle at mor lå i en døs, var av og til våken, men kjente ingen.

Så sier plutselig min søster at nå vil mor ha telefonen.

Jeg hører en famlende pust. Og et eneste ord: "Peter!"

Det var siste hilsen fra mor.

Fra turist til direktør!

Nå var jeg altså foreldreløs, og for første gang følte jeg meg litt gammel.

Jeg måtte komme i aktivitet igjen, komme videre. Jeg hadde ingen ting i Chicago å gjøre. Nå ville jeg krysse nye, fjerne grenser.

I løpet av et par dager var forberedelsene unnagjort, og så bar toget meg vestover mot Seattle. Men jeg hadde ikke tenkt å stoppe der. Alaska var det endelige målet. Likevel hadde det ingen bråhast å komme dit. Det gikk skip over havet til en enda fjernere verden, og jeg steg ombord. Da vi nådde Filippinene, var ikke forundringen og overraskelsen så stor som jeg hadde ventet; menneskene er nemlig de samme hele verden over. Jeg så folk i en travel tid. Arbeidets evige gang var det samme her som ellers. Det krigen hadde ødelagt, skulle ikke bare bygges opp igjen – alt skulle bli så mye bedre. Og så mange som mulig ville være med på å dele utbyttet.

Det samme bildet ble rullet opp i Kina. Shanghai var en eneste vrimmel av mennesker i bevegelse, en hektisk travelhet overalt, sivilisasjonen på fremmarsj. En viss usikkerhet var merkbar, men uansett hva fremtiden hadde å bringe, så ønsket ingen å stå stille eller gå tilbake.

Men alt bleknet mot Hongkong – det største vidunder av byer jeg har sett. Videre hadde blandingen av Østen og Vesten klart å trylle fram verden vakreste kvinner, en symfoni i livet, i hvert fall det vakreste av skapninger som jeg har sett. Alt her var et spill av farger, så vakkert at jeg umulig kunne ha drømt det skjønnere.

Her møtte jeg min Confusius og hans filosofi. Barnets respekt for de eldre ga meg bildet av fjerde bud: Hedre din far og din mor, og det skal gå deg vel og du skal leve lenge i landet.

Forundring.

Det var ikke blitt meg fortalt at jeg ville oppleve noe slikt som dette. Og likevel – hva hadde jeg egentlig sett av dette veldige landet? En gammel kineser betrodde meg at om jeg besøkte alle de store kystbyene, hadde jeg bare løftet på en flik av Kina!

En dyp innsikt i egen uvitenhet, satte sine merker.

Jeg vendte nesen mot Californias solblanke kyst, og opplevde det godt å komme "hjem". Los Angeles og San Francisco. Deretter Sacramento – et herlig sted.

Og så tilbake igjen til Seattle for avreise til Alaska.

Ferieturen var slutt. Til Alaska dro jeg for å arbeide.

Flyet tok oss over innsjøer, marker, skog og fjell, og især det siste. Et kontinent av snøhvite topper. Dette var selve eventyret.

Målet var Bristol Bay og verdens største laksefiske, og der landet vi uten problemer, kom oss i land og til barakkene. Der ordnet vi oss og gikk til ro.

Om natten banket det på døren.

Bare noen spørsmål. Først av alt: navn. Om jeg drakk? Nei. Om jeg røykte? Nei. Om jeg badet? Ja.

Dermed var jeg kokk!

En lapp ga beskjed om hva jeg skulle ta med meg. Jeg prøvde å forklare at her måtte det ha skjedd en misforståelse. Men, nei – mine kvalifikasjoner var nok!

Og slik begynte en ny skole.

Kapteinen var hvit og et prektig menneske, gift med en indianerkvinne. Han spurte en gang om jeg hadde noe imot å koke for eskimoer og indianere, for stort andre kom vi ikke i kontakt med på den ruten vi gikk. Båten gikk til og fra fiskefeltet og hentet fisk fra andre båter, og mens opptellingen pågikk, spiste mannskapet. Nei, menneskene hadde jeg ikke noe imot, det aktuelle spørsmålet var hvordan de likte maten jeg laget.

Jeg fikk anerkjennelse for mine norske kjøttkaker, selv om ingen hadde spist noe slikt før. Det samme skjedde med lapskaus og kjøttsuppe – selv om dette også var fremmede retter. Men jeg var hvit, og jeg merket avstanden som ble holdt. Ikke et eneste ord ble vekslet. De satt der tause og gav meg av og til et blikk, hentet selv sine porsjoner og gikk til slutt stille sin vei.

Der sto jeg og visste at noe var feil, noe jeg ikke kunne forklare.

Jeg gikk til kapteinen og sa at jeg ikke kunne fortsette i jobben, for noe var åpenbart galt, enten med maten eller noe jeg gjorde. Aldri et ord fra noen. Aldri et smil.

Han hadde sin egen forklaring. Han visste at mannskapet var tilfreds med arbeidet jeg utførte. Tausheten og deres manglende smil, kunne han ikke gjøre noe med. Visste jeg at en eskimo eller indianer aldri smilte av en spøk eller andre løyer? Ikke åpenlyst. De smilte med hjertet.

Så sto jeg der. Sto og så at maten ble hentet og spist. Så dem forsvinne igjen uten et smil eller ord.

Jeg følte meg såret og utilfreds med meg selv.

Igjen gikk jeg til kapteinen. Jeg ville vite om det var i orden at jeg heller begynte å dekke bordet, gjorde det litt hyggelig, og gjerne serverte en kopp kaffe eller to etter maten. Ville ikke det vært naturlig for hvite?

Jeg fikk vite at med dette kunne jeg gjøre som jeg ville, men gjennom tyve år hadde han aldri sett en hvit kokk – eller en kokk i det hele tatt – som hadde servert en eskimo eller indianer.

Neste måltid serverte jeg med smil og humør. Da ble det i hvert fall liv i gjestene mine. De protesterte! Men jeg holdt på mitt, og jeg fikk det som jeg ville. De neste måltidene foregikk på samme måte, nye protester, og nye seire til meg – men noe nærmere hverandre enn før, kom vi ikke.

Tilfeldigvis fikk jeg høre at en av gjestene mine hadde en alvorlig syk datter. Det slo an en tone som jeg kjente. Jeg gikk inn på lageret og "stjal" noen ekstra gode saker, laget til en fin pakke og begynte turen til den syke. På veien ble jeg stoppet av selve intendanten, som spurte hva jeg hadde i pakken. Det var tydelig at tyveri ikke var noe ukjent for ham. Da forklarte jeg ham hele sammenhengen, bekjente mitt eget tyveri og sa hvor jeg nå hadde tenkt meg hen.

Reaksjonen var uventet. Han ble rett og slett i godt humør! Han sa det ikke direkte, men han sa klart nok at jeg ikke skulle spare på noe som helst til mannskapet heller, hvis det kunne skape en bedre stemning.

Jeg leverte pakken med et smil, den ble mottatt med spørrende forundring, akseptert med alvorlig ansikt – og så forsvant mannen i en fart.

Neste dag var hele situasjonen forandret. Det var smil over hele flokken, og snart fikk jeg spørsmål om både det ene og det andre som jeg visste at de trengte. Isen var brutt. Fellesskapsfølelsen vokste. De tidligere skjulte smilene i hjertene, lyste plutselig opp ansiktene til glade mennesker.

Noe skjedde også med meg. Den samme livsglede og kraft som hadde preget min boksekarriere, var på vei tilbake. Fremmed, og med en blanding av storm og stille ute på havet, fant jeg mitt nye publikum. Her var noe som utfordret mitt sanne jeg. Her i verdens utkant, fantes den nye boksering hvor var verdt å kjempe. Jeg behøvde ikke å se meg rundt for å finne kamp: Utfordringene var der hele tiden like foran meg. Bare brett opp skjorteermene!

De lange og harde timer, ofte et døgn i strekk, hadde ikke rom for mange fristunder, men nå var jeg på lag med verdens beste hjelpere. Mine gjester forsto, og de ga meg de håndsrekningene som var nødvendig. Det var gode, harde dager.

Da sesongen var over og jeg var tilbake igjen i Seattle, virket det som om jeg hadde vært på den andre siden av en avgrunn. Men det var på den andre siden jeg hadde funnet meg selv igjen. Det var der jeg trivdes, det var dit jeg måtte tilbake.

Denne gangen gikk turen til Petersburg, Alaska. Byen var grunnlagt av nordmannen, Peter Bushmann, og selv i 1947, var den nesten for norsk å regne. I hvert fall fantes det ingen by i verden utenfor Norge som kunne sammenlignes med

den. Der ville jeg gjerne se mer av min egen "rase", norsk-amerikaneren. Det var ikke første gang jeg var sammen med den herremannen!

Til å begynne med gjorde det dypt inntrykk å se fedrearven her i det som engang praktisk talt hadde vært ødemark. Det lå storhet i det som var utrettet. Havet var gullgruven, men fisken skulle hentes opp og omgjøres til hjemlig hygge og velstand. Petersburg er blitt beskrevet som verdens rikeste sted per hode. Jo, her viste hjemmene og banken Ola Nordmann fra sin aller dyktigste side.

En sesong arbeidet jeg på en fiskefabrikk, hvor laksen ble lagt ned hermetisk. Jeg leverte is til båtene. Igjen var det mange timer i strekk, men dollaren rullet inn som om det skulle være arbeid i ringen det dreide seg om. Den ærgjerrige kampen om havets gull, og innsatsen gjennom neste ledd før markedet kunne overta, skapte et mangfoldig og fargerikt bilde. Jeg så ansiktsuttrykk som ikke var lette å tolke, så smil og skuffelse, så venn og uvenn. Og så ordene. Nei, ikke rett ut sagt – men når ulovlig fiske hadde gitt god fangst, fikk mannen ros av sine medskyldige, om de selv denne gangen ikke var like heldige. Så var det historiene. Historiene fra år tilbake, men som fremdeles lå på tungen til de gamle. De husket kineseren som nektet å selge huset sitt, men som gikk med på å ordne det slik at hvis noe skulle hende ham, fikk nordmannen førsteretten til å kjøpe det. En dag ble kineseren funnet med brukket nakke ved foten av en trapp. Et merkelig sammentreff av omstendigheter!

Båtlast på båtlast mot sør, og formuer som stadig vokste.

De som kalte seg ekte amerikanere, kunne fortelle at den 17. mai ble det forlangt at rødt, hvitt og blått skulle fly over Stars and Stripes på båtene. Det var ånden fra Norge som dominerte. Men til dette sa Uncle Sam et så bestemt nei at det lille krigsskipet rettet kanonen mot flaggmasten. Det var som om den ene historien satte den neste på sporet. Som fakta ble det fortalt at det fantes intet sted i Amerika hvor en rase sto så samlet for å stanse all innflytning av andre raser, som her i Petersburg.

Selv hadde jeg en god sesong, tjente godt, og brukte en del av penger og fritid til å hjelpe ungdommen med å få sitt eget samlingslokale. Det lå i annen etasje av en kirke. Sammen med meg sto brødrene Wikan fra Trondheim, og rakere karer skal man lete lenge etter. Ikke bare hjalp de til nå – de hadde også hjulpet til med å bygge skihopp og hytte, og bidratt med andre ting som hadde med ungdom å gjøre. Det var moro å arbeide sammen med slike mennesker, staute og stolte av sin bakgrunn, men amerikanske i sin virksomhet.

I Petersburg møtte jeg også en av livets helter, Erik Ness, som i sin menneskelige fremtreden ga meg selve beviset på at bakom det hele finnes det noe *mer*, en storhet som ikke kan forklares. Jo, sannelig – blant mine landsmenn i Amerika fant jeg både det gode og det onde. Og når Alaskas historie skal berettes, vil utvandrerene fra Norge knyttes nøye til dets framgang, utvikling fra et nesten

folketomt sted til noe betydningsfullt i pengenes verden. Alaska er en stor operasjon på finansmarkedet; det er ufattelige verdier som ligger og venter på å bli tatt i bruk. Nordmennene startet sangen om den nye tid gjennom fisket.

Alaskas historie?

Hva med den lille kroppen med den store ånd, Leonhard Seppala, mannen som har flere seire i hundekjøring med slede enn noe annet menneske; mannen som brakte medisin til en dødsdømt by, Nome, mannen som er den enkleste av alle, min store venn. Mangen en stund har jeg sittet ved hans fot og lyttet til historier fra hans liv – og lyttet til hans livssyn. Det er fred og ro som preger denne mannen som forstår hundenes språk, lever med i deres glede og mismot. Hemmeligheten fant han i dyrets gang og kamp for mannen.

En melodi – og hver seier i fellesskap, ga melodien ny styrke.

Merkelig, forresten, at alle store menn og kvinner er så enkle og alminnelige i sin tanke og handling. Ekte storhet. Den som ikke kan læres, den som bare *er* der.

Fra Petersburg gikk veien til Ketchikan, Alaska, hvor jeg arbeidet som direktør for Ketchikan Civic Center i nærmere fem år. Her fant jeg den store utfordring: Sportsmanship Brotherhood Inc. – og de første ordene av et nytt kapittel ble skrevet på et nytt ark. Tittelen direktør hørtes unektelig fint ut, og burde kanskje gi en følelse av "storhet" – eller i det minste en plass blant de høyere herrer. Men var det der jeg hørte hjemme?

Det tok meg ikke lang tid å forstå at jeg hadde en kamp foran meg, en kamp som jeg ikke kunne vinne. Jeg måtte gå imot allmennhetens mening, og derfor til slutt gi tapt.

Saken var nemlig, viste det seg, at det var de "penere" menneskene som hadde skapt og som holdt liv i denne direktørstillingen. Min oppgave var å hjelpe dem med å underholde deres barn. Jeg kunne ikke godta en slik tankegang. Fra første stund kjempet jeg for at alle skulle være med. Selv gjorde jeg meg til altnuligmann: Jeg var snekker og elektriker, kokk og barnepike; jeg ordnet opp og gjorde rent etter festen, og med godt humør åpnet jeg dørene igjen for ungdommen som sto utenfor, klar til nye aktiviteter.

Mange og vanskelige situasjoner ventet på meg, men ingen så sørgelige som når de "pene" i sin storhet laget et ris for dem som ikke holdt mål. Det fantes ingen forståelse for broderånd hos dem som styrte det hele. Det som man snakker så varmt om fra høyere og lavere stoler, er ikke noe skal omsettes i praksis. Brorskapet – en bedre verden bygget på forståelse – et verdig liv for alle... Talemåter. Ord som klinger fint i ørene på alle som allerede er med. Vi innbiller oss at vi har en kultur som vil ta vare på det beste i oss, men blir den utfordret, kommer avsløringene.

I naturen finnes intet så brutalt som hunkjønnets måte å kjempe på, intet så drepande hensynsløst. Det er livet og døden i ett – og seier betyr å leve. En verre motstander enn en fiendtlig innstilt kvinne, er det umulig å finne.

Gjennom lyse og grå dager, gjennom gleder og sorger, gikk arbeidet sin gang. I barns lek spørres det ikke etter hudfarge eller penger i banken. Der dreier det seg bare om å få være med, få oppleve samhørighet, og kjenne gleden ved det å mestre. Barnet fra Moi, fra Stavanger eller Oslo, er det samme som i New York, Chicago eller Alaska, og livets hemmelighet ligger gjemt i den positive leken, den kjærlige oppfatning av alt enkelt og naturlig. Det er kun i barns naturlige lek at livet leves. Flukten fra det enkle i barnet og inn i den "voksnes" kompliserte verden, er selve det store bedrag.

Kjertlenes funksjon er livets hemmelighet. Man kan sette ordene på papiret, og så snakke om vitenskapen i dag – og glemme at i Yoga-læren forsto man å benytte seg av hemmeligheten for tusener av år siden. Når barnet i sin lek på et øyeblikk kan gå fra tårer til smil, fra smerte glemsel, fra ondt til godt, er det fordi det ubevisst, men i sin rene sannhet, benytter seg av naturens gave – kroppens evne til å lege seg selv. Det er her vi voksne må se vår egen redning.

Kampen i bokseringen kan omgjøres til leken i ringen.

Kampen i livet kan omgjøres til livets lek.

Det store fellesskap

Jeg hevder min rett til å uttale meg. Men har det noen hensikt?

Det er tjue år siden jeg reiste fra Oslo. Nå er jeg tilbake igjen.

Vi skriver 1957.

Da jeg dengang snakket om rytmisk gymnastikk, om balanse, rytme og koordinasjon, ble jeg utledd av de høye herrer. De visste så mye bedre. Når jeg i dag ser på hvor langt man har kommet, skjønner jeg at det er tatt store skritt framover, men veien er likevel bare påbegynt. Dette ikke ment som kritikk, bare som en ærlig oppfatning av hva jeg gjennom egne erfaringer og analyser har kommet fram til.

Gjennom Yoga-læren forsto jeg hva det vil si å puste. Hele livet er tiden mellom det første pust og det siste åndedrag, men bare få har forstått dette. Jeg har heller ikke funnet lærebøker for allmennheten, skrevet slik at et normalt tenkende menneske kan forstå det. Noen som virkelig forstår å puste, er sangere. Hvis denne lærdommen ikke ble bevart som en hemmelighet hos ekspertene, ville mye være vunnet. Elevene i skolen ville vite at de kan puste seg til å synke i vannet, men de kan også puste seg til å flyte uten anstrengelse. Tenk å vite at nervene kontrolleres gjennom pusten. For min egen del var det enkelt å sovne og sove helt til noen minutter før jeg skulle i ringen. Da var jeg klar i tanke og kropp. Jeg hadde ikke kastet bort tid og krefter på å fortelle meg selv hva jeg skulle gjøre når øyeblikket var inne – jeg *var* forberedt. Et oppgjør kan tapes på veien fra avkledningsrommet til startgropen, eller eksamensprøven kan gå dårlig – bare fordi man glemte å ta pusten med i betraktningen. At noe så enkelt og så viktig ikke blir lagt vekt på og forklart for alle, er for meg uforståelig.

Rytme er ikke en - to, en - to, men selve personlighetens sang til sin fysiske kropp; det er forskjellen og enheten.

Koordinasjon er samklang, harmoni og velvære. Det er umulig å føle denne enhet uten å bli glad. Man blir simpelthen glad fordi noe er godt, varmt og vakkert. Det er en nødvendighet for alle, og et mål for alle. Uten harmoni, kan man ikke gå en tur på en positiv måte – den blir nedbrytende, en tunghet og tretthet som må

overvinnes. Går man i samklang, er gleden med som følgesvenn. Kroppslære er ikke bare å fortelle hva man kan og bør gjøre, men å vise i praksis den naturlige gleden som følger med – barnets lek.

Tyngdepunktet i kroppen ligger cirka en tomme opp fra halebeinet, og et par tommer inn i kroppen. Rundt dette punktet dreier hele den fysiske bevegelse seg. I all sport som handler om å stå på beina, må man først lære seg å stå – før bevegelsen settes i gang. Fotstillingen i tennis, fotball, bryting, turn, boksing og alle de andre grener, handler om det samme. I en harmonisk forplantning fra tå til hår, skaper man bevegelsen som gir kraft til snerten. Bevegelsen må gå ut fra en avslappet stilling, for først da forstår kraften å følge banen til snerten eller teknikken, som igjen er kraften som ligger bakom kulen etter at den har forlatt hånden, bakom skihopperen og satsen etter at han har forlatt hoppkanten, bakom slaget og utførelsen av "follow through", dette som jeg kaller snerten for å gjøre det forståelig. Uten snert kan man ikke skrive navnet sitt – bare prøv, og du vil fort finne ut at det er ikke dine bokstaver. Uten snert kan man ikke få koppen til munnen i rette øyeblikk. Uten snert kan du ikke gå, eksistere, tenke, leke og leve. Hvordan man har klart å unngå å lære ungdommen dette, ja, folket i sin helhet, utover landet til den minste avkrok, er litt av en gåte.

Har man så endelig funnet harmonien, oppdaget snerten – den usynlige kraften som ligger bakom alt og skyver på, må blikket løftes mot en høyere sannhet og enhet: Da står man overfor Skaperen og hans verk; da kommer religionen inn i leken.

Når man har møtt nederlag, og ærlig innrømmet at man har tapt, både inne i ringen og utenfor den, da skjønner man bedre dette med ånden bak det hele, den rette sportsånden. Hvis den mangler, er ikke sporten en byggende faktor i folkehelsen. Men enda verre: Da er sporten blitt avgudsdyrkelse.

Og der synes sporten å være i dag.

Man jubler for seierherren med tilbedelse i røsten, som Athen og Roma gjorde det for sine olympiske vinnere; de ble sett opp til som en gud. Noen stor forskjell på dengang og i dag, er det egentlig ikke. Susen om seieren er det altoppslukende – den tapende er glemt. Tilbedelsen og dyrkingen er ofte så sykkelig at et vanlig menneske ikke tør stanse opp og for alvor tenke igjennom hva det er som skjer.

Det heter at ansvar forplikter, og i all sport har pressen et stort ansvar. Den burde ikke bidra til at et publikum jages inn i ekstase så all kultur glemmes. Det er skammelig. Pressen har ingen ånd, selv om en stemme av og til roper ut i natten at noe slikt finnes. Gi oss en seierherre! Det er kravet som lyder, og det eneste som teller. Ropet forplanter seg og blir til et ekstatisk publikum – noe som ingen, og særlig ikke ungdom burde utsettes for.

Sport og idrett som oppdrager, er det samme som folkehelse, men uten religion, er den intet. Slik det fungerer, er det forståelig at kirken ikke ser noen

forbindelseslinje til idretten, en bevegelse som dyrker vinneren. Men rett forstått, skaper ikke religionen noen hengehoder. Den sanne sportsånd går ikke tapt – den fremmes. De høyeste, løftende idealene, finnes i vår religion. Ekte sportsånd burde derfor nettopp springe ut fra disse idealer. På min vei gjennom livet, oppdaget jeg leken, den ekte leken, den som ikke skaper vinnere og tapere, den som ikke skaper utestengelse og skiller, men den som skaper glede og fellesskap. Den sunne leken jubles ikke fram, men den skaper jubel.

Taperens beger, og baksiden til vinnerens medalje, er noe som bør tenkes igjennom. Det at man driver en person til topps, trener ham opp til å vinne, og så skyver ham fram til jubelens alter, er noe som må stoppes – hvis man mener at ungdommens harmoniske utvikling og helse er det viktigste. Det som er viktig å lære for ethvert menneske, er å seire over seg selv. Forståelsen av dette må inn i hjem og skole. Et publikum har ingen rett til å rope på seier! Det ropet egentlig uttrykker, er et vinn for *meg!*

Det er et trist øyeblikk når barnet oppdager raseriet hos far eller mor fordi helten eller heltene tapte i dysten.

Ikke ment som kritikk, sa jeg.

Jo, kritikk som går til de herrer og ledere som i sportens verden ikke har forstått å sette fram de idealer for både utøver og publikum, som bygger på det ærlige i vårt samfunn, en fellestanke som gir landet ansvar og kultur. Kan noen med hånden på hjertet si i dag at Norge har skapt en utvikling hvor det åndelige holder tritt med det kroppslige? For en som har vært borte i tjue år og ikke har fulgt med på de daglige trinn på veien oppover, blir bildet av forholdene helt forstyrrende. Jeg tar hatten av for det arbeidet som er i gang for å skape en stadig bedre fysisk tilværelse og for den omsorg man har for barna helt fra de første år – jeg er virkelig imponert over mange, mange ting. Men jeg er skuffet over den avgudsdyrkingen jeg ser på idrettsplassen.

Et annet kapittel som hører med til forberedelsen til en hvilken som helst aktivitet, er spisingen. Det er næringen som gir utøveren kraften til både fysisk og åndelig ytelse. Man må lære å beherske trangen til å overspise, lære at sult ofte bare er en nervøs reaksjon foran kampens lek, noe som igjen er ganske normalt. Men man kan trygt si at det går an å spise seg fra en seier ved å overlaste legemet med livets goder. Det er av stor betydning å gå til leken litt sulten, vite at maten er fordøyd, det samme gjelder inntak av væske – tilstrekkelig, men ikke mer.

Når boksing for amatører i dag, kritiseres ved hjelp av bilder fra profesjonelle verden, mener jeg at tanken og ideen bak denne sportsgrenen blir helt forfalsket. Jeg tror ikke det finnes en eneste utøver av sporten for 25-30 år siden som kan bevise at den var noe annet enn lek i selvforsvarets kunst, at man gjennom sporten lærte å overvinne sin hissighet, og at man forsto at den største seier var å kunne smile midt i kampen. Det ligger hundrevis av smil bakom de få, de uhyre få,

ødeleggelse som fant sted. Når sporten angripes fordi den ikke er slik i dag, så må ansvaret legges på ledelsen som ikke har fulgt med i utviklingen. Fra mine unge dager husker jeg at i fotballens lek, gjaldt det ofte å få knagget motstanderen ut av veien og så sparke ballen. Hadde dette systemet fortsatt, ville vi ikke hatt noen fotball i dag. Nå gjelder det å gå etter ballen, bruke den intelligensen man har, og så i samspill få den inn mellom målstengene. Dette er lek. Og det samme kunne vi hatt i boksing, hvis ledelsen hadde vært våken og ikke solgt sporten til publikums behag. De som virkelig kjenner denne sporten, vet at blant hundre "bokser", finnes det høyst to som er modne til å stille opp i konkurranse og fremvise sine ferdigheter. Dropp landskampene! Sløyf kampprogrammene! La boksingen bli lek som annen lek for barn og unge, lek for lekens skyld, med mor og far og venner som publikum. Nettopp denne leken kan være nødvendig for mange som trenger denne slags utløsning, og som trives med den. La de viderekomne gå sine runder, men fremdeles fordi det er moro. Da blir boksingen sport på linje med all annen sport – verken mer eller mindre.

Jeg tror nok de herrer som i sin iver prøver å komme boksingen til livs, også burde se på andre idrettsgrener samtidig, og deretter komme med en samlet uttalelse. Dessuten er det viktig å skille mellom amatører og profesjonelle. Som gammel profesjonell bokser, er jeg den første til å innrømme at denslags boksing ikke er sport. Den er hardt arbeid og et levebrød. Videre vil jeg gå med på at amatørporten i Mellom-Europa heller ikke er noe godt forbilde. Ja, jeg vil gå så langt som å si at Norge ikke burde streve med å få bokser med på det olympiske program, for heller ikke der passer boksingen inn. Målet er jo å vinne, og på veien kanskje skade. Men som lek og moro har den sin plass, like så vel som fotball og ski og alle andre grener av sport.

Igjen må pressen stå til ansvar. I referatene fra kamper, er det ikke den gode teknikk, men den rå brutalitet som er besunget, bokseren får ros der han skulle hatt kritikk, sluggeren blir ofte til helt – godt hjulpet av publikum. Ropet på seierherren er det eneste som høres. Sportsånden er borte, og alle har tapt.

Når en utøver av en hvilken som helst sport, er glad i sin idrett, når han vet at treningen er ivaretatt og at det kjempes med redelighet etter de regler som gjelder, vil all nervøsitet være et tilbakelagt stadium. Når han videre har forstått at dysten utfordrer det beste i et menneske og at leken i seg selv er større enn seieren, da har kulturen fått en støttespiller og kjærligheten en apostel. Dersom livsgleden ikke tas med i leken, er det ingen lek. Det som oppleves naturlig for en gutt eller pike, bør få mulighet til å utvikle seg. La det være skøyter eller boksing – la det være en hvilken som helst sportsgren – men la det styres av kyndige personer med ekte sportsånd. Hvis ikke kan ødeleggelsen være like stor på alle felt. Det finnes ingen grenser for hva en "frigjort" sportsgren kan grise til, men heller ingen grenser for

hva som kan skapes – hvis voksteren er naturlig, og gleden selve den bærende kraft.

Slik det er i dag, der seieren er det eneste som teller, kommer ofte en dårlig egenskap fram både hos utøver og publikum: bortforklaringen av fakta. Man kan ikke bare tape for en som var bedre, og gi vinneren ære. Nei, egentlig var den som tapte, best likevel, det var bare det at ett eller annet uhell kom i veien. I skiidretten var det en tid ganske vanlig å forklare et dårlig resultat med at man smurte seg bort, og dette begrepet ble i passende fasonger overført til andre idretter. For en nordmann var det for eksempel umulig ærlig og redelig å bli slått av en svenske. Å være en god taper er langt større enn å være en dårlig vinner. Taper blir man for alvor i det øyeblikk man ikke godtar sine egne og andres ferdigheter. Har presse og publikum forstått dette?

Et harmonisk menneske har et godt humør. Finnes ikke det gode humøret i dagens idrett, lider den av en alvorlig mangel. Hvis den har sviktet slik at kirken ikke vil ha noe med den å gjøre, så kan man også si at kirken har sviktet for ikke å prøve å vinne forståelse hos sporten. Den beste herre er den beste tjener, og sporten trenger kirken og dens verdighet for å finne fram til sunn sportsånd. Kirken er den som må lage overgangen, den som må finne grunnlaget for samarbeidet. Etter det kjennskap jeg har til begge organisasjoner, burde det ikke være store hindre å overvinne. Den ene skulle ikke prøve å overdøve den andre, men arbeide mot et felles mål. I dag finnes kanskje detaljer som vanskeliggjør et nært samarbeid, men sett i en større sammenheng, bør detaljene skyves til side. Og slik jeg ser det, er det ikke bare på sportens område at kirken mer aktivt burde komme inn med sitt budskap. Det finnes mange anledninger, og mange oppgaver å ta fatt på. Hvis en utglidning først er i gang, vil raset komme om en stund. Og da hjelper det lite å lete etter unnskyldninger.

Idrett og sport er forfeilet hvis det bare blir en sak for noen få utøvere som opptre for et publikum. Ideen bak har med helse og trivsel å gjøre, og gjelder derfor allmennheten. Det er ikke sport når tjue tusen mennesker sitter og ser på en fotballkamp; sport ville det bli om man lot tjueto spillere sitte og se på tjue tusen i lek. Forståelsen av idealet bakom idretten, er snudd på hodet. Og det kan utvilsomt begrunnes med at både kirkens folk og andre "intellektuelle" grupper ikke har tatt sporten alvorlig. Den gjelder ikke dem. Men sport er en folkesak av stor betydning – sport drevet av den rette sportsånd – og burde derfor få bred plass i skolen. Fra sporten er veien kort til en forståelse av "livets lek", forståelsen av hvor mye det betyr å kunne kjempe og vinne på ærlig vis, og tape uten en eneste unnskyldning.

Gjennom studie av barn i naturlig lek, oppdaget jeg den ekte og sunne leken og dens betydning. Men jeg har også oppdaget betydningen av det gode og trygge hjem for et barn. Derfor stiller jeg meg tvilende til det jeg i dag ser, at mye av hjemmets ansvar skyves over på forskjellige organisasjoner. Mange foreldre synes

å sitte inne med så mye kunnskap at den ikke kommer til sin rett innenfor rammen av en vanlig arbeidsdag. Kveldene og fridager må tas i bruk. Da jeg en gang satt og lyttet til en diskusjon om hvordan man skulle klare å få barna inn til rett tid om kvelden så de kunne komme seg bort fra gaten og i seng, og diskusjonen ikke førte fram til noe godt forslag, tillot jeg meg å si at dette umulig kunne være noe stort problem – det handlet vel bare om at foreldrene var hjemme om kveldene og glemte andre "viktige" gjøremål. En slik løsning ble naturligvis ikke kommentert.

Noe som slår meg ganske sterkt etter så mange års fravær fra Norge, er at hjemmet som oftest er blitt en utstillingskasse, et sted hvor barna må være forsiktede, og hvor det ikke lenger er naturlig at venner samles for å ha det moro i fri lek. Det er viktigere at alt til enhver tid er i orden – at hver ting er på sin rette plass. Materialismen er kommet inn. Vi behøver ikke lenger rope og se til Amerika. Nå er vi der selv.

Barnet har sin naturlige plass i fremtiden, for uten barnet finnes ingen fremtid for noen av oss. Men dermed må det innta den viktigste plass i all planlegging. Hjemmet med mor og far er utgangspunktet. Foreldrene er ansvarlige for barnets framferd både på og utenfor skolen; de må betale for sin rett til å kalle seg det de er. Barna trenger sine foreldre for å lære det gjeldende mønster å kjenne, bli klar over sammenhenger, og bli fortrolige med de mange, forskjellige følelser. Mor og far er tryggheten, og hjemmet det faste punkt, helt til dagen er inne for fullt og selvstendig ansvar.

Rettferdighet er ikke noe man bare forlanger at de yngste skal respektere og leve etter, men en folketanke av byggende verdier og en sterk kultur. Begynn å bygge hjemme først, så kommer respekten og forståelsen av seg selv. Visst er det flott å se ungdom i dag som har fått alt fra barnehage til det å være med i livets kappløp, alt etter hva evner og muligheter gir anledning til. Men er det nok? Ser man nøyere etter, er det vondt å oppdage hvordan en far kan glemme sin sønn så snart skolealder er nådd. Da forsvinner alle kjærtegn, og det nettopp på en tid da ekstra forståelse er nødvendig. Ikke bare fra mor, som alltid er der med hjerte og ømhet, men også ømhet fra far, og ord om at også han engang for lenge siden gikk mot de samme problemer. Han må bruke tid for å kunne forstå, og for å skape forståelse. Far er ikke bare noen å gå på tur sammen med, eller en som kan snakke om fotball – han er den som barnet kan ta sin tilflukt til, og komme til med både det onde og gode. Tårer er ingen skam for den voksne. Tårer i sorg og glede gjennom livets mangfoldighet, handler om en dypere forståelse i og omkring alle situasjoner. Det er ikke å gjøre seg liten når følelsene vises, ingen svakhet, men tvert imot uttrykk for storhet og styrke.

Norge og utviklingen her gjennom de siste tjue år er omfattende og imponerende. Jeg har sett en forståelse på mange områder som er betryggende, jeg har sett byggende krefter i det store fellesskap. Men innen sport og idrett drar

landet på en gammel garde, eksperter fra år tilbake, som aldri har klart å forstå at en "sannhet" kan vokse seg sannere, at utvikling er forandring, og at forandring er nødvendig for ikke å stivne i en stilling.

I dag er verden på vei framover i sin menneskelige forståelse – alle har rett til å komme inn i sollyset, alle har rett til å få delta i livets gode lek. Sporten har på enkelte områder overgått mine drømmer, men har på andre felt – som jeg har vært inne på – feilet fullstendig. God sport kan ikke drives uten sann sportsånd, og sportsånden må igjen ha sitt utspring i, og sin næring fra, de høyeste av alle våre idealer.

Hjem og skole, kirke og idrettsorganisasjoner – alle må inn på den samme banen, med felles verdier og felles mål. Det trengs alle slags typer for å lage en verden. Vi er alle tjenere i livets hage. Ingen, absolutt ingen, er verdig til å bære idealets fane alene. Vi er alle nødvendige, men kun store i den grad vi er i stand til å holde vår plass på laget. Den første som tror at han er større og bedre og viktigere enn sin medspiller og neste, er den første til å ødelegge samspillet.

Det eksempelet som den voksne gir, bæres videre til barnet og ungdommen. Er vi skuffet over den høsten vi ser, må vi være skuffet over det som er sådd. Idrett og sport og livets lek bør ikke være en skuffelse.

Store menn og kvinner viser ofte sin storhet gjennom en barnslig innstilling til livets virkelige verdier.

Det handler ikke om seier eller nederlag. Det handler om "TO PLAY THE GAME".

SANSTØL MOT BROWN I OSLO

Bak kulissene

Av John W. Wiksén

Det var i de harde trettiårene, dengang det å finne en jobb var som å finne gull i Klondyke. Dette har vel liten interesse i dag hvor man kan boltre seg i tilbud gjennom mange sider av Aftenposten.

Men jeg må nevne det fordi boksingen dengang var ett av de steder man kunne skrape sammen litt mynt til den daglige drift.

Vi hadde det nemlig slik: "Gutta på hjørnet" møttes tidlig på morgenen og gikk i samlet flokk opp til Aftenposten, og så igjennom hva som var ledig. Delte troppen til de forskjellige ledige jobber og møttes igjen på Arbeidskontoret.

Det hendte at en eller annen gikk utenom "klikken", startet grytidlig for liksom å ta innersvingen ved eventuelle ledige jobber gitt i Aftenposten. Slike kamerater ble lenge uglesett, og måtte finne seg i å bli utenfor hvis "klikken" på en eller annen måte fikk tak i gryn og hadde en "festlig" sammenkomst.

Som de andre fikk jeg god erfaring: Møtte opp til en ledig jobb – gjerne visergutt, altnuligmann og så videre – aldri en skikkelig jobb. Når man kom, ble man jo noe lang i ansiktet. Uten å overdrive var køen cirka 100 meter lang. Et par ganger lyktes det meg å komme frem til "forhør". Jeg hadde tidligere vært visergutt i en kolonialhandel oppe i Theresegeaten, vært hjelpemann på bil hos Norsk Frugtcompagnie af 1898 – samt et par år til sjøs. Dette med "til sjøs" avgjorde straks saken.

- Sjømann? Ikke av interesse.

Det ble å møte på Arbeidskontoret hvor vi fikk matbilletter til Sct. Halvard i Pilestredet. Gjerne suppe og kjøttpølser. De dager det var grøt, solgte vi billettene og gikk heller på Bygdøy og badet. Uten mat.

Men så hendte det noe. Som medlem av Oslo Atletklubb hvor våre store bokserere, Otto von Porat, Peter Sanstøl og Haakon Hansen hadde gått sine barnesko,

var jeg også godt ansett i Norges Idrettsforbund. Saken var nemlig at Norges Idrettsforbund dengang holdt til i annen etasje i Idrettens Hus i Pilestredet.

Dette forbundet var ikke av dagens størrelse. Man kom inn på et ganske langt og stort kontor hvor nå avdøde Gunnar Hansen regjerte. Han var faktisk alfa og omega i det som rørte seg hva forbundet angikk. I et mindre kontor innenfor, satt selve sjefen, Helge Løvland – mannen som erobret 10-kamp gull i Antwerpen. Han så jeg lite til, men formoder han hadde noe å si da de store avgjørelser skulle tas.

Den daglige leder var dog Gunnar Hansen. Han var også medlem av Oslo Atletklubb. Mannen som støttet oss OAK-gutter så langt han kunne. Inviterte oss på kaffe/smørbrød til lunch i kaféen rundt hjørnet. Av og til på middag i Pilen Restaurant. Kort og godt gjorde så godt han kunne for at vi skulle trives utenom trening og kamper.

Det eneste han ikke greide, var å skaffe oss en jobb, selv om han ofte forsøkte.

Nok av det så kom jeg opp en dag – så kaffe/smørbrød i horisonten.

- Pit er kommet hjem, sa Hansen.

- Hva så?

- Trenger sparring-partner, og jeg har anbefalt deg.

Pit var Peter Sanstøl som var hjemme på besøk. Figurerte på topplanet blant verdens bantamboksere, cirka 53,5 kilo.

Det ble den hardeste lekse i mitt liv.

Etter å ha båret 10 til 15 kilos sekker på ryggen hver eneste dag fra Theresevagen til Rådhusvagen pluss andre hoteller i byen, hadde jeg lempet kasser med syltetøy og agurker fra Sct. Olavs gate rundt hele byen. Ved siden av hadde jeg jobbet som fanden selv for 10 kroner måneden pluss ett øre av hvert fat som ble utvunnet av hval nede i Sydishavet. Kjempet en del kamper rundt i Norge og blant annet fått juling av Henry Tiller i norgesmesterskapet oppe i Sportshallen på Kampen.

Det er jo pussig at Sportshallen skulle ligge på KAMPEN. For der var det jammen kamp for "føa".

I mitt tilfelle startet det 24 liebhavere til NM-tittelen i lettvekt, cirka 61 kilo. Jeg møtte en Ålesunder i første omgang. Sloss for livet i første runde. Johansen fra Ålesund mistet buksen i annen runde, hvilket bevirket at jeg fikk et psykisk overtak.

Møtte Henry Tiller i kvartfinalen.

- Jeg tar det blå hjørnet, sa jeg til Henry.

- Nei, det blå tar jeg, svarte denne tillitsfulle unge trønder.

Han fikk det blå, og jeg en knekk i min selvtillit.

Det varte ikke lenge. Hadde sett Henry i de innledende kamper og funnet ut at han var åpen for en venstre hook.

Ganske riktig.

Han var åpen nok.

Slaget landet.

Det neste jeg hørte, var dommerens seks - syv - åtte -

- Jeg gidder ikke stå opp, tenkte jeg og tok det med ro.

Og det var det – hva NM i 1931 angikk.

Møtte Henry mange år etterpå i form av profesjonell boksing i Trondheim.

- Hvorfor sto du ikke opp – jeg så at du ikke var ferdig? spurte han.

- Det var noe som jeg ikke skjønnte, og da jeg satt der på podiet, tenkte jeg ganske enkelt at her sitter jeg – og det skal bli deilig å komme ut av det.

Det hele skyltes kampen for å leve, trening og ord, aldri penger, aldri noe ordentlig sted å bo – kort sagt: Nervene tok overhånd.

Det ble trikken hjem fra Kampen.

Foran meg satt en lang, hengslet fyr.

- Men er det ikke deg da, Rolf?

- Jo, i beste velgående.

- Var du i Sportshallen?

- Ja, jeg kjempet etter beste evne, men det gikk ikke. Gikk ut i første runde.

- Ja, da treffer du en kamerat, for det gjorde jeg også. Men dette med boksing er fæle greier – hva synes du?

- Aldri mer. Det er fanden selv.

Og det skal være visst.

Dengang gikk vi vanligvis fra Majorstuen opp til Frognerseteren. Altså vi som skulle holde oss i form og underholde et blodtørstig publikum.

Søndagen derpå gikk vi ruten.

Dengang var bokserne på topp i Norge ved siden av fotballspillerne. Det var noe i likhet med dagens ungdom som svermer for musikanter og sangere.

Jeg fikk høre det på veien oppover mot Frognerseteren.

En var riktig vemmelig.

- Hvis jeg var deg, ville jeg kjøpe meg knebeskyttere. Hadde jeg ikke visst bedre, måtte jeg tro du var katolikk etter måten du knelte på.

Det var ikke noe å gjøre ved det.

Reiste til Skien og Sandefjord og andre steder for å rette opp ryktet og samtidig dra inn litt gryn.

Det gikk utmerket. Det ble faktisk bare seire.

Det var vel derfor Gunnar Hansen i Idrettsforbundet kom med innbydelsen til å sparre Sanstøl.

Peter Sanstøl fra Moi som nå var blitt Pete Sanstøl.

Denne Sanstøl snudde opp ned på mitt liv.

I boksing som i livet.

Entréen skal jeg sent glemme.

- Sparringpartner? Det er ikke noe som heter det – her skal vi forsøke å finne ut av hverandre. Du kan gi meg noe, og jeg deg noe. Forsøk ikke å efterligne meg, fordi jeg er jeg, og det som passer meg, passer kanskje ikke deg. Kan du finne noe hos meg som passer deg, så ta tak i det, men husk at jeg kan ikke lære deg boksing. Jeg er Sanstøl – min boksing, mitt liv – har jeg funnet ut av. For meg er lerken som jubler høyt i sky en like stor inspirasjon som hvilken som helst artikkel i en avis. Vi skal trene sammen, spise sammen, diskutere sammen – men glem aldri at jeg kan ikke lære deg å bokse. Det må du finne ut av selv.

Om jeg fant det ut?

Jeg var jo temmelig nødt til det.

Det startet klokken seks om morgenen. I Slottsparken. Med løp og gymnastikk. Frokost klokken åtte. Saften av en appelsin samt en skonrok med litt smør. Hvile til klokken tolv. Nytt løp og gymnastikk i Slottsparken. Middag: egg-omelett med appelsinjuice. Klokken seksten: Punchingball og hard gymnastikk før vi gikk i ringen – hvor jeg fikk juling i tre runder.

Hver evige dag.

Det varte et par måneder – ble i virkelig fin form.

Det tegnet til nytt mesterskap i Bergen.

Kongepokalen gikk i fjærvekt, cirka 57 kilo. Så skrapet som det gikk an veide jeg cirka 60 kilo.

- Gå inn for Kongepokalen i Bergen, sa Sanstøl. - Den som vil, han kan.

Dette er helt riktig – når det gjaldt Sanstøl.

Jeg så ham – eller rettere sagt ble med ham – i Mandal, hvor vi kjempet oppvisning i tre livlige runder. Ikke spiste han før vi dro – ikke under oppholdet i Mandal – og først en dag senere tok han føde til seg i form av en omelett.

Nå skulle man jo tro at mannen var fullstendig "out", men tvert imot: Han var som spill levende. Faktisk i beste vigør.

Vår tro på ham vokste voldsomt.

Ikke spiste vi, og ikke drakk vi.

Kom til Bergen mer død enn levende og fikk juling av en lettbeint bergenser idet vi sto i ringen, og jeg ba ham komme og kjempe. Hva han selvfølgelig ikke gjorde, og selv var jeg så giddalaus at jeg ikke kunne bevege benene mer enn det høyst nødvendige.

Med andre ord: Det som passet Sanstøl, passet ikke meg.

Det tok meg tre måneder å komme opp i naturlig vekt – etter fløte og trankurer. Møtte en filippiner på Bislett hvor vekten var 67 kilo – frisk og fin.

Men som Sanstøl sa: - Du trodde ikke – først og fremst må man tro. Hadde du trodd, så hadde du hatt Kongepokalen.

Enkelt og greit for Sanstøl. Men han var noe utenom det vanlige. Studerte og praktiserte yoga. Levde som asket og besøkte ikke lege.

Derimot fikk han jevnlig besøk av Marcello Haugen, kjent som den ”synske” mann, som sjekket at kroppen var i orden.

Da jeg aldri har sett maken til "legeundersøkelse" verken før eller siden, kan det være på sin plass å beskrive den.

Marcello Haugen virket imponerende når han stille og rolig hengte fra seg yttertøyet. Tok et raskt overblikk over leiligheten i Wergelandsveien 5, før han satte øynene i Sanstøl.

- Kle av deg og legg deg på maven på sofaen.

Sanstøl så gjorde, mens jeg med store øyne fulgte utviklingen. Med sine 53 kilo var jo Sanstøl den rene dverg mot Haugen. Han ble derfor nesten borte da Haugen klatret opp på ryggen til bokseren – lå på knærne mens han "så" over kroppen under seg fra hodet til tærne. Banket litt her og der. "Så" enda en gang over det hele, hvorpå undersøkelsen var unnagjort.

- Du er i orden. Finnes ikke tegn til svakheter.

Hvorpå han like stille og rolig hentet sin frakk og forsvant.

Man får ta det som man vil, men faktum er at jeg i flere år arbeidet sammen med Sanstøl og opplevde aldri å se ham syk eller indisponert. Det var jo mer enn forunderlig all den tid hans føde var så lett at man nesten måtte tro at kroppen ikke trengte mat i det hele tatt. Enda mer forunderlig var det at han alltid var spill levende og i den beste vigør.

Men som han sa: - Du må tro på deg selv – tro fullt og fast at du kan vinne den hele verden.

Eller som han også slo fast: - Mitt navn er Peter – Peter betyr klippen – på den klippen bygger jeg.

Hans mål var selvfølgelig å vinne verdensmesterskapet.

Uheldigvis var det negeren Al Brown fra Panama som hersket over verdens bantamboksere, og denne Brown var noe for seg selv.

Med sine cirka 53 kilo, målte han 1,75 m på strøpelen. Altså unaturlig høy til en så lav vekt. Ved siden av kom de lange armene – rekkevidden var hele 1,86 m – altså fra fingertupp til fingertupp. Disse lange armene skulle man tro ble benyttet til å holde en motstander på avstand, men der tok man feil. Han lot sin motstander komme inn på den såkalte halvdistanse, hvorpå han fyrte løs en mellomting mellom hook og uppercut. Dette slaget hadde sendt praktisk talt alt av verdens beste bantamboksere i gulvet. En av de få som sto rundene ut, og som til og med fikk seieren av en av dommerne var Sanstøl.

Det hendte i Montreal i 1931.

Brown var best i de første åtte runder, og Sanstøl i de siste sju.

Sanstøl nådde altså ikke sitt mål, men han lovet seg selv ingen hvile før han fikk Brown opp i ringen til en ny kamp.

Men Brown hadde også lært av møtet i Montreal.

- Ikke noe mer Sanstøl for meg, takk.

Men som alle andre, måtte også Brown til slutt kapitulere for alderen. Ikke bare alderen, men også et ganske "søtt liv" i Paris, bevirket at han tapte sin tittel til spanjolen Sangchili i Valencia. En avgjørelse som forøvrig var mer enn tvilsom, men ikke til å komme utenom.

Efter å ha mistet tittelen, ble Brown mer "arbeidsvillig".

Her hjemme var et nytt møte mellom Sanstøl og Brown blitt litt av et forlangende.

En kar som smidde mens jernet var varmt, var Oscar Olsen. I sin tid skøytesprinter av rang, og en av dem som ga finnen Thunberg nok å tenke på. På denne tiden var han utgiver og eier av sportsavisen "Sportsmanden", og var kjent som en uhyre smart og røff kar. Olsen kontaktet Brown, og fikk hans signatur på en kontrakt for et møte med Sanstøl i Oslo.

Sanstøl på sin side var i Montreal, hvor han forberedte seg for en 12-runders kamp mot det nye vidunder i bantamklassen, nemlig Sixto Escobar fra Puerto Rico. En kamp som med seier ville bety en ny sjanse til verdensmesterskapet, idet vinneren skulle møte Lou Salica i en kamp om den ledige tittel.

Sanstøl mottok derfor meldingen om Olsens manøver med ro.

- Oscar Olsen er en smarting – så smart at han burde vært i Amerika – selvfølgelig vil jeg gjerne møte Brown i Oslo, men vinner jeg over Escobar har en VM-kamp større interesse.

Men Sanstøl tapte på poeng.

Også for ham hadde alderen satt sine spor. Dermed begynte Oscar Olsen det store spillet.

- Sanstøl tør ikke møte Brown, men jeg skal røke ham ut av hiet. Jeg tilbyr ham 5000 kroner og alt fritt mot at han møter Brown i Oslo, og at alt overskudd går til inntekt for Olympiakomiteén.

Det kunne ikke Sanstøl stå for.

For det første skjønte han at han hadde passert høyden av sin karriere. For det andre visste han at også Brown var på fallrepet. For det tredje fikk han endelig en mulighet for å møte Brown igjen, og for det fjerde var det en prestisjeaffære for det norske boksepublikum, samt en ganske god finansiell kontrakt.

Kort og godt: Sanstøl innfant seg i Oslo.

Nå må det nevnes at Sanstøl under sitt forrige Norgesbesøk, kom i kontakt med andre interesserte for å bygge en sportshall i Oslo. Stedet ble bakenfor Majorstuhuset mot Sørkedalsveien, hvor det nå er blokkert med leiligheter.

Jeg kjenner ikke de nærmere detaljer for avtalen, men ifølge Sanstøl, skulle hans del være å opparbeide et treningsinstitutt i kjelleren på Majorstuhuset. Et institutt med all mulig komfort, som samtidig skulle virke som garderobes for

aktører i den påtenkte sportshallen. Det skulle da lede underjordiske ganger fra hallen ned til instituttet.

Kjelleren i Majorstuhuset ble virkelig bygget og utstyrt med to ringer, speil på veggene, punchingballer som sandsekker, nydelige sanitære forhold samt kontorer.

I det hele tatt det beste som fantes i Norges land på den tiden.

Stedet het "Sanstøl-instituttet", hvor han inviterte alle fra små gutter til trette forretningsfolk til å mosjonere eller lære dem detaljer for The Noble Art of Selfdefence.

Planen virket glimrende.

Representanter fra forretningsstanden ankom ved 16-tiden og mosjonerte etter beste evne. Mange krysset hansker med Sanstøl og var vel fornøyde.

Senere kom småguttklassen, mellomguttklassen og til slutt guttene i "teenage"-alderen.

Det var propp fullt hver eneste aften.

Sanstøl var lenge alfa og omega. Umåtelig populær, vennlig og forsiktig, samtidig som han hadde denne vidunderlige evnen til å få enhver til å tro at de nærmest var VM-kandidater. Antagelig hadde vel Sanstøl beregnet det hele som en økonomisk investering for utkomme når hans aktive karriere var slutt.

Jeg vet jo ikke hva som hendte, men plutselig begynte hans hardtrening for nye kamper.

Jeg fikk som vanlig gjennomgå harde runder inntil han sa: - Jeg drar til Sverige for å møte en engelskmann i en oppvarmingskamp. Derfra til Tyskland for et par kamper, og går alt bra, fortsetter jeg til Montreal for en kamp mot Sixto Escobar. Du får ta deg av instituttet til jeg kommer tilbake.

Det ble to kamper i Göteborg. Engelskmannen Joey Carr ble slått ut i første runde. Den tyske mester i bantam, gikk ut i sjuende runde.

I Berlin ble den tyske mester i fjærvekt, Hans Schiller, gitt en omgang som fikk den tyske fagavisen "Box Sport" til å skrive: "Gjennom årene har vi sett meget bra boksing, men maken til den opplevelsen nordmannen Sanstøl ga oss igårftes, har vi ikke sett maken til. Vår fjærvektsmester og atskillig tyngre mann, fikk en leksjon i boksing han sent vil glemme. Det er på tale at Sanstøl skal møte vår lettvektmester. Vi håper det ikke blir alvor, for vi er redd for at den lille artisten fra Norge vil gjøre rent bord blant vår boksegarde".

Dermed sto Escobar-kampen for tur.

Som altså for Sanstøl ble tap på poeng.

Det ble en kamp som satte sine spor på Sanstøl. For det første ble han skadet i en ankel i sjuende runde, slik at hans lettflytende arbeide i ringen ble hemmet. For det andre maktet Escobar å skade det ene øyet så meget at han kom til Oslo med sort plasterlapp over det.

Treningen ble øyeblikkelig lagt til ringen på baksiden av hovedhuset på Bislett.

Den svarte lappen var vekk, men jeg erindrer godt at øyet var temmelig rødt. At dette med ankelen ikke var ”bluff”, skjønnte jeg også straks.

I alle de hundreder av runder vi hadde sparret sammen, var det aldri lyktes meg å plassere ett virkelig godt slag. Hvilket ikke var så merkverdig, fordi våre beste bokserere som Haakon Lind blant amatørerne og Harald Hansen blant de profesjonelle, heller ikke maktet å få noe til.

For oss bokseinteresserte – og det var det mange av på den tiden – vil vel Sanstøls oppvisning i Sportshallen, aldri bli glemt. Arenaen som normalt ga plass til 3800 tilskuere, ble fullstendig sprengt. Mellom benkeradene satt det folk – til og med kvinner som ikke hadde anelse om hva boksing var for noe – men alle som én skulle se han der "Adonisen" i ringen.

Den det gikk verst ut over, var Haakon Lind.

Denne pluggen av en hard lettvekt, som var regnet som en av Europas beste i sin klasse.

Sanstøl lot ham stå cirka to fot fra seg og sa: - Forsøk om du kan treffe meg!

Lind lot fyrverkeriet gå, men maktet ikke å treffe mesteren som sto bommende stille – bare beveget hode eller kropp alt etter som slagene kom.

Publikum frydet seg storlig.

Men Haakon Lind tilga aldri Sanstøl den oppvisningen.

Tilbake til denne første treningsøkten før kampen mot Brown.

Vanligvis var det bortimot 1000 tilskuere kranset rundt haugen bak Bislett. Entréen var 50 øre. Tatt i betraktning øyet, ankelen og reisetretthet denne første offisielle treningsdagen, var det vel at jeg for første gang fikk plassert en direkte høyre kryss. At slaget "tok", var det ingen tvil om, men som den drevne og rutinerete bokser han var, lot han det hele gå noen sekunder før han sa stopp.

På veien hjem kom det: - Jeg fikk et sting i hodet – og takk for det. Det skal ikke hende igjen.

Det gjorde det heller ikke.

Vi kjempet hver dag på Bislett. Sanstøl om formiddagen. Brown om ettermiddagen. 50-øringene strømmet inn. Tilskuerne og pressen var vel fornøyde med hva de fikk se. Hva de *ikke* fikk se, var den ettermiddagstreningen som foregikk i Sanstøl-instituttet, hvor Sanstøl forberedte seg på å unngå disse berømte hook-uppercut-slagene fra negeren. Og samtidig hvor han la vekt på å komme inn til kroppen, hvor han lot slagene hagle mot de mest vitale deler.

Det var en behandling vi sent vil glemme.

Behandlingen på Bislett i den offisielle trening, var rene barnematen mot "fighten" som foregikk på ettermiddagen.

I alle de rundene som var sparret mot denne professoren i boksing, hadde jeg opplevd ham som en oljeaktig skikkelse som det var platt umulig å treffe med et skikkelig slag. Bortsett fra den første treningsdagen som er nevnt tidligere. Dette

gjaldt foran kampene mot de tyske mestere, Riethdorf og Schiller, og til dels foran det store oppgjør mot Escobar i Montreal.

Dette med å kunne unngå slag, var en detalj.

Det andre var dette forbistrede venstreslaget.

Sanstøl bokset i en sammenkrøpen stil hvor høyrehånden dekket hodet mens venstrehånden lå løs og ledig langs kroppen. Når man visste at denne venstrehånden var hyperfarlig – noe de forannevnte boksere, samt et utall av farlige amerikanske bantamboksere, hadde oppdaget – for ikke å nevne meg selv – gikk konsentrasjonen ut på å unngå dette irriterende og farlige slaget. Noe jeg ikke maktet, og til en trøst – ingen av de beste boksere vi hadde på den tid i Norge.

Og dem var det mange av.

Runde etter runde, dag etter dag, måned etter måned, forsøkte jeg å finne ut en eller annen manøver for å unngå dette venstreslaget som slo ned som lyn fra klar himmel, og samtidig kunne kontre med et velment høyre kryss.

Hvilket aldri lykkedes.

Det var dog en trøst at internasjonalt kjente størrelser som knock-outeren Haakon Lind, den teknisk gode og samtidig harde Harald Hansen – for ikke å nevne det tekniske vidunder Sigurd Larsen, hadde akkurat den samme vanskelighet.

Jeg hadde en fordel fremfor de andre størrelser.

Sparret med ham i måneder hver dag og mente å burde kjenne ham til bunns.

Da treningen foran kampen mot Al Brown tok til, var jeg full av selvtillit.

- Jeg skal vise deg, var mitt motto. - Nå skal du få din egen medisin.

Det gikk fint også – på den offentlige treningen på Bislett. Hvor Olav Nilsen, jeg og noen andre greide oss ganske bra.

Kjenner jeg Sanstøl rett, var det ganske enkelt for at publikum og pressen og selvfølgelig aller mest Al Brown, skulle få det inntrykket at han ikke var så farlig. At han var på fallrepet siden Montreal-kampen, slik at Brown kunne regne med en noenlunde "safe" kamp.

To uker før kampen fikk jeg ordre: - Vi møtes om eftermiddagen klokken 16.00 i Sanstøl-instituttet for sparring.

Jeg ble en del forbauset.

Treningen på Bislett hadde gått bra, så hvorfor trene mer i Instituttet?

Svaret ble snart klart.

Å trene og bokse med rette venstre – høyre kryss – hooks og uppercuts – foran publikum, var *en* ting. Hvordan Brown skulle beseires, var noe helt annet.

De daglige forestillingene fortsatte, slik at 50-øringene trillet inn.

Brown gjorde suksess med sin sparring mot våre topp fjærvektene, Fredrik Johansen og Olav Nilsen, samt Wilfred Sjøgren. Brown fikk til og med litt bryderi med Fredrik Johansen – denne stuttvokste, hookslående fighter fra Pugilist – så

meget at han slo fast: - Denne Johansen burde kunne gå lang i en profesjonell boksering.

Men både Johansen og Nilsen på sin side slo fast at mot dette boksevidunderet som het Al Brown, hadde vår mann, Sanstøl, ingen sjanse. Men de visste ikke hva som foregikk om eftermiddagen i Sanstøl-instituttet.

Fra amerikansk presse hadde vi lest og til dels lært oss at Sanstøl, når han fant det ønskelig, kunne bli det som hadde preget hans kamper i Amerika: nemlig en virvelvind i boksing.

Disse eftermiddagene med spesialtrening for å gjøre kål på Al Brown, vil jeg alltid huske.

Alt jeg hadde lært i trening mot denne mannen, var bortkastet. Imot meg fikk jeg en mitraljøse eller et maskingevær av slag. Ikke på noenlunde hold som jeg var innstilt på, men et uvær av slag mot kropp og hode fra kort hold. Det ble å danse bakover efter beste evne. Uansett var det en klegg på meg.

"Den blonde Tornado" som han ble døpt i Amerika, fikk jeg til fulle merke ikke var noen plakat-historie.

Jeg sto på bena etter to uker, men i hodet surret det som om jeg skulle tatt inn en bisverm.

Uten å overdrive, vil jeg si at det var to av de hardeste uker jeg har opplevd i mitt liv.

Men allting har sin ende.

Nå var det ikke nok med at jeg måtte sparre Sanstøl. Den berømte tysker i lett tungvekt, Adolph Heuser, skulle møte vår Edgar Normann i forkamp. Likeledes Richard Stegemann, tysk lettvektsmester, mot Harald Hansen. Siden Oscar Olsen og Sanstøl var blitt gode venner, ble det til at disse to også skulle trene i Sanstøl-instituttet.

Og sparre med hansker.

- Sparringpartnere?

- John tar det, svarte Sanstøl.

Jeg takket for tilliten og gikk runder både mot den tunge Heuser og den lette Stegemann. Heuser bare markerte sine slag, og jeg skjønnte på bevegelsene og det hele at Norman sto foran litt av en oppgave. Hvilket jo var rimelig, siden Heuser ikke lang tid i forveien hadde kjempet om VM i Amerika. En affære vi skal komme tilbake til, fordi denne VM-kampen mot Maxie Rosenbloom i New York brakte ham en maskot – nemlig en grønn svamp.

Denne grønne svampen skulle gi meg mye bryderi.

Stegemann på sin side, var en lettvent herre med gode slag, og en kar som burde stå godt mot Harald Hansen, siden de faktisk var temmelig like i sine boksestiler.

Sparringen mot disse to tyskere var dog barnemat mot Sanstøls "hemmelige sparring", hvor han la sin angrepsplan mot Brown.

Planen gikk ut på å bore seg inn under negerens lange armer, hvor han så skulle fyre av med kropp- og hodeslag. En taktikk som hadde kostet de berømte franske mesterboksere Emile Pladner, Young Perez og Eugene Huat knock-out-nederlag. Idet de forsøkte å "bore seg inn", ble de møtt av et av disse hyperfarlige hook-uppercut-slagene som var Browns spesialitet, og som var fryktet av alle verdens bantamboksere. Dermed var det kvelden.

Sanstøl på sin side, hadde unngått disse slagene under VM-kampen i Montreal og mente han hadde lært hvordan taktikken skulle lykkes.

Revansjekampen Sanstøl - Brown hadde publikum og presse ventet på i tre år. Når Oscar Olsen endelig fikk de to kamphaner samlet i Oslo, var interessen på topp, og det daglige samtaleemne var stort sett: - Kan Sanstøl endelig få has på sin erkerival, eller vil Brown med sine lange, hyperfarlige armer atter en gang sette "Den blonde Tornado" på plass?

Oscar Olsen med sin matchmaker, Alf Eriksen, hadde hatt sine vanskeligheter med å få kampen i orden. Kampdato var først bestemt til 30. august 1935. Brown pådro seg imidlertid en ankelskade under en visitt i Brussel, hvorpå datoen ble endret til 6. september.

Videre utsatt til 11. september. Nå så alt ut til å gå som det skulle.

Men da det var tre dager igjen, satte Brown seg på ringgulvet under treningen på Bislett, holdt seg på ankelen, og sterke grimaser fortalte at noe var galt. Hans manager, Bellierez, tok øyeblikkelig affære med å undersøke negerens høyre hånd. All den tid det var nærmere 1000 tilskuere tilstede, vakte begivenheten atskillig røre.

- Hva var galt? Var det ankelen eller høyrehånden?

Brown ble brakt til legevakten hvor man konstaterte en lett opphovning av en finger på høyre hånd. Dette ble slått fast av legen, pressen og arrangøren, som prompte utsatte kampdagen til fredag 13. september.

For de overtroiske var dermed Sanstøls sjanser dalt betydelig.

- Fredag den trettende! Det betyr uhell for vår mann!

Andre tok det som et heldig varsel.

- Fredag den trettende betyr uhell og sort farge - det vil si at Brown blir den uheldige.

Hva som egentlig lå bak, visste vel bare Brown. Dette med fingeren tok ikke vi innviede så høytidelig – han ville han en utsettelse av en eller annen grunn – lød refrenget.

Sanstøl på sin side, tok det hele med ro. Kjørte sitt program videre som om ingen ting var hendt.

Da nyhetene om Browns skade, samt utsettelsen av kampen, nådde oss, diskuterte vi litt etter den harde treningsøkten.

- Hva mener du, Pit?

- Dette har jeg regnet med i min oppbygging for kampen. Jeg kjenner Brown nå, og har lagt min plan. Saken er at i VM-kampen i Montreal, visste jeg faktisk ikke da jeg satt i ringhjørnet, om Brown ville dukke opp i det andre hjørnet. På forhånd hadde han protestert mot de oppsatte dommere, nektet all fotografering og så videre, slik at hvis ikke arrangøren godtok alt dette, så dro han tilbake til Paris – uten kamp. Men han dukket opp – og forsvarte sin tittel. Alt dette bevirket at jeg var noe nervøs og kom ikke i gang før i siste halvdel av kampen. Denne gangen er jeg forberedt på alt fra hans side, så dette "uhellet" betyr intet for meg.

Det gjorde det heller ikke.

Fredag den 13. september 1935 ble en regnfull dag. Det var rett og slett det man kaller for uvær. Følgelig ble tilsiget av utenbys tilskuere sterkt redusert.

Oscar Olsen & Co hadde regnet med omkring 20 000 på Bislett, men ved middagstid skjønnte man at dette tallet måtte revideres.

Heldigvis ble himmelens sluser stengt ved 15-tiden. Hvilket bevirket at bortimot 12 000 bokseinteresserte sjeler innfant seg.

Om Oscar Olsen var nervøs?

Det må man tro.

Han innfant seg ikke i det hele tatt.

Sammen med Arne Knardahl – vår glimrende fluevekter fra 1920-årene og mannen som stoppet det danske "vidunderbarn", Anders Petersen – fikk jeg jobben med å sekundere Stegemann og Heuser i kampene mot henholdsvis Harald Hansen og Edgar Normann. Like før vi skulle gå i ringen for Stegemann - Hansen-kampen, ringte en telefon på kontoret i Bislett Idrettshus. Alle var da på vei mot den opplyste ringen, slik at jeg fant å måtte ta denne telefonen.

Ble noe forbauset.

- Hvordan ser det ut? lød en hes røst.

- Slett ikke så verst. Det er opphold og vi er klare for første kamp.

- Tilskuere, for f - ! Er det noen der?

- Så vidt jeg kan se – temmelig fullt. Kanskje åtte - ti tusen.

- Gudskjelov og takk for det! Det er Oscar her – !

Harald Hansen og Richard Stegemann kjempet en glimrende lettvektskamp over åtte runder. En riktig aperitiff foran de større oppgjør som skulle komme. Dommeren, Ragnar Enevold, dømte norsk seier, hvilket Stegeman etterpå godtok, men mente uavgjort hadde vært bedre. Samme Stegemann kjempet seg senere opp som en av Europas beste lettvektsboksere, mens Harald Hansen, takket være mangel på bakgrunn og hjelpere, ble satt utover sidelinjen. Hvilket var synd, fordi

denne tekniske og hardføre bokser, utvilsomt kunne gjort bravader hva EM-titler angår.

Adolph Heuser, denne tettvokste lett-tungveker, som hadde gitt verdensmesteren Maxie Rosenbloom litt av en fight i Amerika, ble en noe for stor oppgave for Edgar Normann.

Heuser var på jakt etter en ny tittelkamp om VM. Kampen mot Normann var bare et steg videre mot en slik kamp. Normann på sin side så en sjanse for på slutten av sin karriere å komme opp i bedre betalte gasjer.

Som før nevnt, fikk jeg jobben med å assistere Heuser i garderoben og i ringen. Det ble litt av en palaver.

I garderoben: - Her skal du bare gjøre to ting: Du skal si hver gang gongongen går hvilken runde det er, og så skal du passe på denne her – .

Dermed dyttet han en grønn svamp opp i ansiktet på meg.

- Min maskot, som jeg skal ha i ringen når jeg møter han derre fordømte Rosenbloom i ny VM-kamp, og f - ta deg hvis du mister den av syne. Du skal levere den til meg så fort vi kommer opp i garderoben igjen. Har du forstått?

Det hadde jeg.

Vi marsjerte ut – og kampen begynte.

Det ble kattens lek med musen.

I løpet av første runde – altså tre minutter – fikk Normann så mye juling som man ytterst sjelden ser en bokser få i en seks- eller åtterunders kamp. For min del var jeg sikker på at Normanns far – den i Norge berømt som boksingens far ved siden av Georg Brustad – som sekundant skulle kaste inn håndkledet som tegn på overgivelse.

Men det gjorde ikke Pappa.

- Andre runde! skrek jeg inn i øret på Heuser, og kunne like godt ha sagt "andre og siste" – trodde jeg.

Men jeg tok feil.

Tapre Edgar Normann gikk sine fulle ti runder. Han fikk aldri muligheten til å plassere en av disse høyre kontra som han hadde som spesialitet. Til gjengjeld fikk han gjennomgå en halv time i langsom henrettelse. Enten tålte Normann det utrolige, eller så manglet Heuser dette med "punch" i slagene. I alle fall sto Normann kampen ut.

Men han bokset aldri mer.

Under disse rundene passet jeg på som en ilter vakthund at den grønne maskot av en svamp var på plass. Helt til Heusers arm ble løftet i været.

I dette øyeblikk var det unge, nidkjære vannbærere som så sitt snitt til å skifte vann i bøtter og spann. Blant annet tok de med seg den berømte svampen.

Svett, sliten og i krigersk humør, satt Heuser i garderoben da jeg kom inn.

- Hvor er min grønne svamp? brølte han, idet han fikk se ansiktet mitt i døråpningen.

Jeg visste hvor landet lå.

Snudde på en to-øring.

Ned trappene i fin stil, mens den remjende Heuser kom etter meg.

Vi fortsatte ut i mengden på Bislett, jeg foran, og Heuser i badekåpe – brølende og fektende – efter.

Men jeg lurte ham. Forsvant inn blant benkeradene og lå foran knærne på forbausede tilskuere i fem minutter før jeg kunne løfte ansiktet for å se om farvannet var klart.

Godt gjemt ved ringen, fikk jeg se Sanstøl gjennomføre hva vi hadde arbeidet på i så mange uker. Så ham bore seg inn og pepre negeren med slag fra kort hold. Gang på gang suste det velmente knock-out-slaget over hans hode eller ved siden av.

Det traff aldri.

Sanstøl scoret en sikker og klar seier som vinner av seks runder mot Browns tre – og en jevn.

Dommeren, tyskeren Otto Griese, var ikke i tvil om avgjørelsen.

Under slike store oppgjør i bokseringen hører det med at det danner seg rykter om "avgjort på forhånd".

Under og etter Sanstøl - Brown-kampen, oppsto også en del slike rykter. For oss i Sanstøl-leiren, bet dette ganske hardt.

Sanstøl bestemte seg for å få slått disse ryktene til jorden. Vi visste at Brown etter kampen var en stadig gjest på den berømte "Røde Mølle", som dengang lå vis-a-vis Nationaltheatret.

Følgelig troppet Sanstøl og jeg opp en aften. Fant Brown, som sedvanlig omsvermet av en gjeng nydelige piker.

- Du har hørt disse ryktene om at vår kamp skulle være avgjort på forhånd? Du vet at det er løgn. Har du eller noen annen ytret noe slikt?

- Nei, Pit – på min ære har jeg aldri sagt noe slikt, og jeg kan gi deg attest for at du er den verste mann jeg har møtt i ringen. Er det nok?

Dermed rant tårene nedover kinnene til den berømte neger Al Brown.

Han skrev under en erklæring om at han hadde tapt ærlig og regelrett.

Dermed skulle man tro Brown - Sanstøl-episoden var slutt.

Men det var den ikke.

Brown maktet å skade det øyet som fra før var i dårlig forfatning – efter skaden fra Escobar-kampen. Sanstøl havnet på Rikshospitalet hvor de med nød og neppe reddet synet.

Men boksingen var slutt en gang for alle.

For å avslutte historien, kan vi nevne at dagen etter kampen kom vi spaserende rolig og uanfektet oppover Bogstadveien, da vi i det fjerne fikk se en bredskuldret, kortvokst skikkelse iført sort alpelue, komme nedover.

- Den grønne svampen! slo det ned i meg som et lyn.

Hvorpå vi hurtigst gjorde helomvending og forsvant før Heuser fikk synet av "den fordømte dævelen som mistet min maskot".

Heuser fikk forøvrig ikke noen ny VM-kamp.

Derimot gikk han like før Den Annen Verdenskrig opp i tungvekt og møtte sin landsmann, den berømte Max Schmeling.

Det skulle han ikke ha gjort.

Han ble slått ut i første runde.

Formodentlig fordi jeg hadde tusket bort hans grønne svamp!